

ᠮᠣᠩᠭᠡᠯᠠᠭᠤᠨ
ᠲᠦᠨᠲᠦᠨ
ᠲᠦᠨᠲᠦᠨ
ᠲᠦᠨᠲᠦᠨ
ᠲᠦᠨᠲᠦᠨ

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГА

ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ТАЙЛАН

2021

Монгол Улсын Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны үйл ажиллагааны тайланг Төрийн аудитын тухай хуульд заасны дагуу нээлттэй, ил тод байх зарчмын дагуу бэлтгэн боловсруулав. Энэхүү тайлантай холбоотой санал, хүсэлт, лавлах зүйл байвал Үндэсний аудитын газрын info@audit.gov.mn цахим шууданд ирүүлнэ үү.

АГУУЛГА

- ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН 2021 ОНЫ ҮР ДҮН
- 2021 ОНЫ ОНЦЛОХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

БҮЛЭГ 1. ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГА	12
Төрийн аудитын байгууллагын стратеги зорилт	14
Төрийн аудитын байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт	16
Төрийн аудитын стандарт, арга зүй, дүрэм журам	21
БҮЛЭГ 2. ТӨРИЙН АУДИТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	24
Төрийн аудитын үр дүнгийн үзүүлэлт	26
Төрийн аудитын байгууллагын гүйцэтгэсэн аудит	43
Аудитын нэгдсэн удирдлага	68
Аудитын чанарын баталгаажуулалт	71
БҮЛЭГ 3. ТӨРИЙН АУДИТЫГ ДЭМЖИХ АЖИЛ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ	72
Хууль эрх зүй	74
Сургалт, хөгжлийн арга хэмжээ	75
Судалгаа шинжилгээ, төсөл хөтөлбөр	79
Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудит	81
Харилцаа, хамтын ажиллагаа	82
Төрийн аудитын байгууллагын ил тод байдал	84
Мэдээллийн технологи	86
Төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлагнал	87
БҮЛЭГ 4. ДҮГНЭЛТ	89
БҮЛЭГ 5. ЦААШДЫН ЗОРИЛТ	92
БҮЛЭГ 6. СИСТЕМЧИЛСЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН	96
БҮЛЭГ 7. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНД ӨГСӨН ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ	106
БҮЛЭГ 8. ХАВСРАЛТ МЭДЭЭЛЭЛ	112

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

АДБ	Аудитын Дээд Байгууллага
Аи Ди Аи	ИНТОСАИ-н Хөгжлийн санаачилга
АНТАГ	Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газар
ААНБ	Аж ахуйн нэгж, байгууллага
АСОСАИ	Аудитын Дээд Байгууллагуудын Азийн Байгууллага
АДБОУБ	Аудитын Дээд Байгууллагуудын Олон Улсын Байгууллага
АДБОУС	Аудитын Дээд Байгууллагын Олон Улсын Стандарт
АОУС	Аудитын олон улсын стандарт
БСШУС	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайд
БШУС	Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд
БОАЖС	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд
БОАЖГ	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар
БХБЯ	Барилга, хот байгуулалтын яам
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
ЗДТГ	Засаг даргын Тамгын газар
ЗГХЭГ	Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар
ИНТОСАИ	Аудитын Дээд Байгууллагуудын Олон Улсын Байгууллага
ИТХ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
МУЕА	Монгол Улсын Ерөнхий аудитор
МУЕАО	Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын орлогч
МХЕГ	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар
МСУТ	Мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төв
НОК	Нийслэлийн онцгой комисс
НУБ	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага
НОБГ	Нийслэлийн онцгой байдлын газар
ОБЕГ	Онцгой байдлын ерөнхий газар
ОББҮХ	Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хороо
ТАБ	Төрийн аудитын байгууллага
ТАГ	Төрийн аудитын газар
ТБХ	Төсвийн Байнгын хороо
ТЕГ	Татварын ерөнхий газар
ТЕЗ	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч
ТХААГ	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газар
ТШЗ	Төсвийн шууд захирагч
ТТБТХ	Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль
ТӨҮГ	Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар
ТӨХК	Төрийн өмчит хувьцаат компани
УИХ	Улсын Их Хурал
УОК	Улсын онцгой комисс
ҮАГ	Үндэсний аудитын газар
ҮСХ	Үндэсний статистикийн хороо
ХНХС	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд
ХХААГ	Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар
ХХААХҮС	Хүнс, хөдөө аж ахуй хөнгөн үйлдвэрийн сайд
ХХҮГ	Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний газар
ХӨСҮТ	Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв
ЭМДЕГ	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар
ЭЗБХ	Эдийн засгийн Байнгын хороо
ЭМЯ	Эрүүл мэндийн яам
ЭХС	Эрчим хүчний сайд

Өмнөх үг

Монгол Улсын Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны үйл ажиллагааны тайланг Та бүхэнд өргөн барьж байна.

Төрийн аудитын байгууллага тайлант хугацаанд зайнаас ажиллах аудитын горим, технологийн шийдлийг нэвтрүүлж, хууль тогтоомжоор хүлээсэн чиг үүргийн хүрээнд аудитыг цаг хугацаанд нь үр нөлөөтэй гүйцэтгэж, үр дүнг тайлагнан аудитын шийдвэрийн мөрөөр холбогдох арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажиллалаа.

Тайлант онд санхүүгийн тайланд дүгнэлт гаргах 3,906, сэдэвчилсэн 228 гүйцэтгэл, нийцлийн аудитыг хийж, нийт 10.1 их наяд төгрөгийн алдаа, зөрчлийг илрүүлснээс аудитын явцад 4.2 их наяд төгрөгийн алдааг залруулж, шалгагдагч этгээдэд 59.7 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, 2.2 их наяд төгрөгийн 4,948 албан шаардлага, 3.6 их наяд төгрөгийн алдаа, зөрчлийг арилгах 10.0 мянган зөвлөмж хүргүүлэн улс, орон нутгийн төсөвт 53.1 тэрбум төгрөгийн орлогыг төвлөрүүлсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллагын алсын хараа, эрхэм зорилго, дунд хугацааны стратегийн зорилтуудаа дэмжиж тууштай, бодит ажлыг хэрэгжүүлэх зорилгоор 2021 оныг “Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх жил” болгосон нь цаг үетэйгээ нийцэж дотоод үйл ажиллагаандаа мэдээллийн технологийн шийдлийг нэвтрүүлэн цахим орчинд ажиллах горим, соёлыг хэвшүүлэх, хуулиар олгогдсон чиг үүргээ орон зайнаас үл хамааран гүйцэтгэхэд чухал алхам боллоо.

Зорилтот үйл ажиллагааны хүрээнд системийн хэрэглэгчийн болон хүний нөөцийн, шалгагдагч этгээдийн бүртгэлийн, санхүүгийн тайлангийн аудитын, шилэн дансны аудитын, статистик тоон мэдээллийн, сонгуулийн зардлын тайланд хяналт тавих зэрэг аудитад ашиглах дэд систем, программ хангамжийг шинээр болон шинэчлэн хөгжүүлж, технологийн дэвшлийг ашиглан илүү бүтээмжтэй ажиллах боломж нөхцөлийг бүрдүүлж чадлаа.

Хуулийн шинэчлэлийн хүрээнд Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрх өргөн хүрээг хамрах болсонтой уялдуулан өмнөх оны зорилтоо улам бататган 2022 оны зорилтоо “Аудитын чанарын хяналтын үр нөлөөг сайжруулах жил” гэж тодорхойлсон нь хянан удирдах ажилтнуудын мэдлэг, ур чадварыг сайжруулах, аудитын бүхий л шатанд хяналтын үр нөлөөг дээшлүүлж улсын эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийг дэмжсэн, илүү үнэ цэнтэй, үр өгөөж өгөхүйц аудитыг гүйцэтгэхийг чухал алхам болгоход чанарын хяналтын үр нөлөөтэй тогтолцоог цоо шинэ түвшинд хөгжүүлэх явдал гэж үзлээ.

Монгол Улсад Төрийн хяналтын байгууллага үүсэж, хөгжлийнхөө түүхэнд тэмдэглэхүйц ой 2022 онд тохиох нэгэн зууны босгонд ирснийг төрийн аудитын байгууллагын хамт олон өндөр ухамсартайгаар хүлээн авч энэ оныг шударга хариуцлагатай, сайн туршлагыг дэмжсэн, аудитын чанарын хяналтын үр нөлөөтэй тогтолцоог бэхжүүлэхийг уриалан тайлант жилийн ажлаа эхлүүлээд байна.

Төрийн аудитын байгууллагаас дэвшүүлсэн 2021 оны үндсэн зорилт биелэгдсэний сацуу энэхүү үйл явцад хувь нэмрээ оруулсан хамт олон, бидний ажлыг дэмжиж ажилласан төрийн байгууллага, харилцагч талуудад талархал илэрхийлж байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ АУДИТОР Д.ЗАНДАНБАТ

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН 2021 ОНЫ ҮР ДҮН

4,134
гүйцэтгэсэн аудит

3,906
САНХҮҮГИЙН
ТАЙЛАНГИЙН АУДИТ

228
ГҮЙЦЭТГЭЛ,
НИЙЦЛИЙН АУДИТ

10,009
Зөвлөмж

Илрүүлсэн алдаа, зөрчил
10,091.1
тэрбум төгрөг

Улс, орон нутгийн төсөвт
төвлөрүүлсэн
53.1 тэрбум төгрөг

Хүлээн зөвшөөрүүлсэн
үр өгөөж
757.3 тэрбум төгрөг

Залруулсан алдаа
4,179.9
тэрбум төгрөг

Санхүүжилтийн төгрөг
тутамд бий болсон үр өгөөж
31.3 төгрөг

49
Асуудал хууль хяналтын
байгууллагаар
шийдвэрлэгдсэн

Төсвийн төсөлд
хэрэгжсэн санал
46.3 тэрбум төгрөг

202
Албан тушаалтанд
хариуцлага тооцуулсан

53
Сургалт

90.0%
Төсвийн гүйцэтгэл

470
Нийт албан хаагч

АЛСЫН ХАРАА

Монгол Улсын хөгжлийн бодлого, зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн эдийн засаг, нийгмийн өндөр үр нөлөөтэй төрийн аудитыг гүйцэтгэж, арга зүй, технологи, үйл ажиллагаагаар бүс нутгийн хэмжээнд тэргүүлэх аудитын дээд байгууллага болно.

ЭРХЭМ ЗОРИЛГО

Төрийн санхүү, төсвийн хяналтыг хараат бусаар хэрэгжүүлж, харилцагч талуудын хамтын ажиллагааг сайжруулах замаар иргэдийн амьдралыг сайжруулна.

ЭРХЭМЛЭХ ҮНДСЭН ЗАРЧМУУД

ХУУЛЬ ДЭЭДЛЭХ

ИЛ ТОД, БОДИТОЙ БАЙХ

МЭРГЭШСЭН БАЙХ

ХАРААТ БУС, БИЕ
ДААСАН БАЙХ

ШУДАРГА ЁСЫГ ХАНГАХ

МЭДЭЭЛЛЭЭР БҮРЭН
ХАНГАГДАХ

ТӨРИЙН АУДИТЫН ОЛОН УЛСЫН
НИЙТЛЭГ СТАНДАРТАД НИЙЦЭХ

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН 2021 ОНЫ ОНЦЛОХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

ИНТОСАИ-аас гаргасан аудитын стандарт, удирдамжийг орчуулан хэвлүүлж, төрийн аудитын үйл ажиллагаанд мөрдөж байна.

УДИР-3910

УДИР-3920

АДБОУС-200,
2000

Төрөлжсөн аудитын заавар, аргачлалыг Төрийн аудитын стандарт болон холбогдох хууль эрх зүйн шаардлагад нийцүүлэн шинэчлэн боловсруулж батлав.

Гүйцэтгэлийн аудитын
заавар, аргачлал

Нийцлийн аудитын
заавар, аргачлал

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуулийн хүрээнд холбогдох аудитыг гүйцэтгэх аргачлалыг баталж, цахимаар цаг хугацаанд нь үр нөлөөтэй гүйцэтгэв.

- “Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуульд нэр дэвшүүлсэн нам, эвсэл сонгуулийн зардлын тайлан гаргах, зардлын тайланд аудит хийх, хянах, дүнг нийтэд мэдээлэх, танилцуулах журам”-ыг батлав.
- Сонгуулийн хандивын зардалд хяналт тавих мэдээллийн системийг нэвтрүүлэв.
- Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгууль зохион байгуулахтай холбоотой аудитын дүгнэлт, тайланг хуулийн хугацаанд олон нийтэд мэдээлэв.

Улс, нийтэд учирч болзошгүй эрсдэлд суурилсан олон нийтийн анхааралд байгаа нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн бодит цагийн /Real time audit/ аудитыг гүйцэтгэв.

- Гамшгаас хамгаалах бүх нийтийн бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлсэн 2021 оны 2 дугаар сарын 11-23-ны өдрүүдэд улсын онцгой комиссоос авч хэрэгжүүлсэн “Нэг хаалга-Нэг шинжилгээ” арга хэмжээний үр дүн;
- Коронавируст халдварт (ковид-19) цар тахалтай холбоотой хүлээн авсан 2020 оны хандив, тусламжийн орлого, зарцуулалтыг шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудсанд мэдээлсэн байдал;
- Ковид-19 цар тахлын халдварын эмчилгээнд хэрэглэж буй вирусийн эсрэг эм, тарилга худалдан авсан үйл ажиллагаа.

Улсын урт болон дунд хугацааны хөгжлийн бодлого, стратеги, төлөвлөлтийн баримт бичигт гүйцэтгэлийн аудит хийв.

- Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт түүний удирдлагын тухай хуульд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэв.
- ИНТОСАИ-н гишүүн орнуудын АДБ Тогтвортой хөгжлийн зорилтыг хэрэгжүүлэх бэлэн байдал, хэрэгжилтэд аудит хийх чиг үүргийг хэрэгжүүлэв.
- Монгол Улсын хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилтэд гүйцэтгэлийн аудит хийв.

Төрийн аудитын байгууллагаас шилэн дансны үйл ажиллагаанд байнгын хяналт тавих нөхцөлийг бүрдүүлэв.

- УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооноос өгсөн чиглэлийн дагуу Шилэн дансанд байнгын хяналтыг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий бүтцийн нэгжийг байгуулав.
- Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой аудитын илрүүлэлт, дүн, дүгнэлтийг Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд нэгтгэж, тайлагнах цахим системийг нэвтрүүлэв.

“Төрийн аудитын стандартын хороо”-ны дүрмийг баталж, Аудитын стандартын хороог байгуулав.

- Үндсэн хуулиар тодорхойлсон Төрийн санхүү, төсвийн хяналтыг өргөн агуулгаар гүйцэтгэхэд нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн төрийн аудитын олон улсын стандартыг нэвтрүүлэх, боловсруулах хуульд нийцүүлэн баталгаажуулах нөхцөл бүрдсэн.

Төрийн аудитын ёс зүйн зөвлөлийг байгуулж, үйл ажиллагааг жигдрүүлэв.

- “Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчийн мөрдөх ёс зүйн дүрэм”, “Ёс зүйн зөвлөлийн ажиллах журам” батлан хэрэгжүүлж байна.
- Төрийн аудитын байгууллагын ёс зүйн зөвлөлийн гишүүдийг бүх албан хаагчдын дунд цахим сонгуулиар сонгон шалгаруулав.

Хэрэгжүүлж буй аудитад зориулсан бодит сургалтыг зохион байгуулав.

- Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилт, үр нөлөө сэдэвт аудитыг гүйцэтгэхдээ аудитад мэдээлэл цуглуулах, ашиглах зорилгоор бодит цагийн сургалтыг зохион байгууллаа.
- Бодит цагийн сургалтыг эмийн үйлдвэр, эм хангамж, тээвэр логистикийн төв, эмийн худалдааны хуулийн этгээдийн байранд нь зохион байгуулснаар бодлогоор гүйцэтгэх аудитын үр нөлөөг хангахад чухал алхам болсон юм.

“НЭЭЛТТЭЙ АУДИТ” мэдээллийн портал сайтын үйл ажиллагааг эхлүүлж, олон нийтэд танилцуулав.

- “Нээлттэй аудит” портал сайтын үйл ажиллагааг эхлүүлснээр иргэд олон нийтийг мэдээллээр хангах, ил тод байдлыг хэрэгжүүлэх, иргэдийн идэвх оролцоог нэмэгдүүлэх цаашлаад “сайн засаглал”-ыг бэхжүүлж, иргэд эргэх холбоотой ажиллаж, санал хүсэлтийг нь хүлээн авах байнгын тогтолцоо бүрдүүлсэн чухал алхам боллоо.

“Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах
тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх жил”

I БҮЛЭГ

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГА

СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааг хараат бусаар явуулах эрх зүйн болоод арга зүй, технологийн таатай орчныг бүрдүүлнэ.

Зорилт 1

Төрийн аудитын байгууллагын хараат бус байдал, хууль эрх зүйн орчныг бэхжүүлэх

Зорилт 2

Төрийн аудитын тогтолцоонд арга зүй, стандартын шинэчлэлийг хийж, олон улсын чиг хандлагад нийцсэн дэвшилтэт технологи бүхий орчин үеийн төрийн аудитын тогтолцоог төлөвшүүлэх

Зорилт 3

“Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал 2030”-ыг хэрэгжүүлэх төрийн аудитын байгууллагын идэвх оролцоог нэмэгдүүлэх замаар сайн засаглалыг дэмжих

Зорилт 4

Харилцагч талуудын үр ашигтай хамтын ажиллагааг дэмжиж, аудитын чанар, нийгэмд үзүүлэх үр өгөөжийг дээшлүүлэх

Зорилт 5

Нийгмийн бүхий л салбарыг хамарсан өргөн хүрээний асуудалд үнэлэлт, дүгнэлт өгөх мэдлэг, чадвар бүхий хүний нөөцийг бүрдүүлэх

Зорилт 6

Төрийн аудитын байгууллагын дотоод засаглал, дэмжих үйлчилгээ, эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог төлөвшүүлэх

- Төрийн аудитын байгууллагын стратеги зорилт
- Төрийн аудитын байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт
- Төрийн аудитын стандарт, арга зүй, дүрэм журам

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН СТРАТЕГИ ЗОРИЛТ

Төрийн аудитын байгууллагаас өнгөрсөн хугацаанд болон өнөөгийн тулгамдаж буй хэрэгцээ шаардлага, байгууллагынхаа дунд хугацааны стратегийн зорилтод нийцүүлэн хууль тогтоомжийн дагуу гүйцэтгэх чиг үүрэг, аудитын үр нөлөөг дээшлүүлэх зорилгоор 2021 оныг “Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх” жил болгон дараах үндсэн чиглэлүүдийг баримтлан үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлж ажиллав.

Аудитыг их өгөгдөл, урьдчилсан судалгаанд тулгуурлан ерөнхий бодлого, чиглэлийг тодорхойлж нэгдсэн удирдлагаар хангаж үр дүнг нэгтгэн тайлагнана.

Төрийн санхүү, төсвийн хяналтыг хэрэгжүүлэх аудитын төлөвлөлтийг стратегийн түвшинд тодорхойлох, төрөлжсөн аудитын мэдээллийн уялдаа, үр нөлөөт байдлыг хангана.

Төрийн байгууллагуудын төсвийн зарцуулалтыг Шилэн дансны хуулийн хүрээнд хэрэгжилтийг хянах аудитын горим, нэгтгэн тайлагнах тогтолцоог төлөвшүүлнэ.

Олон нийтийн хүлээсэн, тулгамдсан асуудалд хариулт өгөх үр нөлөө бүхий аудитыг гүйцэтгэхийн тулд мэдээллийн технологийн дэвшилтэт арга хэлбэрийг нэвтрүүлсэн сургалт, судалгаа, хөгжлийн тогтолцоог нэвтрүүлнэ.

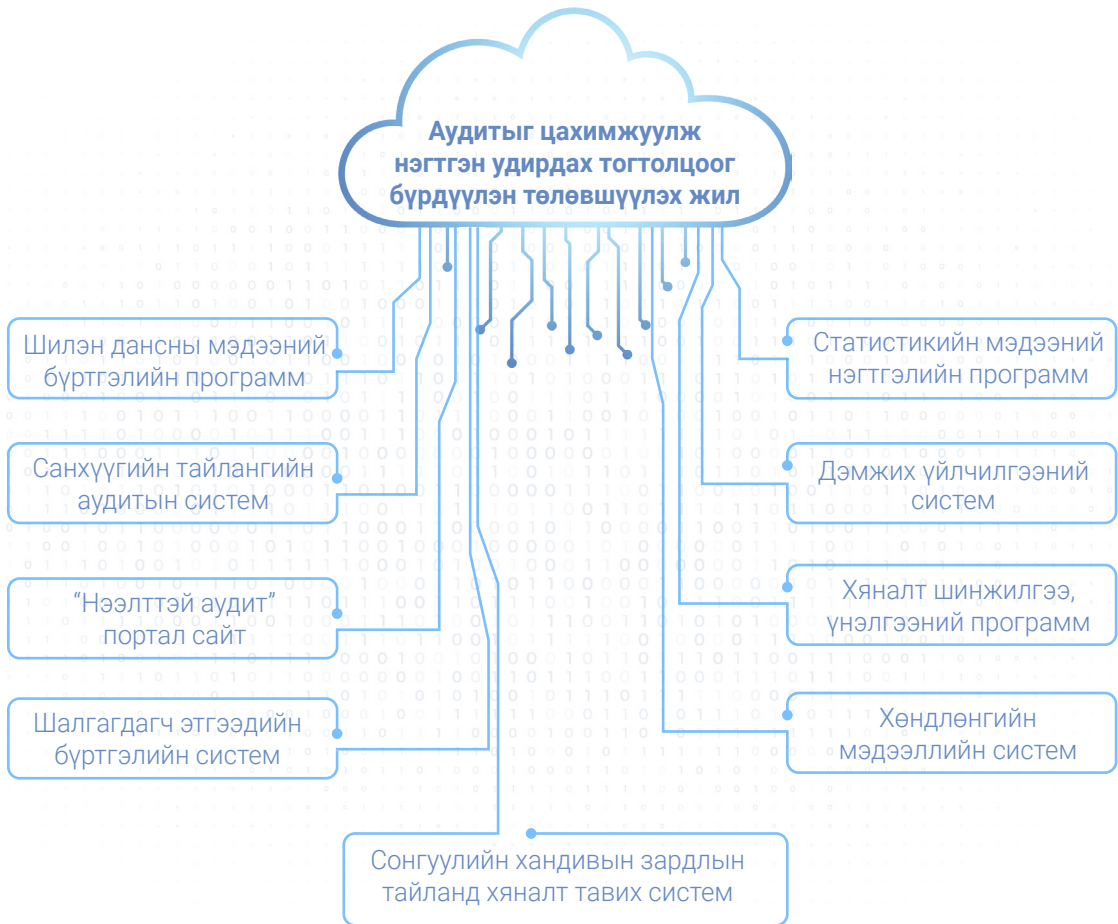

Аудитыг үйл ажиллагааг мэдээллийн нэгдсэн цахим системд бүрэн тусгаж, төрийн болон бусад байгууллагын мэдээллийн системтэй холбогдох дэд систем, эрсдэлд суурилсан тогтолцоог хөгжүүлэх замаар аудитын үр нөлөөт байдлыг дээшлүүлэн ухаалаг тайлангийн дэд системийг хөгжүүлнэ.

Аудитыг тасралтгүй, бодит үр дүнтэй гүйцэтгэх зорилгоор хязгаарлагдмал нөөц бололцоог зүй зохистой, үр дүнтэй хэрэглэх мэдээллийн нэгдсэн системийг хөгжүүлнэ.

Төрийн аудитын байгууллага тайлант жил аудитын дээд байгууллагуудын удирдах байгууллагаас хэрэгжүүлж байгаа бодлого, хандлага болох аудитын үйл ажиллагааг цахимжуулах ажлыг эхлүүлж, бодит цаг хугацааны аудитыг хэрэгжүүлсэн, төрийн аудитыг нэгтгэн удирдах тогтолцоог бүрдүүлж, аудитыг цаг хугацаа, орон зайн хамааралгүйгээр үр нөлөөтэй гүйцэтгэн 2021 оны зорилтоо биелүүлж ажиллалаа.

Төрийн аудитын байгууллага 2021 оны “Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх” жилийн зорилтоо хэрэгжүүлэн, мэдээллийн системийг хөгжүүлэх стратегийн бодлогын хэрэгжилтийн явцыг хурдасгах, мэдээллийн технологид нийцүүлэн аудитыг дэмжих, их өгөгдөлд суурилсан аудитын мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх, тайлагналын тогтолцоог цахим хэлбэрт шилжүүлэх, гүйцэтгэхэд чиглэсэн зохион байгуулалтын бүтцийн нэгж бүрийг технологийн дэвшилтэт шийдлүүдтэй уялдуулан систем, программ хангамжийг хөгжүүлж, хэрэглээнд нэвтрүүлээ.

Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны үндсэн зорилтыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээнд шалгагдагч этгээд, шилэн дансны мэдээллийн санг үүсгэж, тусгайлсан аудит болох сонгуулийн хандивын зардлын хяналт гүйцэтгэх болон сургалт, хөгжлийн зэрэг 10 төрлийн системийг амжилттай хөгжүүлж, илүү үр бүтээлтэй ажиллах боломж нөхцөлийг бүрдүүлж чадлаа.

УИХ-аас Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль, Хяналт, шалгалтын тухай хуулийг баталсантай холбоотойгоор төрийн аудитын байгууллагын үүрэг хариуцлага нэмэгдэж өмнөх оны зорилтоо бататган, хянан удирдах ажилтнуудын мэдлэг, ур чадварыг сайжруулах, аудитын бүхий л шатанд хяналтын үр нөлөөг дээшлүүлж хэтийн хугацаанд улсын эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийг дэмжсэн, илүү үнэ цэнтэй, үр өгөөж өгөхүйц аудитыг гүйцэтгэхэд суурь үндэс болсон чанарын хяналтын үр нөлөөтэй тогтолцоог хөгжүүлэх чиг хандлагыг баримтлан 2022 оныг “Аудитын чанарын хяналтын үр нөлөөг сайжруулах жил” болгон үндсэн зорилтоо тодорхойллоо.

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН БҮТЭЦ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Монгол Улсын Ерөнхий аудитор нь Төрийн аудитын байгууллагыг нэгтгэн зохион байгуулж, удирдах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ.

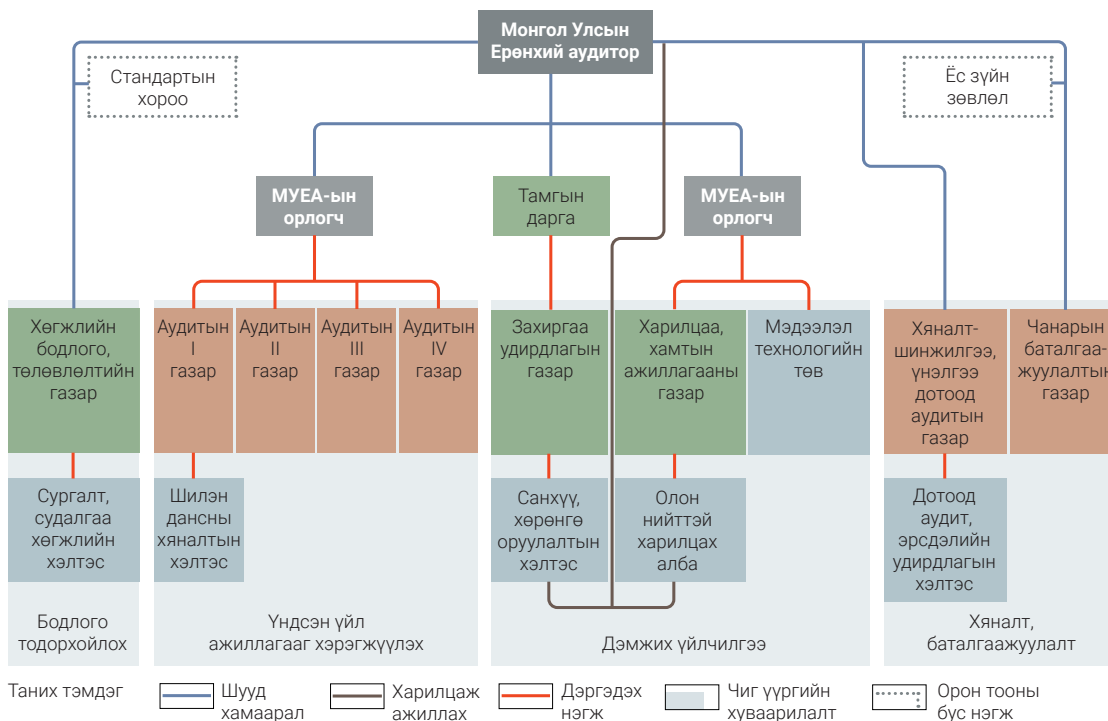
УИХ-ын 2019 оны 46 дугаар тогтоолоор Монгол Улсын Ерөнхий аудитораар Доржсүрэн овогтой Занданбат томилогдон ажиллаж байна.

Төрийн аудитын тухай хуульд зааснаар Төрийн аудитын дээд байгууллага буюу Үндэсний аудитын газар, аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газраас бүрдэж байна. Төрийн аудитын тухай хуульд заасны дагуу аудитын онцлогийг харгалзан тайлант хугацаанд байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалтын шинэчлэлийг хэрэгжүүлэв.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.3, 29 дүгээр зүйлийн 29.1.10, 29.3 болон Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2020 оны 06 дугаар тогтоолыг үндэслэн Төрийн аудитын байгууллагын зохион байгуулалтын бүтэц, бүтцийн нэгжүүдийн үндсэн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэл, орон тоо, албан тушаалын жагсаалтыг шинэчлэн батлах тухай Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны А/02 дугаар тушаал баталж, хэрэгжүүлэв.

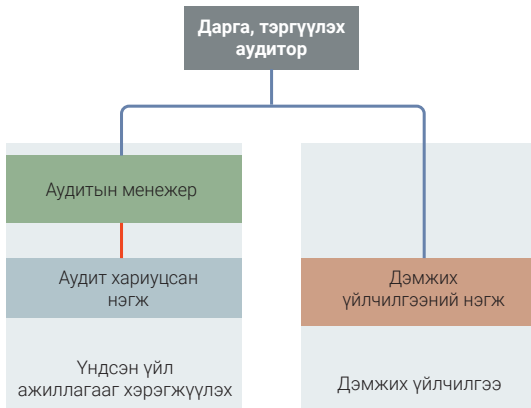
Батлагдсан зохион байгуулалтын бүтэц, бүтцийн нэгжүүдийн үндсэн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэлийн дагуу Үндэсний аудитын газрыг 10 газар, 4 хэлтэс 168 албан хаагчтай, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрыг 4 хэлтэс 55 албан хаагчтай, 21 аймаг дахь Төрийн аудитын газрыг 247 албан хаагчтай ажиллуулахаар шинэчлэн зохион байгуулж ажиллалаа.

○ Үндэсний аудитын газрын зохион байгуулалтын бүтэц

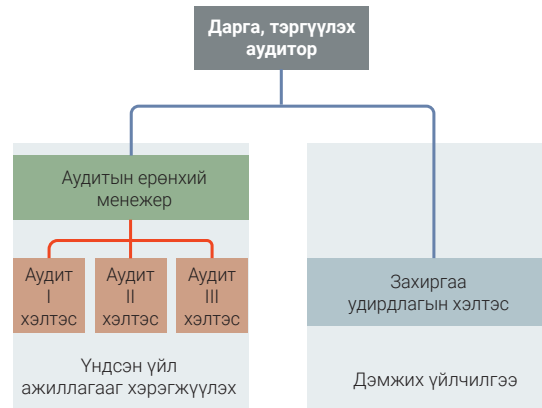

Тайлант хугацаанд Үндэсний аудитын газрын 89 албан тушаалын, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын 18, Аймаг дахь Төрийн аудитын газрын 7, нийт 114 албан тушаалын тодорхойлолт боловсруулж, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын тушаалаар батлуулан үйл ажиллагаандаа мөрдөж байна.

Орон нутаг дахь Төрийн аудитын газрын зохион байгуулалтын бүтэц

Нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын зохион байгуулалтын бүтэц

Таних тэмдэг:
 Шууд хамаарал
 Харилцаж ажиллах
 Чиг үүргийн хуваарилалт

Төрийн аудитын байгууллагад мөрдөж буй хүний нөөцийн үйл ажиллагааг зохицуулсан дүрэм журмын хэрэгжилтийг хангах, зохих хяналтыг хэрэгжүүлж, байгууллагын хүний нөөц, гэрээний бүртгэл, санхүүгийн удирдлагын программ, хууль, эрх зүй гэх мэт дэд хэсгүүдээс бүрдсэн "Хүний нөөцийн систем"-ийн мэдээллийн сан бүртгэлийн цахим программ нэвтрүүлэх ажлыг эхлүүлээ.

Төрийн аудитын байгууллагын хүний нөөцийн бүртгэл, томилох, чөлөөлөх албан тушаалын бүртгэл, гэрээний бүртгэл зэрэг системийн модулиудыг хөгжүүлж, Төрийн албаны зөвлөлийн хүний нөөцийн системтэй холбогдох боломжийг бүрдүүлж ажиллалаа.

Дэд системийн үйл явц

Системийн холболт

- Санхүүгийн систем
- Архивын систем
- Сургалтын систем

Шинжилгээ, хөгжүүлэлт, нэвтрүүлэлт

- Хөдөлмөрийн маргаан шийдвэрлэлт
- Санхүүгийн тооцоо
- Сургалтын систем

Шинжилгээ, хөгжүүлэлт, нэвтрүүлэлт

- Гэрээний явцын хяналт
- Гүйцэтгэгчийн ажлын бүртгэл

Шинжилгээ, хөгжүүлэлт, нэвтрүүлэлт

- Гүйцэтгэлийн бүртгэл
- Гэрээний төрөл, гэрээ бүртгэл

Шинжилгээ, хөгжүүлэлт, нэвтрүүлэлт

- Байгууллагын бүртгэл
- Албан хаагчийн бүртгэл
- Тушаал шийдвэр /томилох, шилжих, чөлөөлөх/
- Холбогдох мэдээ тайлан

Системийн холболт

- ТАЗ-ийн Хүний нөөцийн систем
- Төрийн албаны нэгдсэн цалингийн систем

Шинжилгээ, хөгжүүлэлт, нэвтрүүлэлт

- Албан бичиг хөтлөлт, бүртгэл
- Албан хаагчийн хувийн мэдээлэл
- Өргөдөл, гомдол, хүсэлт илгээх, шийдвэрлэх

Шинжилгээ, хөгжүүлэлт, нэвтрүүлэлт

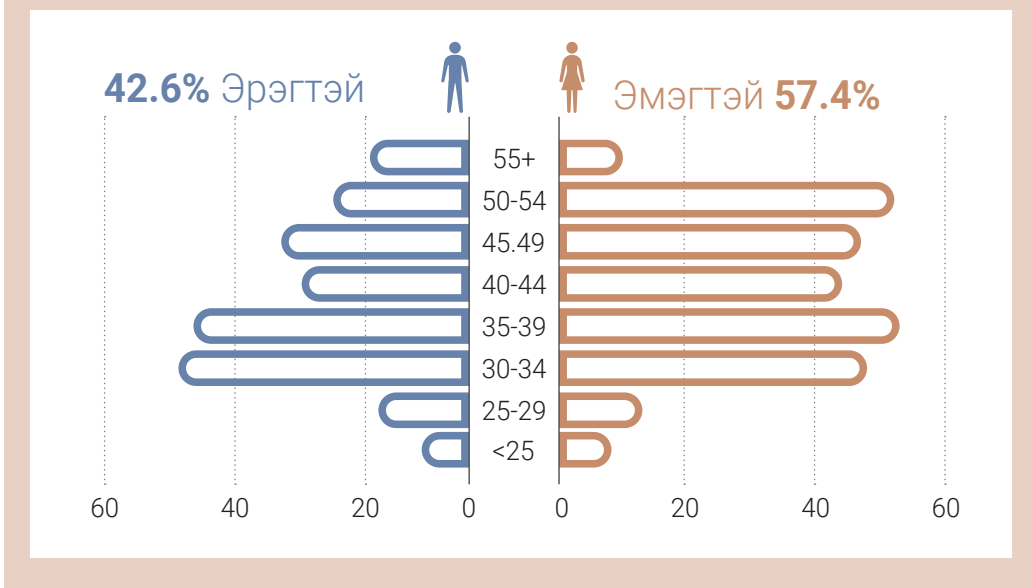
- Цаг бүртгэл, цалингийн мэдээлэл
- Гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө
- Тушаал, шийдвэрийн гүйцэтгэл

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны Төрийн аудитын байгууллагын зохион байгуулалтын бүтэц, бүтцийн нэгжүүдийн үндсэн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэл, орон тоо, албан тушаалын жагсаалт шинэчлэн батлагдсанаар Аудитын нэгдүгээр газар, Мэдээллийн технологийн төв, Харилцаа хамтын ажиллагааны газар гэсэн шинэ бүтцийн нэгжийг байгуулж, тайлант онд нийт 470 албан хаагчийн бүрэлдэхүүнтэйгээр хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлж ажиллалаа.

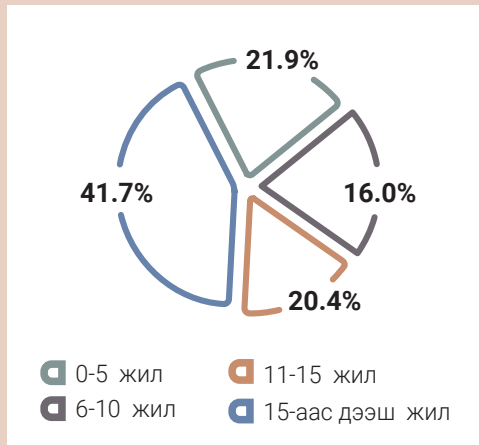
● ТАБ-ын нийт албан хаагч

● ТАБ-ын нийт албан хаагчдын нас, хүйсийн суварга

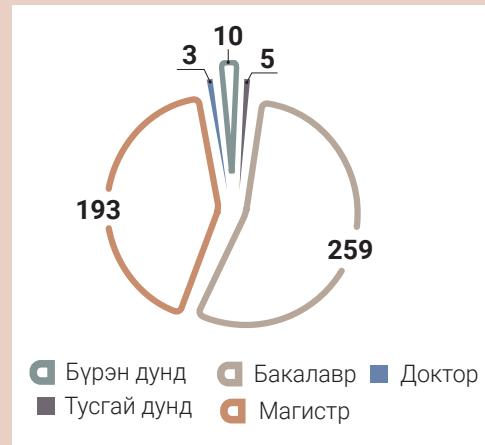

○ Ажилласан жил /хувиар/

Ажилласан жилээр нийт албан хаагчдыг авч үзэхэд 78.1 хувь нь 6, түүнээс дээш жил тус байгууллагад ажиллаж байна. Энэ нь Төрийн аудитын байгууллагын хүний нөөцийн тогтвор суурьшил, мэргэшсэн байдал, залгамж чанараа хадгалж буйг харуулж байна.

○ Боловсролын түвшин

Нийт албан хаагчдыг боловсролын түвшнээр харвал 96.8 хувь нь дээд боловсрол(бакалавр, магистр, доктор)-той, 3.2 хувь нь бүрэн дунд болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой байна. Энэ нь албан тушаалын тодорхойлолтод заасан боловсролын түвшний шаардлагыг хангаж байгаа юм.

Хөдөлмөрийн дотоод журмын хэрэгжилтийг хангах ажлын хүрээнд эрхэлсэн ажилдаа үр бүтээлтэй ажилласан нийт 48 албан хаагчийг холбогдох шагналаар шагнуулж, 153 албан хаагчийн зэрэг дэвийг ахиулж, 14 албан хаагчид шинээр зэрэг дэв олголоо.

Хүний нөөцийн бодлогыг төлөвшүүлэх хүрээнд Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны А/54 дүгээр тушаалаар “Төрийн аудитын байгууллагын удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалын сул орон тоог нөхөх тусгай шалгалтын журам”, А/55 дугаар тушаалаар “Тусгай шалгалтын комиссын ажиллах журам”-ыг тус тус батлуулж мөрдүүлэн ажиллаж байна.

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны “Комисс томилох тухай” А/58 дугаар тушаалаар Төрийн аудитын байгууллагын удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалын сул орон тоог нөхөх тусгай шалгалтыг зохион байгуулах комиссыг дарга, дэд дарга, гишүүд, нарийн бичгийн дарга гэсэн нийт 9 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр томилсон.

Төрийн аудитын байгууллагад боловсрол, мэргэжил, ур чадвар, ажлын өргөн туршлагатай хүний нөөцийг бүрдүүлэн ажиллуулах бодлогын хүрээнд хууль, эрх зүйн мэдлэг сорих, ур чадварын, ярилцлагын гэсэн 3 хэсгээс бүрдсэн тусгай шалгалтыг 5 удаа зохион байгуулж, шалгалт өгөх хүсэлт ирүүлсэн 157 иргэн, албан хаагчаас шалгалт авч, тэнцсэн албан хаагчдыг албан тушаалд нэр дэвшүүлэн томилуулах ажлыг зохион байгууллаа.

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН АЛБАН ХААГЧИЙН ТАНГАРАГ

“Төрийн аудитын байгууллагын ажилтан би хөндлөнгийн аливаа нөлөөнд үл автан, гагцхүү хуульд захирагдан үйл ажиллагаагаа явуулж, төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг чанд сахиж, албан үүргээ үнэнч шударгаар биелүүлэхээ тангараглая. Тангаргаа няцвал хуулийн хариуцлага хүлээнэ.”

Төрийн аудитын тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.2-т “Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчийн тангараг өргөх ёслолыг Төрийн албаны тухай хуульд заасан журмын дагуу зохион байгуулна.” гэж заасны дагуу төрийн тусгай албан хаагчийн тангараг өргүүлэх ёслолын ажиллагааг 4 удаа зохион байгуулж, Үндэсний аудитын газрын 58, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын 19, орон нутаг дахь Төрийн аудитын газрын 46 албан хаагч Төрийн аудитын тангараг өргөлөө.

Аудитын байгууллагын ахмад албан хаагчдын нэгдсэн судалгаа гаргаж, мэдээллийн сан бүрдүүлж, Тамгын даргын 2021 оны “Ахмадын хорооны дарга, удирдах зөвлөлийн гишүүдийг батлах тухай” тушаалаар Ахмадын хорооны дарга, удирдах зөвлөлийн гишүүдийг батлан, үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Төрийн аудитын байгууллагын ахмадын хороо нь Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2020 оны 102 дугаар тушаалаар батлагдсан “Төрийн аудитын байгууллагын ахмадын хорооны дүрэм”, “Ахмадын сан бүрдүүлэх, зарцуулах журам”-ын хүрээнд батлагдсан “Төрийн аудитын байгууллагын ахмадын хорооны 2021 оны ажлын төлөвлөгөө”-ний хэрэгжилтийг ханган ажиллалаа.

ТӨРИЙН АУДИТЫН СТАНДАРТ, АРГА ЗҮЙ, ДҮРЭМ ЖУРАМ

Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд аудитын чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд мөрдөж буй хэм хэмжээний актын шинэчлэлийг хууль тогтоомж, бодит төлөв байдал, хэрэгцээ шаардлагатай уялдуулан тасралтгүй сайжруулах, төлөвлөлт, зохион байгуулалтын арга хэмжээг стратегийн зорилтын түвшинд байлган төрийн аудитыг олон улсын нийтлэг стандартад нийцүүлэн, үр нөлөөг нэмэгдүүлж, тогтвортой гүйцэтгэхэд онцгой анхаарч ажиллаж байна.

АДБОУС-ыг үндэсний стандарт болгож хөрвүүлэн 2020 онд Стандарт, хэмжил зүйн газарт албан ёсоор бүртгүүлж, Төрийн аудит MNS 6817:2020 стандартыг аудитын үйл ажиллагаандаа мөрдөж эхэлсэн бөгөөд аудитын үр дүн чанартай байхуйц стандарт шаардлага, хөгжүүлэлт, аудит хийх журмын хэрэгжилт, түүний үр нөлөөг дэмжиж МУЕА-ын холбогдох шийдвэрээр аудитын заавар, аргачлалыг шинэчлэн батлуулж мөрдөн, олон улсын аудитын дээд байгууллагуудад хэрэгждэг сайн туршлага, стандартын шинэчлэлийг дэмжиж АДБОУБ-ын шинээр гаргасан стандарт, удирдамжуудыг цаг тухай бүр нь судалж орчуулан боловсруулж, аудитын үе шатны ажилд нэвтрүүлж байна.

Төрийн аудитын бодлогын хүрээнд стандартыг хэвшүүлэх, арга зүйн хөгжүүлэлт, шинэчлэлт, цахим шийдлийг зохистойгоор нэвтрүүлэх, шаардлагатай хэм хэмжээг тусгасан дүрэм, заавар аргачлалыг боловсруулан мөрдөх, сайн туршлагыг нутагшуулах үндсэн зорилгыг дэмжсэн төлөвлөгөөт ажлуудаа зохион байгуулж ирлээ.

Төрийн аудитын байгууллагын Стандартын хорооны дүрэм (МУЕА-ын 2021 оны А/88 дугаар тушаал)

Төрийн аудитын тухай хуулийн заалтын дагуу МУЕА-ын 2021 оны 88 дугаар тушаалаар “Төрийн аудитын стандартын хороо”-ны дүрмийг баталснаар Үндсэн хуулиар тодорхойлсон төрийн санхүү, төсвийн хяналтыг өргөн агуулгаар гүйцэтгэхэд нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн одоогийн мөрдөж байгаа болон шинээр гарах төрийн аудитын олон улсын стандартыг нэвтрүүлэх, боловсруулах хуульд нийцүүлэн эрх бүхий этгээдээр баталгаажуулахад төрийн аудитын байр суурийг тодорхойлж, бодлогын санал зөвлөмж өгөхөд дэмжлэг үзүүлэх нөхцөл бүрдэж байна.

Аудитын стандартын хорооны дүрмийг батлан гаргаснаар хуулийн шинэчлэлийг гүнзгийрүүлэх, олон улсын аудитын нийтлэг стандартыг хүлээн зөвшөөрч нэвтрүүлэх, стандарт, аргачлал, шилдэг арга туршлагыг баталгаажуулж нутагшуулахад зохион байгуулалт, арга зүйн нэгдсэн удирдлагаар хангахад Төрийн аудитын стандартын хороо нь дүрмийн хүрээнд мэргэжлийн дэмжлэг үзүүлэн ажиллаж байна.

Тус стандартын хорооны үндсэн ажил, үйлчилгээ нь төрийн аудитыг үр нөлөөтэй, тогтвортой гүйцэтгэх зорилгоор Монгол Улсын Төрийн аудитын стандартыг үе шаттайгаар нэвтрүүлэх болон байгууллагад мөрдөх стандартыг боловсруулан гаргахад дэмжлэг болох чанарын удирдлагын тогтолцоог хөгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой юм.

Төрийн аудитын байгууллага чиг үүргээ гүйцэтгэхдээ АДБОУБ-аас хүлээн зөвшөөрсөн аудитын олон улсын стандартад нийцүүлэн эрх бүхий этгээдээс баталсан стандартыг баримтална гэж хуульчлан баталгаажуулсан. 2021 онд АДБОУБ-аас гаргасан удирдамжуудыг орчуулан боловсруулж, аудитын үйл ажиллагаанд мөрдлөг болгон ажиллаж байна.

АДБОУБ-ын Гүйцэтгэлийн аудитын удирдамж 3910, 3920

2021 онд АДБОУБ-аас гаргасан УДИР-3910 “Гүйцэтгэлийн аудитын үндсэн ойлголтын удирдамж”, УДИР-3920 “Гүйцэтгэлийн аудитын үйл явцын удирдамж”, Санхүүгийн аудитын АДБОУС 200, АДБОУС 2000 стандарт, удирдамжуудыг орчуулан аудитын үйл ажиллагаанд ашиглах нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3 “Санхүүгийн тайлангийн, гүйцэтгэлийн болон нийцлийн аудит хийх журмыг Монгол Улсын Ерөнхий аудитор батална.” заалт, Төрийн аудит MNS:6817 стандарт, “Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журам”-ын дагуу аудиторруудад дэмжлэг болох санхүү, гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын заавар, аргачлалыг Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын тушаалаар баталгаажуулан төрийн аудитын үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж байна.

Гүйцэтгэлийн аудит нь төрийн чиг үүрэг, тогтолцоо, төлөвлөгөөний хэрэгжилт, хөтөлбөр, үйл ажиллагаа эсхүл зохион байгуулалт нь арвилан хэмнэлттэй, үр ашигтай, үр нөлөөтэй байх зарчмын дагуу явагдаж байгаа эсэх болон сайжруулах боломж байгаа эсэх талаар шалгадаг хараат бус, бодитой ба найдвартай хяналт бөгөөд аудиторруудад гүйцэтгэлийн аудитын үйл явцын турш үндсэн ойлголтуудыг хэрхэн харгалзан үзэх талаар илүү ойлголт, мэдлэг, туршлага, арга зүйг олж авахад энэхүү УДИР 3910 болон УДИР 3920 чухал үүрэгтэй баримт бичиг юм.

Гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлал

(МУЕА-ын 2021 оны А/70 дугаар тушаал)

Гүйцэтгэлийн аудитыг MNS 6817-5:2020, MNS 6817-7:2020 “Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журам”-ын дагуу гүйцэтгэхэд баримтлах үндсэн зарчим, аудитыг төлөвлөх, гүйцэтгэх, тайлагнах, аудитын мөрөөр хяналт тавих ерөнхий арга зүйгээр хангахад энэхүү гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлалын зорилго оршино.

Энэхүү гарын авлага нь гүйцэтгэлийн аудитын шалгаж буй асуудалтай холбоотой мэдээллийг судлах, байгууллага, хөтөлбөрийн үйл ажиллагаа, удирдлагын арга туршлагад дүн шинжилгээ хийх, мэргэжлийн оновчтой шийдэл гаргах, цогц асуудлыг логик уялдаа холбоотой, бүрэн нотолгоо баталгаатай үр дүнтэй тайлагнахад чухал үр нөлөөтэй юм.

Нийцлийн аудитын заавар, аргачлал

(МУЕА-ын 2021 оны А/71 дүгээр тушаал)

Нийцлийн аудит нь шалгуур үзүүлэлт болгон тодорхойлсон холбогдох хууль тогтоомжид шалгасан зүйл нийцэж байгаа эсэх нотлох зүйлийг бодитойгоор олж авч үнэлэх, гүйцэтгэх системтэй үйл явц бөгөөд нийцлийн аудитын хамаарах стандарт болон нийтлэг журамд заасан ерөнхий зарчмуудыг аудитын үе шат бүрд мөрдөж хэрэгжүүлэхэд энэхүү заавар, аргачлалыг баримтлах юм.

Нийцлийн аудитыг бие даасан байдлаар гүйцэтгэх буюу санхүүгийн тайлангийн эсвэл гүйцэтгэлийн аудиттай хослуулан нэгдмэл байдлаар гүйцэтгэх тохиолдолд тухайн аудитын урьдчилсан судалгааны дүнд сэдэв зорилго, зорилтоос хамааран аудитын төрөл тус бүрд холбогдох аудитын заавар, аргачлалыг баримтлахаар тодорхойлж боловсруулав.

Төрөлжсөн аудитын бодлого, журам, заавар, аргачлалыг Төрийн аудитын стандарт болон холбогдох хууль эрх зүйн шаардлагад нийцүүлэн боловсронгуй болгох, төлөвшүүлэх, хөгжүүлэх ажлыг хариуцан зохион байгуулах үйл ажиллагааны хүрээнд 2021 онд 3 дүрэм, 5 аргачлал, 9 журам, нийт 17 хэм хэмжээний баримт бичгийг боловсруулж батлан мөрдөж байна.

- Гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлал
МУЕА-ын А/69 дүгээр тушаал
- Санхүүгийн тайлангийн аудитын заавар, аргачлал
МУЕА-ын А/70 дугаар тушаал
- Нийцлийн аудитын заавар, аргачлал
МУЕА-ын А/71 дүгээр тушаал
- Ерөнхийлөгчийн сонгуульд нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрт дүгнэлт гаргах аргачлал
МУЕА-ын А/50 дугаар тушаал
- Ерөнхийлөгчийн 2021 оны ээлжит сонгуульд нам, эвслээс зарцуулах зардлын дээд хэмжээг тогтоох аргачлал
МУЕА-ын А/17 дугаар тушаал

- Төрийн аудитын стандартын хорооны дүрэм
МУЕА-ын А/88 дугаар тушаал
- Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчийн мөрдөх ёс зүйн дүрэм
МУЕА-ын А/52 дугаар тушаал
- Үндэсний аудитын газрын Шуурхай хуралдааны дэг
МУЕА-ын А/36 дугаар тушаал

- Аудитын сэдэв сонгох ажиллагааны журам
МУЕА-ын А/104 дүгээр тушаал
- Аудитын үр өгөөжийн журам
МУЕА-ын А/82 дугаар тушаал
- Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуульд нэр дэвшүүлсэн нам, эвсэл сонгуулийн зардлын тайлан гаргах, зардлын тайланд аудит хийх, хянах, дүнг нийтэд мэдээлэх, танилцуулах журам
МУЕА-ын А/68 дугаар тушаал
- Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуульд нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрт аудит хийх, дүгнэлт гаргахад мэдээллийг нууцлах, хамгаалах журам
МУЕА-ын А/51 дүгээр тушаал

- Гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө боловсруулах, тайлагнах журам
- Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчийн гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө боловсруулах, үр дүнг үнэлэх журам
МУЕА-ын А/105 дугаар тушаал
- Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын дэргэдэх тусгай шалгалтын комиссын ажиллах журам
МУЕА-ын А/55 дугаар тушаал
- Төрийн аудитын байгууллагын удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалын сул орон тоог нөхөх тусгай шалгалтын журам
МУЕА-ын А/54 дүгээр тушаал
- Төрийн аудитын байгууллагын Ёс зүйн зөвлөлийн ажиллах журам
МУЕА-ын А/53 дугаар тушаал

“Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах
тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх жил”

II БҮЛЭГ

ТӨРИЙН АУДИТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Санхүүгийн аудит

Шалгагдагч этгээд санхүүгийн тайлангаа холбогдох хууль тогтоомж, стандарт, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн актын шаардлагад нийцүүлэн үнэн зөв, шударгаар тайлагнасан эсэхэд аудит хийж баталгаажуулна.

Гүйцэтгэлийн аудит

Шалгагдагч этгээдийн бодлого, үйл ажиллагаа, чиг үүргийн хэрэгжилт, хөтөлбөр, төсөл арга хэмжээний гүйцэтгэл нь арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр нөлөөтэй эсэхэд аудит хийж, тайлан, дүгнэлт, зөвлөмж гаргана.

Нийцлийн аудит

Шалгагдагч этгээд үйл ажиллагаандаа төрийн санхүү, төсөв, нийтийн өмчтэй холбоотой хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн актын нийцэлд аудит хийж, тайлан, дүгнэлт, зөвлөмж гаргана.

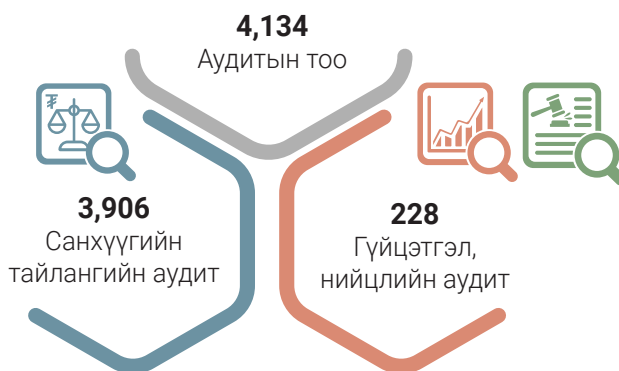

-
- A person is sitting at a desk, writing in a notebook. On the desk, there is a white cup with a lid, a smartphone, and a blue folder. The person's hand is holding a pen and writing on the notebook. The background is a light blue wall.
- Төрийн аудитын үр дүнгийн үзүүлэлт
  - Төрийн аудитын байгууллагын гүйцэтгэсэн аудит
    - Хууль тогтоомжийн дагуу гүйцэтгэсэн аудит
    - Төрийн аудитын бодлогоор гүйцэтгэсэн аудит
    - Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын гүйцэтгэсэн аудит
  - Аудитын нэгдсэн удирдлага
  - Аудитын чанарын баталгаажуулалт

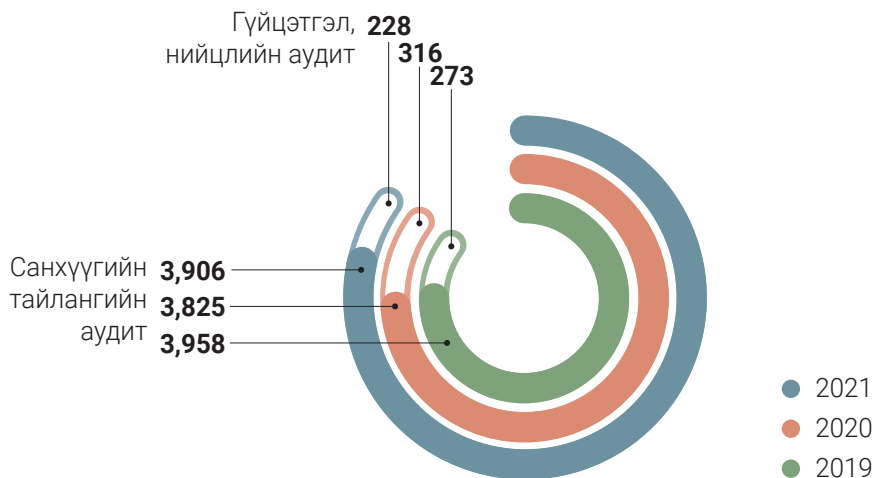
ТӨРИЙН АУДИТЫН ҮР ДҮНГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ

УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 2020 оны 04, 05 дугаар тогтоолыг үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны “Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын гүйцэтгэх аудитын сэдэв батлах тухай” А/15, “Төрийн аудитын байгууллагаас 2021 онд гүйцэтгэх аудитын төлөвлөгөө” А/28 дугаар тушаалыг батлан хэрэгжүүлэв.

● Зураг 2.1. Гүйцэтгэсэн аудит, 2021 он

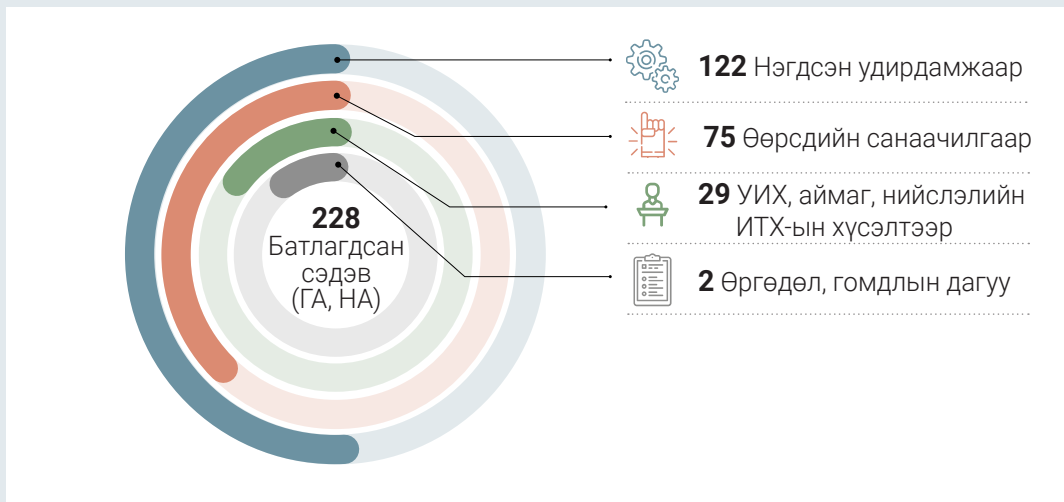

● Зураг 2.2. Гүйцэтгэсэн аудит, сонгосон онуудаар

Төрийн аудитын байгууллага 2021 онд 4,134 аудитыг хийж гүйцэтгэжээ. Үүнээс бүх шатны төсөв захирагчийн төсвийн гүйцэтгэл болон санхүүгийн тайланд бие даасан 3,906 дүгнэлт гаргасан бол гүйцэтгэл, нийцлийн 228 аудитаар 7,174 байгууллага, хуулийн этгээдийг хамруулсан байна (Зураг 2.1).

● Зураг 2.3. Батлагдсан сэдэв, 2021 он

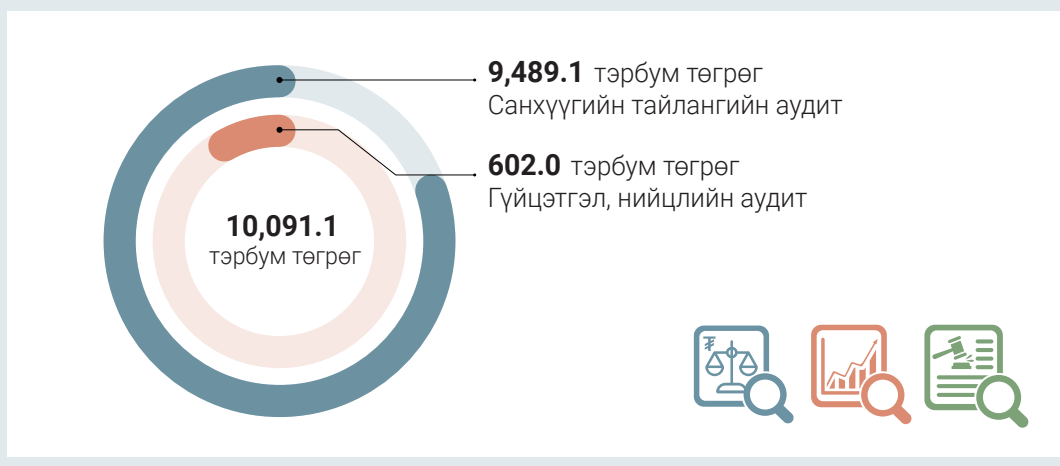
Батлагдсан сэдвийн хүрээнд нэгдсэн удирдамжаар 122, УИХ, аймаг, нийслэлийн ИТХ-ын захиалгаар 29, өөрийн санаачилгаар 75, өргөдөл гомдлын дагуу 2, нийт 228 гүйцэтгэлийн болон нийцлийн аудитыг гүйцэтгэн УИХ-ын ТБХ болон аймаг, нийслэлийн ИТХ-д танилцуулжээ (Зураг 2.3).

● Аудитын илрүүлэлт нь ихэвчлэн дараах бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг агуулдаг. Үүнд:

- Аудитын шалгуур – **“юу байх ёстой”**
- Аудитын нотлох зүйл – **“юу байна”**
- Аудитын илрүүлэлт – **“юу байх ёстой”-г “юу байна”-тай харьцуулна**
- Илрүүлэлтийн шалтгаан болон үр дагаврыг тодорхойлно.

● Зураг 2.4. Аудитын илрүүлэлт, 2021 он

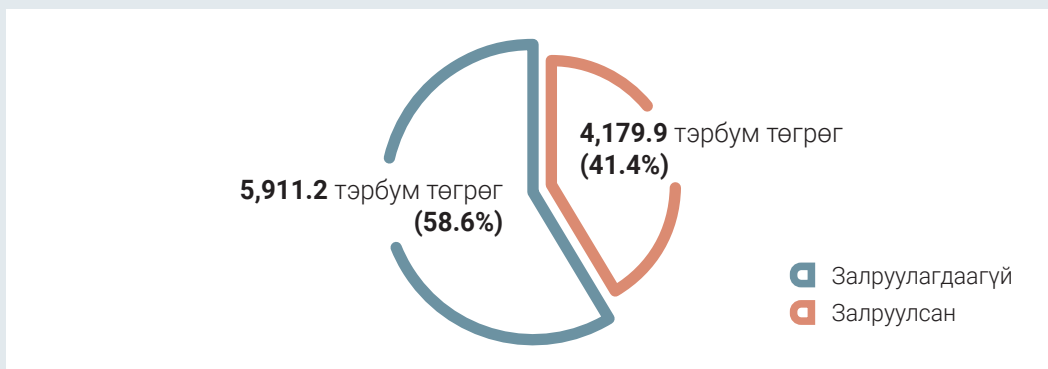

● Зураг 2.5. Аудитын илрүүлэлт, 2021 он

2021 онд гүйцэтгэсэн аудитын нийт илрүүлэлтийн 84.9 хувь нь нягтлан бодох бүртгэл, тайлагнал, дотоод хяналт, хариуцлагатай холбоотой, 11.2 хувь нь хууль, тогтоомжийн хэрэгжилт, арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр нөлөөтэй холбоотой, үлдсэн хувь нь худалдан авалт болон бусад үйл ажиллагаатай холбоотой алдаа, зөрчлүүдийг илрүүлжээ.

● Зураг 2.6. Аудитын илрүүлэлт – 10,091.1 тэрбум төгрөг

Гүйцэтгэсэн аудитаар нийт 10,091.1 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлж, тэдгээрийн 41.4 хувь буюу 4,179.9 тэрбум төгрөгийн алдааг аудитын явцад залруулжээ.

Залруулсан алдаа гэж юу вэ?

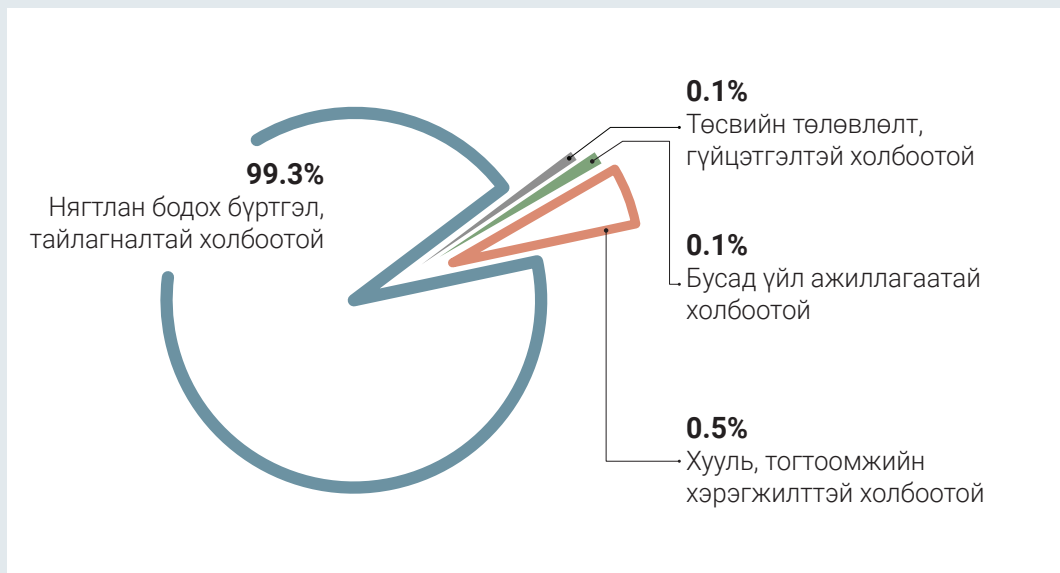
Санхүүгийн тайлан дахь ямар нэгэн дүн, тодруулгыг орхигдуулах, буруу тусган илэрхийлсэн алдаатай илэрхийллийг санхүүгийн тайланд зөв дүнгээр илэрхийлж, орхигдуулсан дүн, тодруулгыг буцаан оруулж залруулсан бол залруулсан алдаа гэж үздэг.

Яагаад залруулга чухал вэ?

Санхүүгийн тайланд хөрөнгийн ажил гүйлгээ болон үлдэгдлийг тусгахгүй орхигдуулсныг залруулснаар харилцагч талуудыг бодит мэдээллээр хангахад чухал үр нөлөөтэй бөгөөд аудитын үр өгөөж бий болох юм.

● Зураг 2.7. Залруулсан алдаа, алдааны ангиллаар, 2021 он

Нийт илрүүлэлтийн 41.4 хувь буюу 4,179.9 тэрбум төгрөгийн алдааг аудитын явцад залруулсан бөгөөд алдааны дийлэнх буюу 99.3 хувийг нягтлан бодох бүртгэл, тайлагналтай холбоотой алдаа, 0.5 хувийг хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй холбоотой, үлдсэн хувийг төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл болон бусад үйл ажиллагаатай холбоотой алдааг залруулсан байна.

Алдаа нь санхүүгийн тайлангийн элементүүдийн хүлээн зөвшөөрөлт, хэмжилт, тодруулгатай холбоотой үүсдэг. Үүнийг нягтлан бодох бүртгэл, тайлагналтай холбоотой алдаа гэж үздэг бол НББ-ийн тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөн үйлдлийг зөрчилд тооцдог.

Аудитын явцад илэрсэн алдаа, зөрчлийг залруулах боломж байгаа эсэхийг эхэлж шийдвэрлэх бөгөөд залруулаагүй алдаа, зөрчлийн шинж байдлаас нь хамааран дараах байдлаар шийдвэрлэнэ.

- Зөвлөмж өгөх
- Албан шаардлага өгөх
- Төлбөрийн акт тогтоох
- Сахилгын шийтгэл ногдуулах талаар эрх бүхий албан тушаалтанд албан шаардлага өгөх
- Гэмт хэргийн шинжтэй үйлдлийг прокурорын байгууллагад шилжүүлэх

● Зураг 2.8. Залруулагдаагүй зөрчил, 2021 он

Тайлант онд гүйцэтгэсэн аудитын дүнгээр залруулагдаагүй нийт 5,911.2 тэрбум төгрөгийн зөрчил байгаагаас 2,211.0 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 4,948 албан шаардлага хүргүүлж, 59.7 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, 10,009 зөвлөмж өгсөн байна. Мөн сахилгын шийтгэл ногдуулах талаар эрх бүхий албан тушаалтанд албан шаардлага хүргүүлж 202 албан тушаалтан хариуцлага тооцуулсан бол 49 гэмт хэргийн шинжтэй үйлдлийг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлж, бүрэн шийдвэрлүүлсэн.

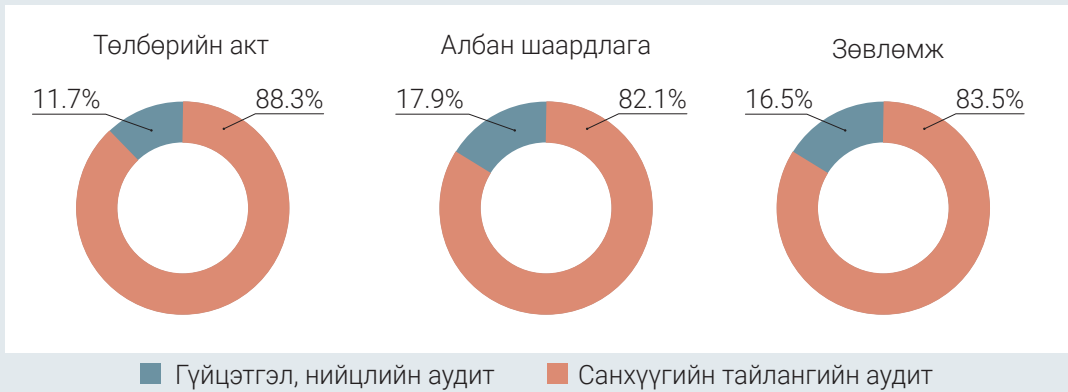
Тайлант онд тогтоосон төлбөрийн актын 61.1 хувь нь төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэлтэй, 11.8 хувь нь улс болон орон нутгийн орлого бүрдүүлэлттэй, 9.3 хувь нь хууль, тогтоомжийн хэрэгжилттэй, 7.0 хувь нь арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр нөлөөтэй, үлдсэн буюу 10.8 хувь нь бусад үйл ажиллагаатай холбоотой зөрчилд тавигдсан байна.

Харин тайлант онд өгсөн албан шаардлагын хувьд 35.3 хувь нь дотоод хяналт, хариуцлагатай, 34.3 хувь нь хууль, тогтоомжийн хэрэгжилттэй, 21.7 хувь нь нягтлан бодох бүртгэл, тайлагналтай, үлдсэн хувь нь бусад үйл ажиллагаатай холбоотой зөрчилд өгсөн албан шаардлагууд байна.

Тайлант онд өгсөн зөвлөмжийн хувьд 81.6 хувь нь дотоод хяналт, хариуцлагатай, 5.4 хувь нь хууль, тогтоомжийн хэрэгжилттэй, үлдсэн 13.0 хувь нь бусад үйл ажиллагаатай холбоотой зөрчилд өгсөн зөвлөмжүүд байна.

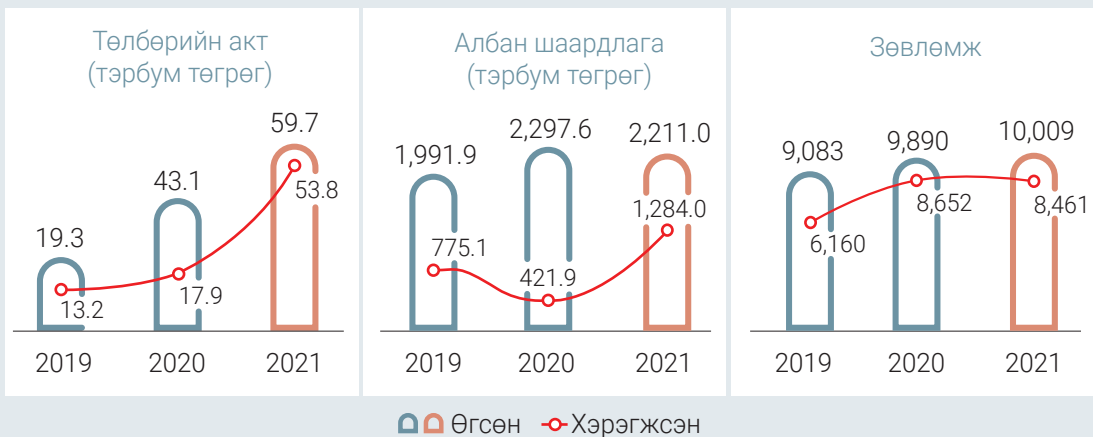
¹Төрийн аудитын тухай хуулийн 42 дугаар зүйлийн 42.3 дахь хэсэгт заасны дагуу

● Зураг 2.9. Тайлант онд тогтоосон төлбөрийн акт², албан шаардлага³, зөвлөмж⁴, аудитын төрлөөр, хувиар, 2021 он

Тайлант онд тогтоосон төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн 80-аас дээш хувь нь санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд тавигдсан байна.

● Зураг 2.10. Тайлант онд тогтоосон төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилт, 2019-2021 он

Төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн сүүлийн 3 жилийн өөрчлөлтийг авч үзвэл:

Төлбөрийн акт: Тайлант онд тогтоосон төлбөрийн акт өмнөх оноос 38.5 хувиар, 2019 оноос 209.3 хувиар тус тус өсжээ. Харин тогтоосон төлбөрийн актын хэрэгжилтийг авч үзэхэд тайлант онд 90.1 хувь нь хэрэгжсэн байгаа нь өмнөх оноос 48.6 нэгж хувиар өссөн байна.

² Шалгагдагч этгээд төсөв, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагаа болон төсвийн орлого бүрдүүлэх, зарцуулах, нийтийн өмч, хөрөнгө олж бэлтгэх, ашиглах, зарцуулах, хадгалах, хамгаалахтай холбоотой хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн акт зөрчсөн бол төлбөрийн акт тогтооно.

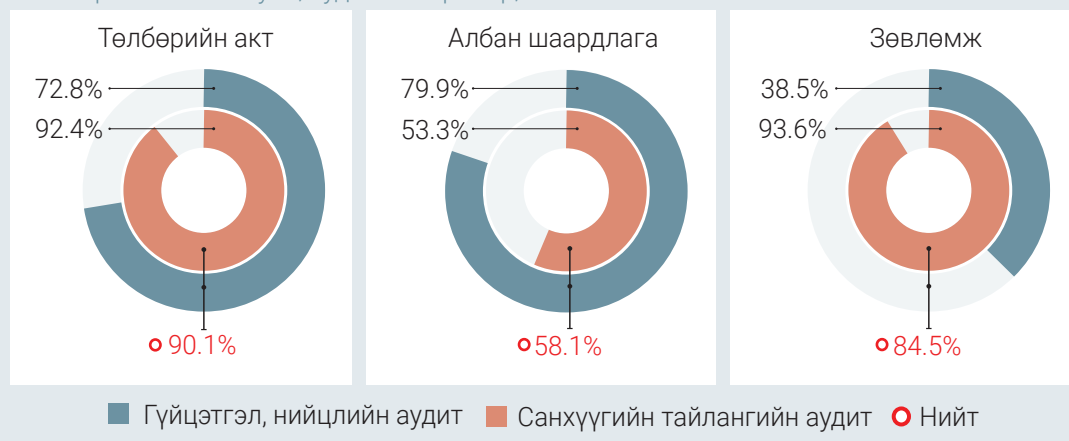
³ Шалгагдагч этгээд хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн акт зөрчсөн, хуулиар хүлээсэн албан үүргээ биелүүлээгүй бол алдаа, зөрчлийг таслан зогсоох, давтан гаргуулахгүй байх талаар байгууллага, албан тушаалтанд албан шаардлага өгнө.

⁴ Төрийн аудитын байгууллага аудитын дүгнэлтэд тулгуурлан төрийн санхүү, төсөв, нийтийн өмчтэй холбоотой хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний акт, бусад эрх зүйн актын хүрээнд нийтийн өмчийг төлөвлөх, хуваарилах, ашиглах, зарцуулах үйл ажиллагааны арвилан хэмнэлт, үр ашигтай, үр нөлөөтэй байдал болон төрийн санхүүгийн удирдлагыг сайжруулах зорилгоор шалгагдагч этгээд болон холбогдох бусад албан тушаалтанд зөвлөмж өгнө.

Албан шаардлага: Тайлант онд өгсөн албан шаардлага өмнөх оноос 3.8 хувиар буурсан бол 2019 оноос 11.0 хувиар өсжээ. Харин өгсөн албан шаардлагын хэрэгжилтийг авч үзэхэд тайлант онд 58.1 хувь нь хэрэгжсэн байгаа нь өмнөх оноос 39.7 нэгж хувиар өссөн байна.

Зөвлөмж: Тайлант онд өгсөн зөвлөмж өмнөх оноос 1.2 хувиар, 2019 оноос 10.2 хувиар тус тус өсжээ. Харин өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтийг авч үзэхэд тайлант онд 84.5 хувь нь хэрэгжжээ.

● Зураг 2.11. Тайлант онд тогтоосон төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилтийн хувь, аудитын төрлөөр, 2021 он

Тайлант онд тогтоосон төлбөрийн актын 90.1 хувь нь хэрэгжсэн ба гүйцэтгэл, нийцлийн аудит болон санхүүгийн тайлангийн аудитын илрүүлэлтээр 72.8 хувь, 92.4 хувь нь тус тус хэрэгжсэн байна.

Нийт албан шаардлагын 58.1 хувь хэрэгжсэн ба гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын хүрээнд өгсөн албан шаардлагын 79.9 хувь, санхүүгийн тайлангийн аудитын 53.3 хувь хэрэгжсэн байна. Нийт албан шаардлагын 22.8 хувийн хэрэгжилтийг тооцох хугацаа нь болоогүй байна.

Нийт зөвлөмжийн 84.5 хувь нь хэрэгжсэн ба санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд өгсөн зөвлөмжийн 93.6 хувь нь хэрэгжсэн бол гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын 38.5 хувь хэрэгжсэн байна. Гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын хүрээнд өгсөн зөвлөмжийн 58.1 хувь нь хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй байна.

● Хүснэгт 2.1. Аудитын илрүүлэлт 2020, 2021 он

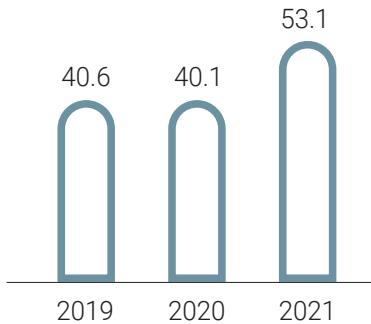
Шийдвэр	Илрүүлэлт		Хэрэгжсэн	Дараа онд шилжих үлдэгдэл
	Эхний үлдэгдэл	Тайлант хугацаанд		
2020 он				
Төлбөрийн акт (тэрбум төгрөг)	14.1	43.1	21.5	34.1
Албан шаардлага (тэрбум төгрөг)	1,876.6	2,297.6	1,185.9	2,987.0
Зөвлөмж (тоо)	1,711	9,890	10,159	1,434
2021 он				
Төлбөрийн акт (тэрбум төгрөг)	28.9	59.7	59.2	28.2
Албан шаардлага (тэрбум төгрөг)	2,963.2	2,211.0	3,304.6	1,869.3
Зөвлөмж (тоо)	1,367	10,009	9,626	1,750

Аудитаар илрүүлсэн зөрчилд тавигдсан акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн биелэлт нь төлбөрийг барагдуулах болон хэрэгжүүлэх тогтоосон хугацаанаас хамаараад он дамнан үргэлжилдэг. Гүйцэтгэсэн аудитаар тайлант онд 59.7 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, өмнөх онуудын үлдэгдэл 28.9 тэрбум төгрөг, нийт 88.6 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн актаас 59.2 тэрбум төгрөгийн актыг барагдуулж, 28.2 тэрбум төгрөгийн актын үлдэгдэлтэй байна. Төлбөрийн актын хэрэгжилт өмнөх онтой харьцуулахад 29.2 нэгж хувиар нэмэгдсэн байна.

Тайлант онд өгсөн 2,211.0 тэрбум төгрөг, өмнөх оны үлдэгдэл 2,963.2 тэрбум төгрөг, нийт 5,174.2 тэрбум төгрөгийн албан шаардлагаас 2021 онд 3,304.6 тэрбум төгрөгийн албан шаардлагыг хэрэгжүүлж, 1,869.3 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна. Өмнөх онтой харьцуулахад албан шаардлагын биелэлт 35.5 нэгж хувиар нэмэгдсэн байна.

Мөн тайлант онд өгсөн 10,009 зөвлөмж, өмнөх онуудын үлдэгдэл 1,367, нийт 11,376 зөвлөмжийн 84.6 хувь буюу 9,626 зөвлөмжийг хэрэгжүүлж, 1,750 зөвлөмжийн үлдэгдэлтэй байна.

● Зураг 2.12. Улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн орлого (тэрбум төгрөг)

Тайлант хугацаанд гүйцэтгэсэн аудитаар зөрчлийг илрүүлэх замаар улс, орон нутгийн төсөвт 53.1 тэрбум төгрөгийн орлого төвлөрүүлсэн байна. Төвлөрүүлсэн энэхүү орлого нь 2019 оноос 30.8 хувиар, 2020 оноос 32.4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Тайлант онд төсөвт төвлөрүүлсэн орлого ийнхүү өсөлттэй байгаа нь өмнөх жилүүдтэй харьцуулахад зөрчилд тогтоосон төлбөрийн акт, өгсөн албан шаардлагын хэрэгжилт өндөр байгаатай холбоотой юм. Төсөвт төвлөрүүлсэн орлогын 44.6 хувь нь төлбөрийн актаас, 55.4 хувь нь албан шаардлагаас төвлөрсөн байна.

● Зураг 2.13. Үр өгөөж

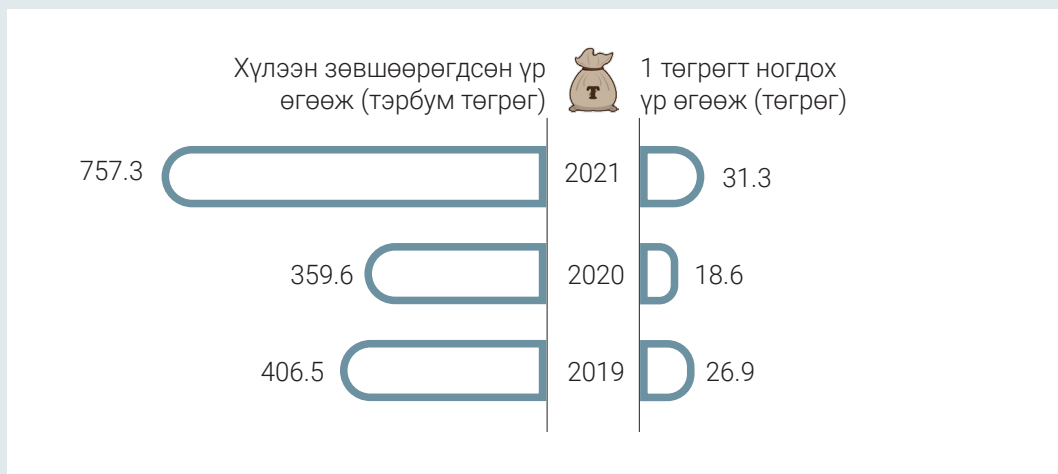
Аудитын үр өгөөж нь төрийн аудитын байгууллага төсвөөс авсан санхүүжилтийн нэг төгрөг тутамд хэчнээн төгрөгийн санхүүгийн үр өгөөжийг бий болгон улс, нийгэм, байгууллага, иргэдэд ашиг тус үзүүлснийг илэрхийлэх үр дүнгийн үзүүлэлт юм.

$$\begin{array}{c}
 \text{Нэг төгрөг тутамд бий} \\
 \text{болсон үр өгөөж}
 \end{array}
 = \frac{\text{Нийт санхүүгийн үр өгөөж}}{\text{ТАБ-ын үйл ажиллагааны} \\ \text{нийт зардал}}$$

Аудитын үр өгөөжийг тодорхойлох, тооцоолох, бүртгэх, хүлээн зөвшөөрүүлэх, тайлагнах, хянах, мэдээлэхдээ “Аудитын үр өгөөжийн журам”-ыг мөрдлөг болгодог.

Төрийн аудитын байгууллага 2021 онд гүйцэтгэсэн аудитын дүнд 757.3 тэрбум төгрөгийн санхүүгийн үр өгөөж, шалгагдагч байгууллагын үйл ажиллагаанд гарсан чанарын ахиц дэвшил, сайжралаар илэрхийлэгдэх 2,265 санхүүгийн бус үр өгөөж (мөнгөн дүнгээр илэрхийлэгдэх боломжгүй)-ийг тус тус бий болгожээ. Энэхүү тайланд цаашид санхүүгийн үр өгөөжийн дүнг тайлбарлан тайлагнах болно.

● Зураг 2.14. Санхүүгийн үр өгөөж, 2021 он

Аудитад хамрагдсан байгууллагаас 757.3 тэрбум төгрөгийн үр өгөөжийг хүлээн зөвшөөрсөн нь төсвөөс авсан “Нэг” төгрөгийн санхүүжилт тутамд 31.3 төгрөгийн үр өгөөжийг бий болгосон байна (Зураг 2.14).

Аудитаар тогтоосон төлбөрийн акт, өгсөн зөвлөмж, албан шаардлага, хийсэн залруулгын дүнд шалгагдагч байгууллага өөрийн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ хөрөнгө, нөөцөө хэмнэсэн, үр ашгаа дээшлүүлсэн, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, үйл ажиллагааны чанарыг сайжруулсан бол аудитаас үр өгөөж бий болсон гэж үзнэ.

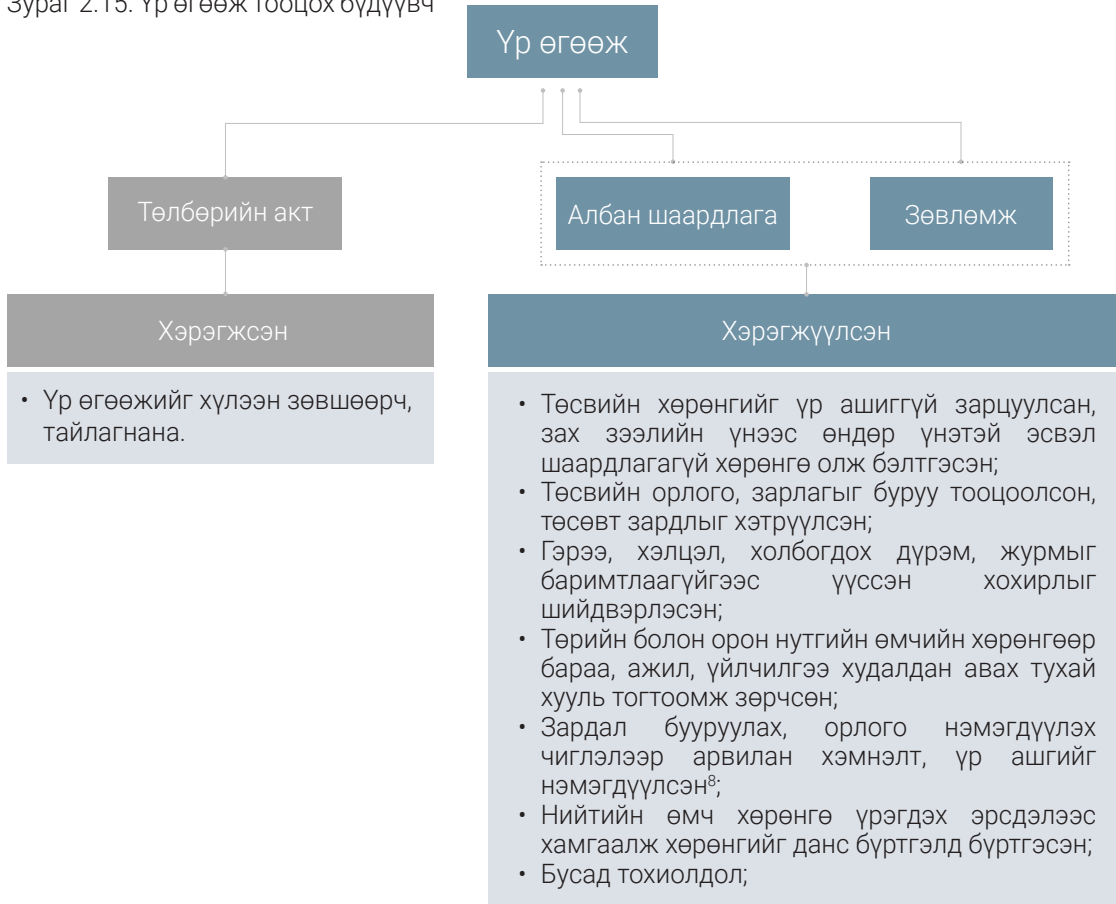
⁵Санхүүгийн үр өгөөжийг төрийн аудитын байгууллагаас улс, нийгэмд үзүүлсэн бодит хувь нэмрийг бодитой, үндэслэлтэй тооцож мөнгөн дүнгээр илэрхийлнэ.

⁶Санхүүгийн бус үр өгөөжийг аудитын үр дүнд шалгагдагч байгууллагын үйл ажиллагаанд чанарын ахиц дэвшил, сайжрал гарсныг тоон утга болон чанарын үзүүлэлтээр илэрхийлнэ.

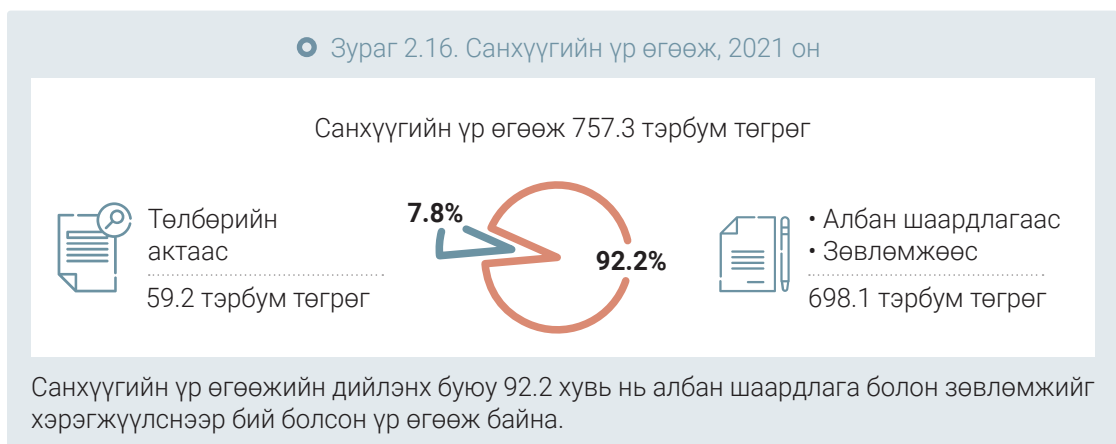
⁷Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны А/82 дугаар тушаалаар шинэчлэн баталсан.

Аудитаас үр өгөөж бий болгоход аудитын сэдэв сонголт, санхүүгийн материаллаг байдал, аудитаар өгсөн албан шаардлага, зөвлөмжийн чанар, аудитын үр дүнд гаргасан шийдвэрийн хэрэгжилт чухал хүчин зүйлс болно.

Зураг 2.15. Үр өгөөж тооцох бүдүүвч

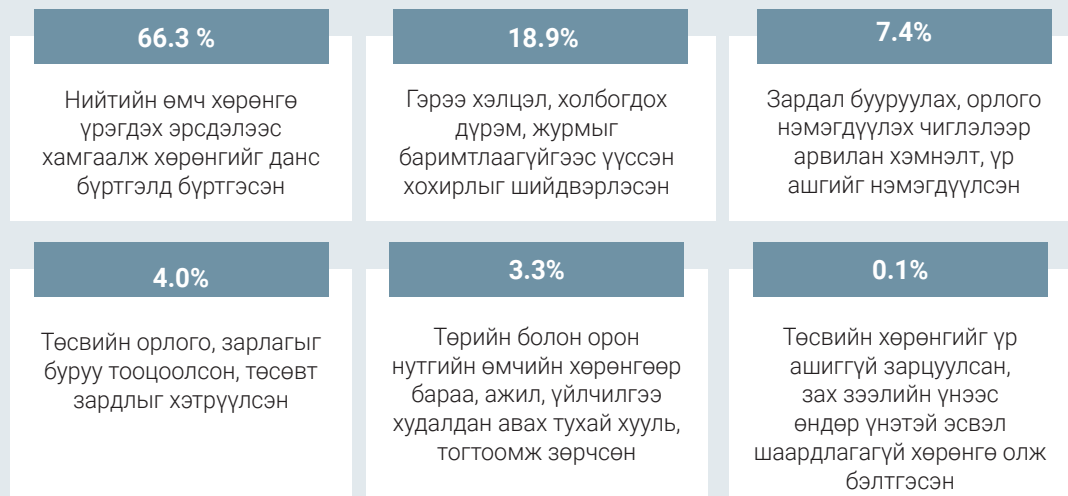

Зураг 2.16. Санхүүгийн үр өгөөж, 2021 он

⁸Өргөн мэдүүлсэн улс, орон нутгийн жилийн төсвийн төсөлд орлого нэмэгдүүлэх, зарлагыг бууруулах, төсвийн санхүүжилтийн үр ашгийг дээшлүүлэх санал, дүгнэлтийн бодит үр дүнг санхүүгийн үр өгөөжид хүлээн зөвшөөрч, тайлагнана.

● Зураг 2.17. Албан шаардлага, зөвлөмжийг хэрэгжүүлснээр бий болсон үр өгөөж, 2021 он

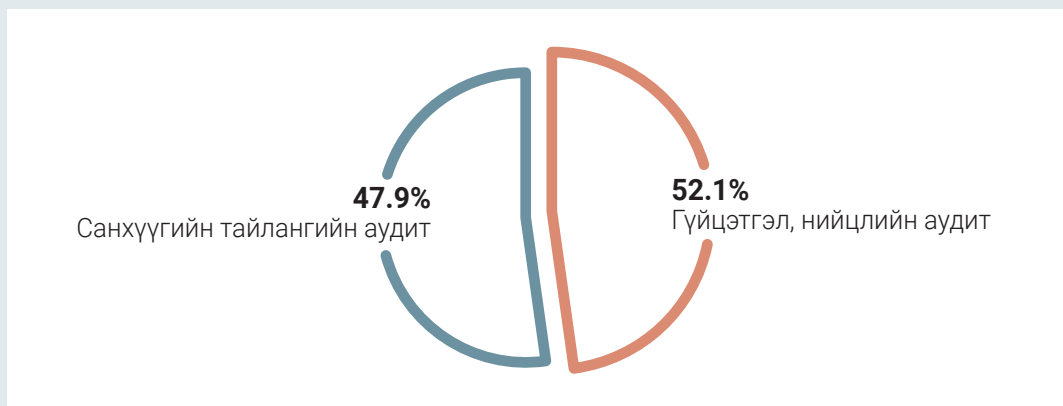

Аудитаар өгсөн албан шаардлага, зөвлөмжийг хэрэгжүүлснээр бий болох санхүүгийн үр өгөөжийг дээрх тохиолдлуудад мөнгөн дүнгээр нь хүлээн зөвшөөрч, бүртгэнэ. Тухайлбал, албан шаардлага, зөвлөмжийн дүнд бий болсон нийт санхүүгийн үр өгөөжийн 66.3 хувь нь нийтийн өмч, хөрөнгө үрэгдэх эрсдэлээс хамгаалж хөрөнгийг данс бүртгэлд бүртгэснээр бий болсон үр өгөөж байна.

Санхүүгийн үр өгөөж өмнөх онтой харьцуулахад өссөн үзүүлэлтэд дараах хүчин зүйлс нөлөөлжээ.

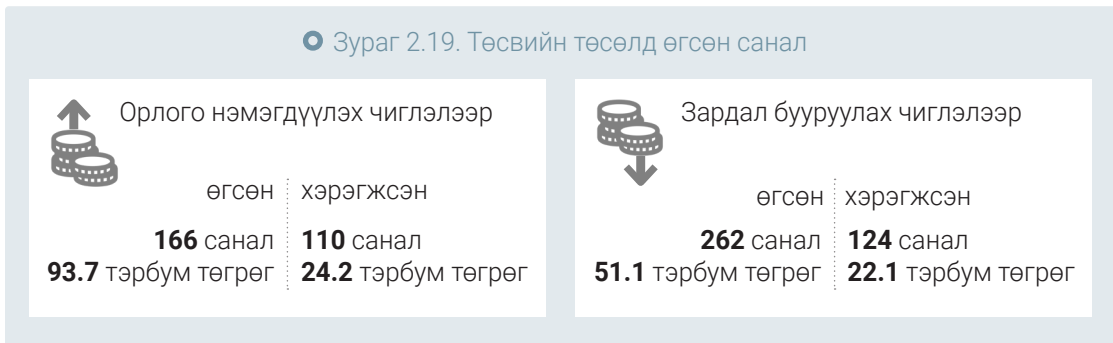
- Тайлант онд шинэчлэн батлагдсан аудитын үр өгөөжийн журам нь үр өгөөжийг тодорхойлох, тооцоолох, бүртгэх, хүлээн зөвшөөрүүлэх, тайлагнах, хянах, мэдээлэх харилцааг нарийн зохицуулж, тодорхой болгосон.
- Өмнөх онтой харьцуулахад төлбөрийн акт, албан шаардлагын хэрэгжилт өссөн.

● Зураг 2.18. Санхүүгийн аудитын үр өгөөж, аудитын төрлөөр, 2021 он

Нийт үр өгөөжийн 47.9 хувийг санхүүгийн тайлангийн аудитаар, 52.1 хувийг гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын дүнд бий болсон байна.

● Зураг 2.19. Төсвийн төсөлд өгсөн санал

Аудитын үр өгөөжийн журамд улс, орон нутгийн өргөн мэдүүлсэн жилийн төсвийн төсөлд орлого нэмэгдүүлэх, зарлагыг бууруулах, төсвийн санхүүжилтийн үр ашгийг дээшлүүлэх санал, дүгнэлтийн бодит үр дүнг санхүүгийн үр өгөөжид хүлээн зөвшөөрч тайлагнана гэж заажээ.

Төрийн аудитын байгууллага төсвийн төсөлд санал өгөх чиг үүргийн хүрээнд⁹ Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн болон орон нутгийн төсвийн төсөлд орлого нэмэгдүүлэх чиглэлээр нийт 166 асуудал бүхий 93.7 тэрбум төгрөгийн, зардал бууруулах чиглэлээр 262 асуудлаар 51.1 тэрбум төгрөгийн санал боловсруулан холбогдох байгууллагад хүргүүлжээ. Түүнээс орлого нэмэгдүүлэх чиглэлээрх 24.2 тэрбум төгрөгийн 110, зардал бууруулах чиглэлээрх 22.1 тэрбум төгрөгийн 124 санал холбогдох шатны төсвийн хэлэлцүүлгийн явцад хэрэгжсэн байна (Зураг 2.19).

⁹Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 3.2 дахь хэсэгт заасны дагуу

Санхүүгийн тайлангийн аудит

Төрийн аудитын байгууллага хуулиар тодорхойлсон чиг үүргийнхээ дагуу улс, орон нутгийн төсвийн байгууллага, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд, төсөл хөтөлбөрийн 6,740 санхүүгийн тайланд аудит хийснээс 3,906 санхүүгийн тайланд бие дааж аудитын дүгнэлт гаргаж, 2,771 байгууллагын тайланг түүвэрт хамруулжээ (Зураг 2.20).

● Зураг 2.20. Хамрагдсан байгууллага, аудитын санал дүгнэлт, 2021 он

Аудитын дүгнэлтийг өөрчлөлтгүй¹³ болон өөрчлөлттэй¹⁴ гэж үндсэн 2 төрөлд хуваан авч үздэг. Дүгнэлтийг өөрчлөхөд хүргэсэн асуудлууд нь санхүүгийн тайлангийн материаллаг буруу илэрхийлэл эсвэл хангалттай, зохистой аудитын нотолгоог олж авах боломжгүй байдлаас шалтгаална.

Санхүүгийн аудитаар 3,906 байгууллагын санхүүгийн тайланд өгсөн санал дүгнэлтийн 3,348 буюу 85.7 хувь нь “зөрчилгүй”, 509 “хязгаарлалттай”, 38 “сөрөг”, 10 “тайланд дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан” байна (Зураг 2.20). Өмнөх онтой харьцуулахад өөрчлөлттэй санал дүгнэлт 2.8 нэгж хувиар өсжээ.

¹⁰Хэрэв тухайн асуудал материаллаг боловч тархалтгүй байгаа нөхцөлд аудитор хязгаарлалттай дүгнэлт гаргаж, хязгаарлаж буй асуудлын үндэслэлийг тайлбарлана.

¹¹Хэрэв материаллаг буруу илэрхийллийн үр дүнд аудитын дүгнэлтийг өөрчлөхөд хүргэсэн асуудлууд материаллаг бөгөөд тархалттай нөхцөлд аудитор сөрөг дүгнэлт гаргана.

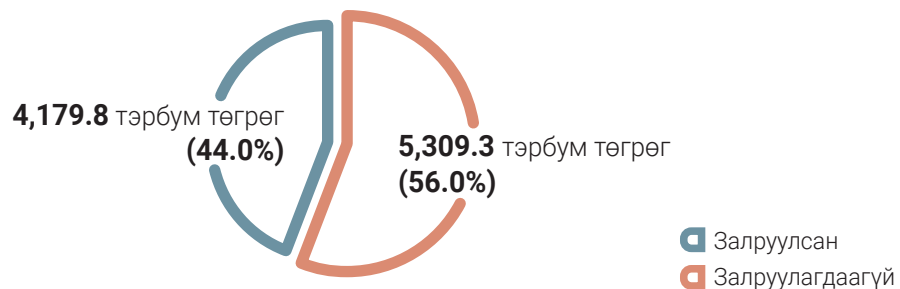
¹²Хэрэв аудитор хангалттай, зохистой аудитын нотолгоог олж авах боломжгүй байдал, материаллаг бөгөөд тархалттай нөхцөлд аудитор тухайн санхүүгийн тайлангийн тухай дүгнэлт гаргахаас татгалзана.

¹³Санхүүгийн тайланг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд холбогдох санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалд нийцүүлэн үнэн зөв толилуулсан гэж аудитор дүгнэсэн бол аудитын дүгнэлт өөрчлөлтгүй байна.

¹⁴Аудитор олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн санхүүгийн тайланг бүхэлдээ материаллаг буруу илэрхийлэлгүй гэж үзэх боломжгүй хамрах хүрээний хязгаарлалттай тохиолдолд аудиторын тайлангийн дүгнэлтийг өөрчилж болно.

○ Зураг 2.21. Санхүүгийн тайлангийн аудитын илрүүлэлт, 2021 он

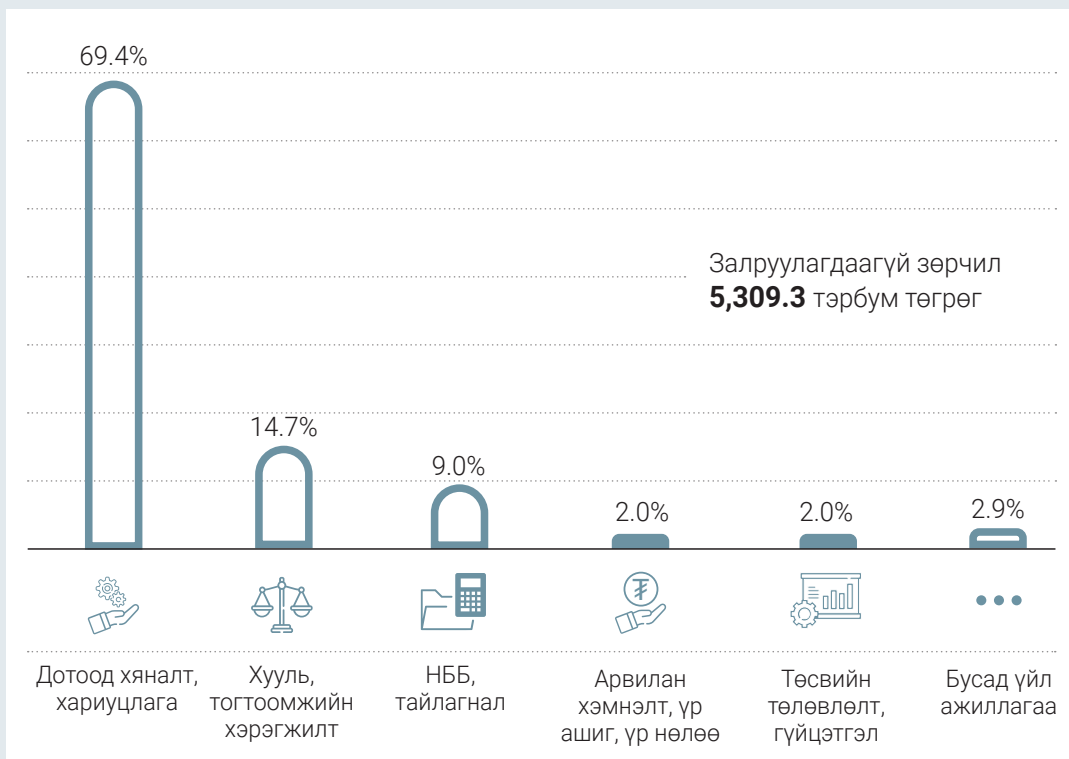
Нийт илрүүлэлт – 9,489.1 тэрбум төгрөг

Санхүүгийн аудитаар нийт 9,489.1 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлснээс 4,179.8 тэрбум төгрөгийн алдааг залруулсан байна.

Илрүүлэлтийн 44.0 хувийг залруулсан бөгөөд залруулсан нийт алдааны 99.3 хувь нь нягтлан бодох бүртгэл, тайлагналтай холбоотой байна.

○ Зураг 2.22. Залруулагдаагүй зөрчил, ангиллаар, 2021 он

Харин залруулагдаагүй зөрчлийг авч үзэхэд 84.1 хувь нь дотоод хяналт, хариуцлага, хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй холбоотой зөрчил байсан бол 9.0 хувь нягтлан бодох бүртгэл, тайлагналтай холбоотой, үлдсэн 6.9 хувь нь бусад үйл ажиллагаатай холбоотой зөрчлүүд байна (Зураг 2.22).

Гүйцэтгэл, нийцлийн аудит

Төрийн аудитын байгууллагын 2021 онд баталсан аудитын төлөвлөгөөний хүрээнд гүйцэтгэсэн 228 аудитад 7,174 /давхардсан тоогоор/ шалгагдагч этгээдийг хамруулав.

Зураг 2.24. Гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын ерөнхий үзүүлэлт

228 Гүйцэтгэл, нийцлийн аудит

7,174 Байгууллагыг хамруулсан
(давхардсан тоогоор)

1,651
Зөвлөмж

Аудитын илрүүлэлт
602.0 тэрбум төгрөг

42 Асуудал хууль хяналтын
байгууллагаар шийдвэрлэгдсэн

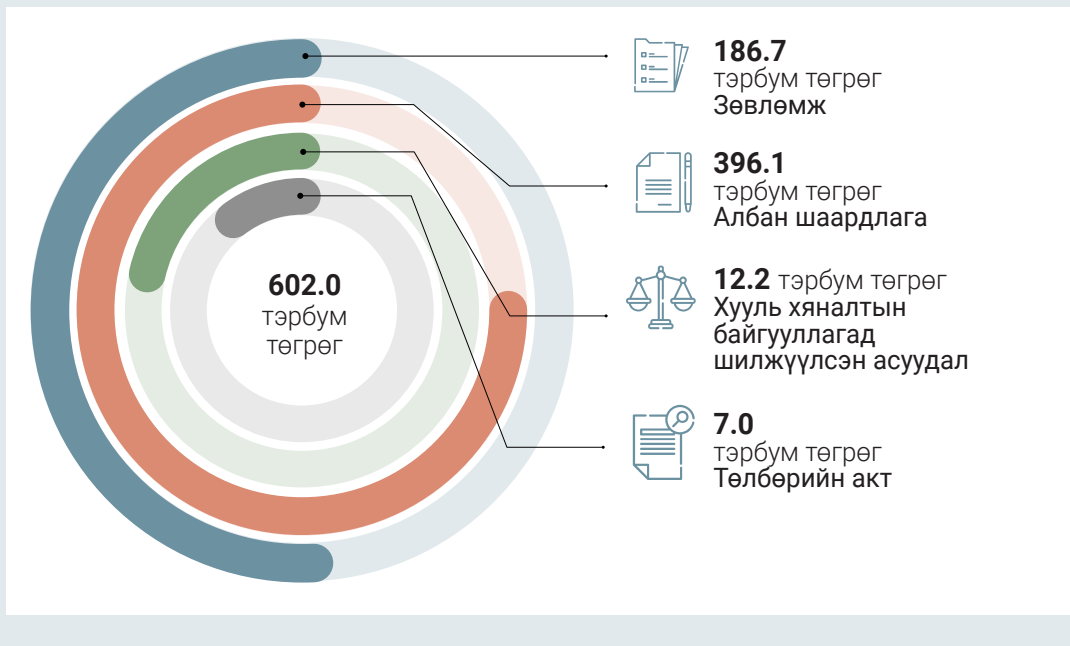

25 Албан тушаалтан
хариуцлага тооцуулсан

Аудитын явцад илрүүлсэн алдаа, зөрчил, түүнийг арилгах, таслан зогсоох чиглэлээр хүргүүлсэн арга хэмжээг тоймлон дурдвал, гүйцэтгэл, нийцлийн аудитаар нийт 602.0 тэрбум төгрөгийн зөрчил илрүүлжээ. (Зураг 2.24)

Илрүүлэлтийн 7.0 тэрбум төгрөгийн 172 зөрчилд төлбөрийн акт, 396.1 тэрбум төгрөгийн 740 зөрчилд албан шаардлага, 1,651 зөвлөмж өгч, 25 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулж, 42 зөрчлийг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлж, бүрэн шийдвэрлүүлжээ.

Зураг 2.25. Гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын илрүүлэлт, 2021 он

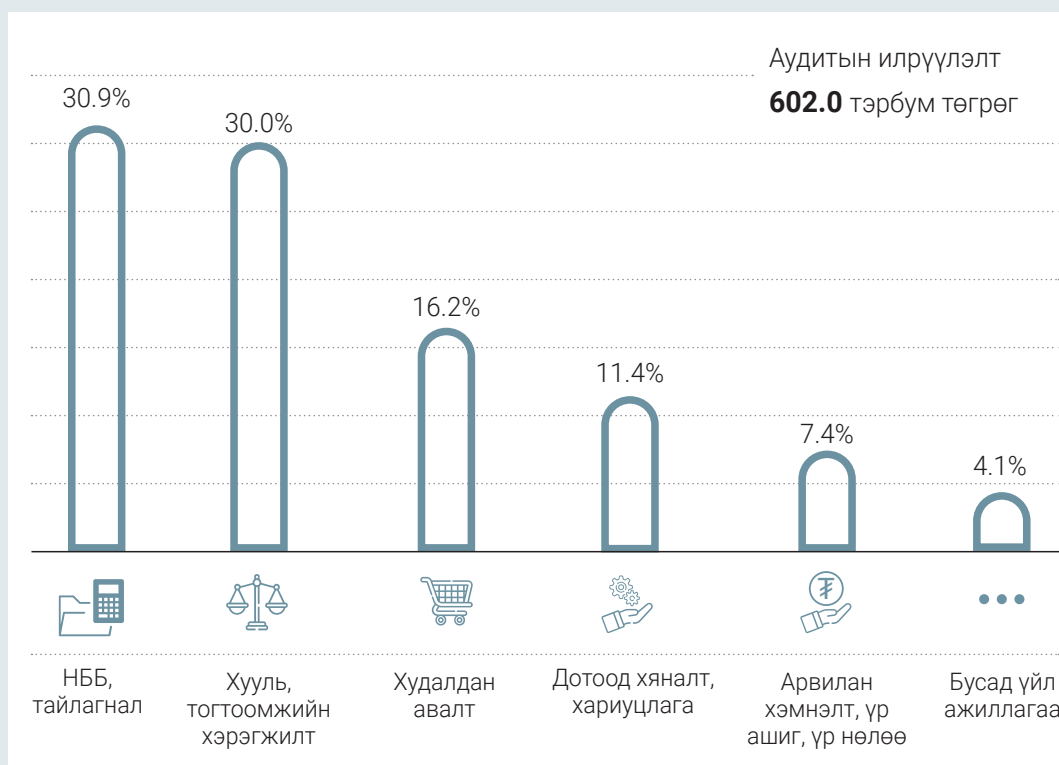

Тайлант онд тогтоосон төлбөрийн актын 39.1 хувь нь арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр нөлөөтэй, 36.7 хувь нь хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй, 16.2 хувь нь улс, орон нутгийн орлого бүрдүүлэлттэй, үлдсэн 8.0 хувь нь бусад үйл ажиллагаатай холбоотой зөрчилд тогтоосон байна.

Харин тайлант онд өгсөн албан шаардлагын 46.4 хувь нь нягтлан бодох бүртгэл, тайлагналтай, 35.2 хувь нь хууль, тогтоомжийн хэрэгжилттэй, 7.3 хувь нь арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр нөлөөтэй, үлдсэн 11.1 хувь нь бусад үйл ажиллагаатай холбоотой зөрчлүүдэд албан шаардлага өглөө.

Тайлант онд өгсөн зөвлөмжийн 45.1 хувь нь худалдан авалттай, 20.2 хувь нь дотоод хяналт, хариуцлагатай, 19.8 хувь нь хууль, тогтоомжийн хэрэгжилттэй, үлдсэн 14.9 хувь нь бусад үйл ажиллагаатай холбоотой зөрчилд зөвлөмж өгчээ.

● Зураг 2.26. Зөрчил, ангиллаар, 2021 он

Гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын нийт илрүүлэлт 602.0 тэрбум төгрөг бөгөөд үүний 60.9 хувь нь нягтлан бодох бүртгэл, хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй зөрчлүүд байсан бол 27.6 хувь нь худалдан авалт, дотоод хяналт, хариуцлагатай, 7.4 хувь нь арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр нөлөөтэй, үлдсэн 4.1 хувь нь бусад үйл ажиллагаатай холбоотой зөрчлүүд байна (Зураг 2.26).

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТ

Төрийн аудитын байгууллага 2021 онд АДБОУБ-аас бодлого, түгээмэл хандлага болох төрийн аудитын нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчим, стандартад нийцүүлж, цар тахлын үед аудитын үйл ажиллагааг цахимжуулах, аудитыг нэгтгэн удирдах тогтолцоог төлөвшүүлэх зорилтын хүрээнд цаг хугацаа, орон зайн хамааралгүйгээр бодит цаг хугацааны аудитыг үр нөлөөтэй гүйцэтгэх үндсэн чиглэлийг баримтлан ажиллалаа.

Төрийн хяналтыг хэрэгжүүлэх аудитын стратеги нь бодит цаг хугацаатай уялдсан, улс, нийтийн эрх ашигт нийцсэн, асуудал хөндсөн зорилтот сэдвийн хүрээнд нийгмийн үр өгөөжийг бий болгохуйц төрийн аудитыг дэмжсэн зохион байгуулалт, бүтцийн хувьд нэгдмэл, төвлөрсөн удирдлагын үр нөлөөтэй тогтолцоог төлөвшүүлэн хөгжүүлэхэд чиглэгдсэн болно.

● Хүснэгт 2.2. Аудитын үр дүнгийн үзүүлэлт, 2017-2021 оны байдлаар

Үзүүлэлт	Тогтоосон төлбөрийн акт			Өгсөн албан шаардлага			Өгсөн зөвлөмж	
	өгсөн		хэрэгжсэн	өгсөн		хэрэгжсэн	өгсөн	хэрэгжсэн
	тоо	тэрбум төгрөг	тэрбум төгрөг	тоо	тэрбум төгрөг	тэрбум төгрөг	тоо	тоо
2017	1,249	22.4	11.0	2,152	2,537.9	1,796.6	7,694	5,963
2018	1,955	57.4	21.5	2,871	2,202.7	434.0	9,083	7,368
2019	1,687	19.3	13.2	2,897	1,991.9	775.1	7,524	6,160
2020	1,934	43.1	17.9	3,313	2,297.6	421.9	9,890	8,652
2021	2,012	59.7	53.8	4,948	2,211.0	1,284.0	10,009	8,461

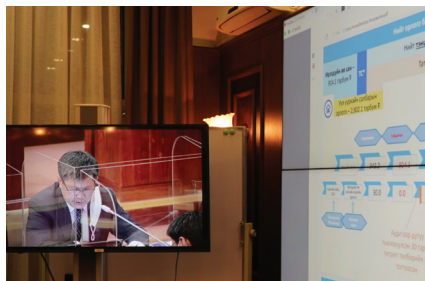
Үзүүлэлт	1 төгрөгт ногдох үр өгөөж	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн үр өгөөж	Улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн орлого	Албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулсан санал	Асуудал хууль хяналтын байгууллагаар шийдвэрлэгдсэн
	төгрөг	тэрбум төгрөг	тэрбум төгрөг	тоо	тоо
2017	198.6	1,831.6	13.0	447	105
2018	72.1	821.7	15.2	617	46
2019	26.9	406.5	40.6	901	26
2020	18.6	359.6	40.1	560	47
2021	31.3	757.3	53.1	202	49

Төрийн аудитын байгууллагаас аудитын үр нөлөөг нэмэгдүүлэхийн тулд тухайн сэдвээр аудит хийх урьдчилсан судалгааны ажилд зарцуулах хугацааг зохистой болгон төрийн аудитын стандартын зарчмыг баримтлан төрийн төсөв, санхүү хууль тогтоомж, стандарт, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн актын хүрээнд хэрэгжих болон эрсдэлийг бууруулахад дэмжлэг болохуйц аудитуудыг гүйцэтгэв.

■ ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ДАГУУ ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТ

Монгол Улсын засгийн газрын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудит

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1¹⁵, 8 дугаар зүйлийн 8.1¹⁶, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2-т заасны дагуу Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийв.

Аудитын явцад хийсэн горим, сорилын үр дүнд санхүүгийн тайлангийн батламж мэдэгдлүүдтэй зөрчилдсөн материаллаг хэмжээний алдаа, зөрчилтэй дараах асуудлууд илэрсэн нь АДБОУС, АОУС, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2020 оны А/106 дугаар тушаалаар баталсан “Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журам”-д заасны дагуу Засгийн газрын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд “Хязгаарлалттай” дүгнэлт өгсөн болно.

Улсын төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 2020 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудит:

Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.5-д заасан хугацаанд Улсын төсвийн 32 ерөнхийлөн захирагч, Нийгмийн даатгалын сан, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн тайланд аудит хийж, 21 “Зөрчилгүй”, 13 “Хязгаарлалттай” дүгнэлт өгсөн байна. Аудитаар нийт 3,607.7 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илэрснээс 2,283.5 тэрбум төгрөгийн алдааг залруулж, 17.7 тэрбум төгрөгийн зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 924.1 тэрбум төгрөгийн зөрчилд албан шаардлага, алдаа зөрчлийг давтан гаргахгүй байх 2,523 зөвлөмж хүргүүлсэн байна.

Засгийн газрын тусгай сангуудын 2020 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудит:

Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2¹⁷-д заасан хугацаанд Засгийн газрын 15 тусгай санд аудит хийж, 9 санд “Зөрчилгүй”, Бүх нийтийн үйлчилгээний үүргийн сан, Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан, Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан, Шинжлэх ухаан, технологийн сан, Эрүүл мэндийн даатгалын сангуудад “Хязгаарлалттай”, Хөдөө аж ахуйг дэмжих санд “Дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан” байна. Аудитаар нийт 492.1 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илэрснээс 13.3 тэрбум төгрөгийн алдааг залруулж, 296.4 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгах албан шаардлага, 30 зөвлөмж хүргүүлсэн байна.

Засгийн газрын гадаад зээл, тусламжаар хэрэгжиж буй төсөл, хөтөлбөрийн 2020 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудит:

Гадаад зээл, тусламжаар хэрэгжиж буй төслийн 62 санхүүгийн тайланд аудит хийж, 57 “Зөрчилгүй”, 5 “Хязгаарлалттай” дүгнэлт өгсөн. Аудитаар нийт 463.9 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлж, 304.5 тэрбум төгрөгийн алдааг залруулж, 0.1 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, 156.9 тэрбум төгрөгийн албан шаардлага, зөрчлийг арилгах, давтан гаргахгүй байх 64 зөвлөмж хүргүүллээ.

¹⁵ шалгагдагч этгээдэд энэ хуулийн 11, 12 дугаар зүйлд заасны дагуу санхүүгийн тайлангийн, ...болон нийцлийн аудит хийх;

¹⁶Төрийн аудитын байгууллага Төсвийн тухай хуульд заасны дагуу улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн байгууллага, төсөв захирагчийн жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлан, санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн жилийн санхүүгийн тайланд аудит хийнэ.

¹⁷Төсвийн төвлөрүүлэн захирагч ...жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг дараа оны 3 дугаар сарын 05-ны өдрийн дотор төрийн аудитын байгууллагад хүргүүлж, аудит хийсэн тайланг жил бүрийн 3 дугаар сарын 25-ны өдрийн дотор төсвийн ерөнхийлөн захирагчид хүргүүлэх;

Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжийн 2020 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудит:

Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.8-д заасан хуулийн хугацаанд Төрийн өмчит 145 аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайланд аудит хийв. Үүний 127 “Зөрчилгүй”, 17 “Хязгаарлалттай”, 1 “Дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан” дүгнэлт өгсөн ба аудитаар 1,063.7 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлснээс 856.8 тэрбум төгрөгийн алдааг залруулж, 1.6 тэрбум төгрөгийн зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 145.3 тэрбум төгрөгийн зөрчилд албан шаардлага хүргүүлж, 448 зөвлөмж өглөө.

Нийслэлийн Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2020 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудит:

Нийслэлийн Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд “Хязгаарлалттай” дүгнэлт өгсөн. Санхүүгийн тайлангийн аудитаар нийт 188.5 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлснээс 111.3 тэрбум төгрөгийн алдааг залруулж, 1.0 тэрбум төгрөгийн зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 322 албан шаардлага, 1,543 зөвлөмж хүргүүлжээ.

Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2020 оны санхүүгийн тайланд хийсэн аудит:

Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар 18 “Зөрчилгүй”, 3 “Хязгаарлалттай” дүгнэлт өгсөн байна. Санхүүгийн тайлангийн аудитаар нийт 1,117.6 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илэрснээс аудитын явцад 486.4 тэрбум төгрөгийн алдааг залруулж, 4.8 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, алдаа зөрчлийг арилгах, давтан гаргахгүй байх 3,211 албан шаардлага, 5,686 зөвлөмж хүргүүлсэн байна.

Засгийн газрын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар төрийн өмчит хуулийн этгээдийн алдагдлыг бууруулах, гэрээний эргэн төлөлтийг хангуулах, хугацаа хэтэрсэн найдваргүй авлагыг шийдвэрлэх, гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгийн үр өгөөжийг дээшлүүлэх, хөрөнгийн ашиглалтад бүртгэлээр тавих хяналтыг сайжруулах зэрэг арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх 10 зөвлөмжийг Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Сангийн сайдад хүргүүллээ.

Улсын Их Хурлын анхааралд толилуулсан асуудал:

- Гамшгийн үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаарх хууль эрх зүйн орчныг сайжруулах;
- Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн чөлөөлөлтөөс үүссэн эх үүсвэрийг нөхөн бүрдүүлэх эрх зүйн зохицуулалтыг хангах;
- Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангаарх авлагын үлдэгдэл 5,486.4 тэрбум төгрөгийг барагдуулж, хөрөнгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх талаар Засгийн газарт чиглэл өгч, хэрэгжилтийг хангуулж ажиллах санал дэвшүүлжээ.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Монгол улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудит

Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1-д заасан бүрэн эрхийн хүрээнд Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2¹⁸ дахь заалтын дагуу Төсвийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.7¹⁹-д зааснаар бэлтгэсэн Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан, танилцуулгад үндэслэн нийт 3336 төсөвт байгууллага, сангуудын төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийв.

Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайланд хийсэн аудитаар тайлант оны төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцлийн алдагдал 4,440.4 тэрбум төгрөг буюу ДНБ-ий 12.0 хувьтай тэнцэж, УИХ-аас тогтоосон хэмжээнээс хэтрээгүй, коронавируст халдвар (Ковид-19) Цар тахлын эсрэг эдийн засгийн “5.1 их наяд багц” арга хэмжээний хүрээнд хэрэгжүүлсэн ажлын байрыг хадгалах татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд зориулсан 1,193.0 тэрбум төгрөг нь нэгдсэн төсвийн нийт орлогыг 13.0 хувиар бууруулж, улсын төсөв болон гадаад зээл, тусламжаас 3,272.5 тэрбум төгрөгийг зарцуулсан нь нэгдсэн төсвийн нийт зарлага ба цэвэр зээлийн 23.5 хувийг, ДНБ-ий 8.8 хувийг тус тус эзэлж байна зэрэг дүгнэлтийг гаргасан байна. Монгол Улсын 2019 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайланд хийсэн аудитаар өгсөн 5 зөвлөмжийн биелэлтийг 50.3 хувьтай үнэллээ.

Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн нийт орлого ба тусламжийн 9,463.8 тэрбум, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн 13,904.3 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэлийг аудитаар баталгаажуулж, тайланг хуулийн хугацаанд УИХ-д хүргүүлсэн.

Аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн 9 дүгнэлт өгч, 30.0 тэрбум төгрөгийн зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, цаашид үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэн ажиллах 8 зөвлөмж өгснөөс Монгол Улсын Ерөнхий Сайдад 5, Сангийн сайдад 3 зөвлөмж хүргүүлээ.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Улсын Их Хурлын анхааралд толилуулсан асуудал:

- Засгийн газраас тайлагнасан Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн нийт орлого ба тусламжийн дүн 9,463.8 тэрбум, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүн 13,904.3 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэлтэй болохыг аудитаар баталгаажууллаа.
- Засгийн газрын амлалтын шинж чанартай эдийн засгийн арга хэмжээнүүдийн санхүүжүүлэх эх үүсвэр, зарцуулалтыг төсвийн бүрэлдэхүүнд оруулан төсвийн тухай хуулиар баталж байх;
- Хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлэх эрх зүйн зохицуулалтыг сайжруулах, тогтолцоог боловсронгуй болгох зэрэг арга хэмжээг нэн тэргүүнд авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай гэсэн саналыг тус тус дэвшүүлсэн.

¹⁸ Төрийн аудитын төв байгууллага нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэг сарын дотор аудит хийж, Засгийн газар, Улсын Их Хуралд хүргүүлэх

¹⁹ Нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан гаргах

Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн төсөлд өгсөн дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.2, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4.7 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын "Аудитын төлөвлөгөө батлах тухай" 2021 оны А/28 дугаар тушаалын дагуу Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн төсөлд дүгнэлт гаргалаа.

Аудитаар Монгол Улсын нэгдсэн төсөв, шат шатны төсвийн захирагчдын 2020 оны батлагдсан төсөв, 2021 оны батлагдсан төсөв, хүлээгдэж байгаа гүйцэтгэл, Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын 2022 оны төсвийн төсөл, холбогдох танилцуулга мэдээлэл, төсвийн орлого бүрдүүлдэг зарим байгууллага, аж ахуйн нэгжээс ирүүлсэн судалгаа, мэдээлэл, төсөвтэй холбоотой цахим систем, хөндлөнгийн шинжээч судлаачдын хийсэн судалгаа, шинжилгээний тайлан зэрэгт үндэслэн нөхцөл байдлыг тодорхойлон дүн шинжилгээ хийв.

Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн төсөлд хийсэн дүн шинжилгээ, үнэлгээ, цуглуулсан нотлох зүйлст үндэслэн Засгийн газарт дараах зөвлөмжийг хүргүүллээ. Тухайлбал,

- Төсвийн хүрээний мэдэгдлийг төсвийн төсөлд нийцүүлэн өөрчлөхгүй байх, хөгжлийн бодлогод нийцсэн, нотолгоо-үр дүнд суурилсан төсвийн төлөвлөлтийг хэрэгжүүлж ажиллах
- Засгийн газар дэвшүүлсэн зорилтоо хэрэгжүүлж, илүүдэл автомашиныг шилжүүлэх, худалдах замаар үргүй зардлыг бууруулах
- Монгол Улсын жилийн төсвийн төслийг боловсруулахдаа үйл ажиллагааны орлогоо өөрөө бүрдүүлж, зарцуулдаг зохицуулах чиг үүрэг бүхий байгууллагуудын эрх зүйн орчинг Төсвийн тухай хуулийн үндсэн зарчимд нийцүүлэх
- Хөрөнгө оруулалтын бус шинжтэй нийтийн эзэмшлийн орон сууцны байрны засвар, гадна талбайн тохижилтын ажлыг хууль тогтоомжийн хүрээнд төсвийн зохистой удирдлагыг хэрэгжүүлж, тухайн шатны орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлэхээр төсөвлөх
- Төсвийн төлөвлөлттэй холбоотой программ хангамжуудыг хөгжүүлэх, уялдааг хангах замаар төсвийг төлөвлөх, шат шатанд өргөн мэдүүлэх, нэгтгэх, дүн шинжилгээ хийх үйл явцыг цахим хэлбэрт шилжүүлэх ажлыг төлөвлөн хэрэгжүүлж, үр дүнг тайлагнах

Төрийн аудитын байгууллага төсвийн төсөлд санал өгөх чиг үүргийн хүрээнд 2022 оны орон нутгийн төсвийн төсөлд орлого нэмэгдүүлэх чиглэлээр нийт 163 асуудал бүхий 34.7 тэрбум төгрөгийн, зардал бууруулах чиглэлээр 258 асуудлаар 49.3 тэрбум төгрөгийн санал боловсруулан холбогдох байгууллагад хүргүүлжээ. Түүнээс орлого нэмэгдүүлэх чиглэлээрх 22.8 тэрбум төгрөгийн 109, зардал бууруулах чиглэлээрх 20.3 тэрбум төгрөгийн 121 санал холбогдох шатны төсвийн хэлэлцүүлгийн явцад хэрэгжсэн байна.

Улсын Их Хурлын анхааралд толилуулсан асуудал:

- Онцгой албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, электрон тамхинд албан татвар ногдуулах нөхцөл бүрдүүлэх;
- Газрын тосны дайвар бүтээгдэхүүн, керосинд ногдуулах онцгой албан татварыг тооцоолж төсөвт тусгах;

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2020 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн биелэлт

Монгол Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2020 оны 5 дугаар тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан аудитын төлөвлөгөөг үндэслэн УИХ-ын 2019 оны 54 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2020 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэл”-ийн 5 бодлогын 20 үндсэн зорилтын хүрээнд 127 зорилт, арга хэмжээг хариуцан хэрэгжүүлэх, биелэлтийн явц, үр дүнг тооцон үнэлж тайлагнах үүрэг хүлээсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, агентлагийг хамруулан гүйцэтгэв.

Гүйцэтгэлийн аудитаар хэрэгжүүлсэн горим, арга зүйн дагуу хийсэн үнэлгээний дүнгээр нийт 127 зорилт, арга хэмжээнээс үр дүнтэй буюу бүрэн хэрэгжсэн 59, тодорхой үр дүнд хүрсэн 27, эрчимжүүлэх шаардлагатай 20, үр дүн гараагүй 21 арга хэмжээ буюу 2020 оны үндсэн чиглэлийн биелэлт дунджаар 73.2 хувьтай байна.

“Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл”-ийн үнэлгээ, ерөнхий хэрэгжилт сүүлийн 4 жилд 68.4-73.2 хувийн хэрэгжилттэй байхад Засгийн газраас зорилт, арга хэмжээг эрчимжүүлэх, хэрэгжилтийг хангахад анхаарч ажиллаагүй байна.

Аудитын дүнд үндэслэн 7 дүгнэлт гаргаж, “Макро эдийн засгийн бодлого 56.7 хувь, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих салбарын бодлогын биелэлт 53.7 хувьтай гарч зорилтот үр дүн хангагдаагүй байна” гэсэн ерөнхий дүгнэлтийг өгсөн.

Аудитаар “Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2020 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн биелэлтэд хийсэн гүйцэтгэлийн аудитын дүнд үндэслэн дунд хугацаанд макро болон эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих салбарын бодлогын үр нөлөөг дээшлүүлэх, төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийг ажиллуулах чиглэлээр ЗГХЭГ-т 2, ТЭЗ нарт 4, Үндэсний хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад 1, нийт 7 зөвлөмж хүргүүлээ.

Улсын Их Хурлын анхааралд толилуулсан асуудал:

- Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл нь УИХ-д өргөн мэдүүлж буй Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний төсөлд бодлогын чиглэлээр судалгаа, шинжилгээ хийж, холбогдох хууль тогтоомжид нийцсэн эсэхэд дүгнэлт, зөвлөмж гаргах чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлэх, ҮАГ, СЯ, ҮХГ-ын уялдаа холбоог хангах, хамтран ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд анхаарал хандуулах;
- Макро болон Эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих салбарын бодлогын хэрэгжилт сүүлийн 4 жилийн хугацаанд 59.4-53.7 хувийн биелэлттэй, үр дүн хангалтгүй байгаа нь цаашид дунд хугацааны II үе шатны зорилтот түвшин хангагдахгүй байх нөхцөлийг үүсгэж байна.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Улсын төсвийн 2020 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн, үр ашиг

Монгол Улсын 2020 оны төсвийн тухай хуулийн хоёрдугаар хавсралтаар баталсан 23 ТЕЗ-ийн 5,175.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 1,654.3 тэрбум төгрөгийн санхүүжих дүнтэй 1356 төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлт, хэрэгжилтийг зохион байгуулсан төсвийн байгууллагууд, зарим ажил гүйцэтгэгч ААН-ийн үйл ажиллагааг гүйцэтгэлийн аудитад хамруулав.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020 онд 10800 суудалтай 30 сургууль, 8515 ортой 64 цэцэрлэг, 2145 ортой 22 дотуур байр, 645 ортой 22 эмнэлэг, 155.9 км автозам, 659.6 у/м гүүрний байгууламж, 326.1 км цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, 4240 суудалтай 17 соёлын төв тус тус ашиглалтад орсон байна.

Улсын төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг хугацаа болон түүнд олгох санхүүжилтийг төсвийн тухай хуульд батлахдаа барилга, байгууламжийн ажил гүйцэтгэх хугацааны нормд суурилж, нийт төсөвт өртгийг хэрэгжих хугацаанд хувааж нэг жилд ногдох санхүүжилтийг бүрэн тусгадаггүй, хариуцлагагүй гүйцэтгэгч сонгон шалгаруулдаг, ТЕЗ-даас үр дүнтэй хяналтыг хэрэгжүүлээгүйгээс шалтгаалж байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар баригдах барилга, байгууламжийн хэрэгжилт удааширнаас төсөвт өртөг нэмэгдэх, тухайн төсөл, арга хэмжээний эдийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдол буурах эрсдэлтэй байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэх барилга, байгууламжийг төлөвлөхдөө барилга, байгууламжийн ажил гүйцэтгэх хугацааны холбогдох норм дүрмийг баримталж, тухайн оны санхүүжилтийг төсөл, арга хэмжээний хэрэгжих хугацаатай уялдуулах, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, хэрэгжилтийн талаарх хууль, эрх зүйн зохицуулалтыг зөрчсөн этгээдэд хариуцлага ногдуулах заалтыг холбогдох хуулиар зохицуулах шаардлагатай байна.

Аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн “Хариуцлагын болон хяналтын тогтолцоо сул байгаагаас улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, хэрэгжилтэд хууль, эрх зүйн зохицуулалт зөрчигдсөөр байна” гэсэн ерөнхий дүгнэлтийг өглөө.

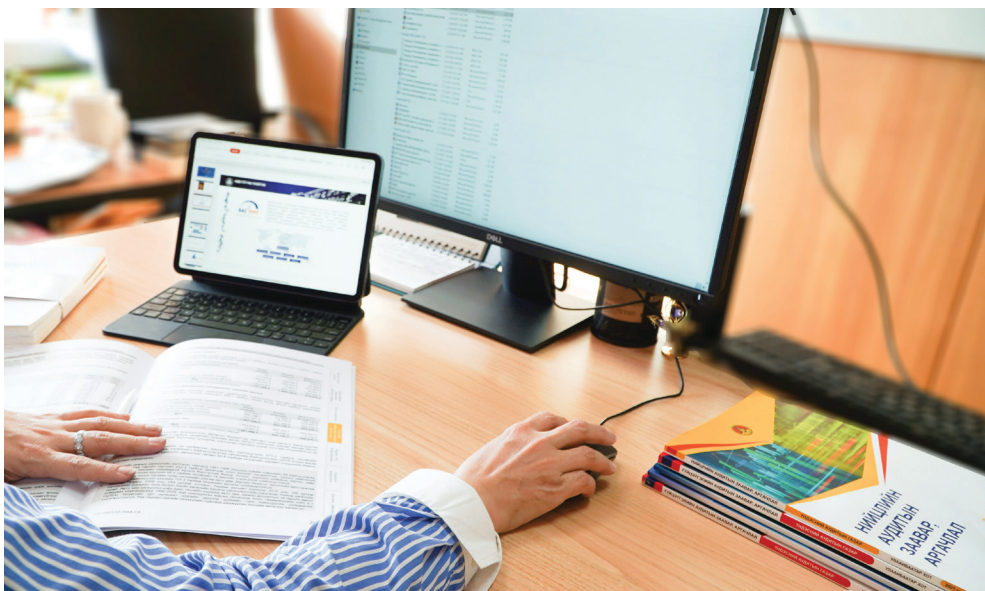
Улсын төсвийн 2020 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн, үр ашигт хийсэн гүйцэтгэлийн аудитаар нийт 353.7 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг илрүүлж, 3.1 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, зөрчлийг арилгуулах 276.9 тэрбум төгрөгийн албан шаардлага өгч, 2 асуудлыг хууль хяналтын байгууллагад хүргүүлэв.

Аудитын дүнд үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхий сайдад 4, Сангийн сайдад 3, Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарт 4 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороонд толилуулсан асуудал:

- Улсын төсвөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөг хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгүүдтэй нийцүүлэн баталж, салбарын түвшинд төлөвлөөгүй, төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй төсөл, арга хэмжээг хуульд тусгаж буй зөрчлийг давтан гаргахгүй байх чиглэлээр хариуцлагын болон үр дүнтэй хяналтын тогтолцоог бүрэн бүрдүүлэх;
- Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хяналт шалгалт, үнэлгээний хэлтэс, дотоод аудитын албанд Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын аудитаар сүүлийн 10 жилд Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудалд шинжилгээ хийж, үр дүнг Төсвийн байнгын хороонд танилцуулах чиглэлээр тус тус анхаарч ажиллахыг толилуулж байна.

Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй концессын “барих-шилжүүлэх” төрлөөр хэрэгжсэн төсөл, арга хэмжээ

УИХ-ын 2017 оны 29 дүгээр тогтоолын 1.7²⁰ дахь хэсэг, УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2020 оны 05 дугаар тогтоолыг үндэслэн “Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй концессын “барих-шилжүүлэх” төрлөөр хэрэгжсэн төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд дүгнэлт гаргах ажлыг гүйцэтгэлээ.

Хан-Уул дүүрэгт баригдсан 300 ор бүхий төрөх эмнэлгийн барилгын ажлыг дуусган, дэд бүтэц барих төсөл

Аудитад “Хан-Уул дүүрэгт баригдаж буй 300 ор бүхий төрөх эмнэлгийн барилгын ажлыг дуусган, дэд бүтэц барих төсөл”-ийг хамруулж, төрийн өмчийн концессын зүйлийн жагсаалтад хууль, эрх зүйн шаардлагыг хангасан төслийг тусгаж, концесс эзэмшигчийг хуулийн дагуу сонгон шалгаруулсан эсэх, концессын төслийн гүйцэтгэл, түүнд тавих хяналтыг хууль, тогтоомжийн дагуу үр дүнтэй хэрэгжүүлсэн эсэх гэсэн дэд зорилтуудын хүрээнд төслийн хэрэгжилтийн байдалд дүгнэлт гаргах ажлыг гүйцэтгэж, дүнг холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулахад аудитын зорилт чиглэгдэв.

Төслийн захиалагч болон ашиглагч байгууллагын хүсэлтийн дагуу нэмэлт ажил буюу барилгын инженерийн шугам сүлжээ, дэд бүтэц, мэс заслын тасаг, дүрс оношилгоо болон эмч нарын өрөө, хүчилтөрөгчийн үйлдвэр, гадна зам талбайн тохижилт, цахилгааны дэд өртөө, генератор суурилуулах, агаар сэлгэлтийн систем зэрэг ажлыг зайлшгүй хийх шаардлага бий болсноос төслийн нийт төсөвт өртөг 38,778.8 сая төгрөг болсон байна.

Аудитаар концесс эзэмшигч гэрээнд тусгасан 113.4 сая төгрөгийн зарим барилга угсралтын ажлыг дутуу гүйцэтгэсэн, 25.8 сая төгрөгийн магадалшгүй ажлын зардлыг илүү тооцоолсон, нийт 139.2 сая төгрөгийн зөрчлийг илрүүлж, зөрчлийг арилгуулахаар ТХААГ-т төлбөрийн акт тогтоож, албан шаардлага өгсөн болно.

²⁰Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй концессын “барих-шилжүүлэх” төрлөөр хэрэгжиж байгаа төсөл, арга хэмжээнд хөндлөнгийн аудит хийж, аудитын дүгнэлт гарах хүртэлх хугацаанд санхүүжилтийг түр хойшлуулах

"Хан-Уул дүүрэгт баригдаж буй 300 ор бүхий төрөх эмнэлгийн барилгын ажлыг дуусган, дэд бүтэц барих төсөл"-ийн хэрэгжилтийн байдалд дүгнэлт гаргах ажлыг гүйцэтгэж, аудитын тайланг МУЕА-ын 2021 оны А/57 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, УИХ-ын ТБХ, ЭЗБХ, Сангийн яам, ЭМЯ, ТХААГ-т хүргүүлээ.

Дархан-Сэлэнгийн бүсэд Уул уурхай, металлургийн цогцолбор байгуулах төслийг хэрэгжүүлэх концессын гэрээний хэрэгжилт

"Дархан-Сэлэнгийн бүсэд Уул уурхай, металлургийн цогцолбор байгуулах төслийг хэрэгжүүлэх концессын гэрээний хэрэгжилт"-д гүйцэтгэлийн аудит хийж, дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулан аудитын тайланг МУЕА-ын 2021 оны А/95 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, холбогдох байгууллагуудад хүргүүлсэн.

Монгол Улсын 2016 оны төсвийн тухай хуульд "барих-шилжүүлэх" төрлөөр хэрэгжүүлэх авто зам, төмөр зам, эрчим хүчний төслүүдийн төсөвт өртөг болон эргэн төлөлтийн санхүүжилтийг олгохоор баталсны дагуу улсын төсвөөс нийт 253.348.1 сая төгрөгийн санхүүжилтийг олгосон байна.

Концессын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь концессын гэрээний хэрэгжилтэд үнэлгээ хийх, хяналт тавих, төсөл арга хэмжээний гүйцэтгэлийг хугацаанд нь гаргуулан авч тайлагнах үүргээ зохих ёсоор хэрэгжүүлээгүй, улсын комиссын актаар байнгын ашиглалтад хүлээн авсан төслийн барилга, байгууламжийн өмчлөгчийн асуудлыг хууль, журмын дагуу шийдвэрлээгүй байна.

Засгийн газраас "Уул уурхайн металлургийн цогцолбор төсөл"-ийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх чиглэлийг УУХҮЯ болон ЭХЯ-д даалгасны дагуу гангийн үйлдвэрийн бүтээн байгуулалтын ажлыг гүйцэтгэх төлөвлөгөө баталсан боловч хэрэгжилт нь удаашралтай байна.

Аудитаар 95.3 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгуулахаар албан шаардлага, ЗГХЭГ-т 2, Сангийн сайдад 1, ТӨБЗГ-т 3, УУХҮС-д 1, ЭХС-д 1, нийт 8 зөвлөмж өгчээ.

Улаанбаатар-Дархан чиглэлийн 204.6 км авто замын төслийн хэрэгжилт, үр дүн

Бүс нутгийн авто зам хөгжүүлэх засвар арчлалтын төслийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн Улаанбаатар-Дархан чиглэлийн 204.6 км авто замын шинэчлэлтийн ажлын хэрэгжилт, үр дүнд гүйцэтгэлийн аудит хийж, дүгнэлт гарган зөвлөмж боловсруулж, МУЕА-ын 2021 оны А/24 дүгээр тушаалаар баталгаажуулж, УИХ-ын ТБХ, ЭЗБХ-нд тус тус хүргүүлсэн.

Улаанбаатар-Дархан чиглэлийн замыг шинэчлэх төслийн хүрээнд баригдаж буй 204.11 км авто зам, өргөтгөх төслийн хүрээнд баригдах 202.4 км авто замууд төлөвлөлт, хучилтын хийцийн хувьд өөр өөр байгаа нь цаашид замын чанар, хөдөлгөөний аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлөх эрсдэлтэй байна.

Тус авто замын төслийн санхүүжилтийг барилга угсралтын ажлын гүйцэтгэлтэй уялдуулан олгоогүй, зөвлөх компани захиалагчийн хяналтыг чанартай хэрэгжүүлээгүй нь авто замын хучилтад гарсан эвдрэл, гүүр хоолойд хийгдэж буй засварын ажлын явцаас харагдаж байна.

Авто замын салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй үндэсний зам, барилгын компаниудын чадавхыг сайжруулах, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангахуйц түвшинд гүйцэтгүүлэх, техникийн шаардлагад нийцээгүй ажлуудыг засварлуулж, зам барилгын ажлын чанарт анхаарах ажлыг зохион байгуулах чиглэлээр холбогдох захирагч нарт зөвлөмж өгсөн байна.

Засгийн газрын шугамаар хандивлагч орон, олон улсын байгууллагаас авсан зээл, тусламжийн ашиглалт, үр дүн

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд Засгийн газрын гадаад зээл, тусламжийн байдал, түүнд нөлөөлөх гадаад, дотоод хүчин зүйлсийн нөлөөллийн судалгаа, шинжилгээ, тайлан, төслийн нэгжийн үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайлангууд, дамжуулан зээлд хамрагдсан аж ахуйн нэгж, байгууллагын зээлтэй холбогдох үйл ажиллагааны мэдээлэл, тайлан, бусад нотлох баримт материалд үндэслэн 2018-2020 онд хандивлагч орон, олон улсын байгууллагаас авсан гадаад зээл, тусламжийн ашиглалт, үр дүнд гүйцэтгэлийн аудит хийв.

Өрийн удирдлагын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.4-т “Засгийн газрын гадаад зээлийн талаар төрөөс баримтлах бодлогыг тодорхойлох” гэж заасан боловч өнөөдрийг хүртэл УИХ-аас гадаад зээлийн бодлогыг батлаагүй байгаа нь гадаад зээлийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэхээр тусгасан Монгол Улсын хөгжлийн урт хугацааны бодлого, зорилт хэрэгжихгүй байх эрсдэлтэй байна.

Засгийн газрын шугамаар шинээр авах зээл нь гадаад зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэх хүсэлт илгээхэд төслийн баримт бичгийг ямар түвшинд боловсруулсан байх, техник, эдийн засгийн үндэслэлийг төслийн аль үе шатанд хийх, баримт бичгийн үнэлгээг хэрхэн хийх талаарх хуульд нийцсэн аргачлал байхгүйгээс Өрийн удирдлагын тухай хуульд заасан шаардлага хангасан эсэх дүгнэлтийг Сангийн яам гаргадаггүй байна. Энэ нь төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилт удааширч, үр дүнд сөргөөр нөлөөлж байна.

Сангийн яам гадаад зээлийн хөрөнгийг дотоодод дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ байгуулахдаа “Гадаадын зээлийн хөрөнгийг дотоодод дамжуулан зээлдүүлэх журам”-ын заалтыг мөрддөггүй, зээлийн эргэн төлөлтөд тавих хяналт болон хугацаа хэтэрсэн зээлийг барагдуулах ажлыг зохион байгуулах чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлдэггүйгээс нийт дотоодод дамжуулан зээлсэн зээлийн 47.0 хувь нь эргэн төлөгдөөгүй, энэ нь улсын төсөвт ачаалал үүсгэж байна.

Засгийн газрын шугамаар хандивлагч орон, олон улсын байгууллагаас авсан зээл, тусламжийн ашиглалт, үр дүнд хийсэн аудитаар 55.7 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгах албан шаардлага БХБЯ, ЭМЯ-нд, аудитын дүгнэлтэд үндэслэн холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх 12 зөвлөмжийг Монголбанк, Ерөнхий сайд, Сангийн сайд нарт өгөв.

Тус аудитын тайланг Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны А/93 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, УИХ-ын ТБХ, ЭЗБХ, Монголбанк, ЗГХЭГ, Сангийн яаманд тус тус хүргүүллээ.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Улсын Их Хурлын анхааралд толилуулсан асуудал:

- Хөгжлийн урт хугацааны бодлогод туссан зорилтуудыг гадаад зээлийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх бодлого алдагдах эрсдэлтэй байгаа тул Өрийн удирдлагын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.4-т заасан “Засгийн газрын гадаад зээлийн талаар төрөөс баримтлах бодлого”-ыг боловсруулахад Засгийн газарт дэмжлэг үзүүлэх;
- Төсвийн алдагдлыг санхүүжүүлэх зориулалтаар 2018-2020 онд нийт 2,861.1 тэрбум төгрөгийн гадаад зээл авч, төсвийн алдагдлыг нөхсөн боловч эрүүл мэнд, боловсрол, шинжлэх ухаан зэрэг иргэдийн амьдралыг сайжруулах, ядуурлыг бууруулах чиглэлээр улсын төсвөөс гарах зардал буурч, харин нийгмийн халамжийн шинж чанартай зардал өссөн нь улсын төсвийн зарлагын үр ашгийг дунд болон урт хугацаанд бууруулж буй тул гадаад зээлийн хөрөнгийг хөгжлийн бодлого, зорилттой уялдуулж, эдийн засаг, нийгмийн үр ашигтай төсөлд зарцуулж, хуулийн шаардлага хангахгүй, эрсдэлийн үнэлгээ хийгээгүй төсөл, арга хэмжээнд төсөв батлахгүй байхад анхаарах

Монгол Улсын хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан бүрэн эрхийн хүрээнд УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2020 оны 05 дугаар тогтоол, МУЕА-ын 2021 оны А/27 дугаар тушаалаар баталсан “Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө”-г үндэслэн Монгол Улсын Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилтэд гүйцэтгэлийн аудит хийв.

ХБТТХ-ийн хүрээнд УИХ-ын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичиг “Алсын хараа-2050” /цаашид “Алсын хараа-2050” гэх/ урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийг 9 зорилго, 47 зорилт, 73 шалгуур үзүүлэлтээр 3 үе шатанд /I үе шат 2021-2030 он, II үе шат 2031-2040 он, III үе шат 2041-2050 он/ хэрэгжүүлэхээр баталсан байна.

Эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийн зорилгын I үе шатны 22 зорилтын 74 хүрэх түвшнээс үр дүн хангагдсан 7, үр дүн хангагдаагүй 31, хүрэх үр дүн тодорхойгүй 36 байна.

“Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”-ын зорилтын 47.3 хувь нь хүрэх үр дүн тодорхойгүй, “Алсын хараа 2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн зарим зорилт шалгуур үзүүлэлтгүй, тодорхой, хэмжиж болохуйц, хүрч болохуйц, хэрэгжихүйц, бодитой байх шинжийг хангаагүй нь зорилт хэрэгжихгүй байх, үр дүнг үнэлэх, үр нөлөөг тооцох боломжгүй болох эрсдэлтэй байна.

Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн мэргэжлийн институтийн бүтэц, зохион байгуулалт тогтворгүй, Үндэсний хөгжлийн хүрээлэнгийн хуульд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдээгүй, босоо болон хэвтээ тогтолцооны уялдаа сул, нэгдсэн тогтолцоо төлөвшөөгүй байна.

Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн бүртгэл хөтлөх, улсын хэмжээний мэдээллийн нэгдсэн сан үүсгэх, ангилах, шинэчлэх, хянах, удирдлага зохион байгуулалт хангалтгүйгээс хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгүүдийн нэгдсэн сан бүрдээгүй, системийг хөгжүүлж, шинэчлэх ажил удаашралтай, үр нөлөө хангалтгүй байна.

Монгол Улсын Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилтэд хийсэн гүйцэтгэлийн аудитын дүн, дүгнэлт нотлох зүйлсэд үндэслэн Ерөнхий сайдад 3, ЗГХЭГ 2, ТЕЗ 1 нийт 6 зөвлөмжийг хүргүүлэв.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны ээлжит сонгуульд нам, эвслээс зарцуулах зардлын дээд хэмжээг тогтоосон аудит

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуулийн 45 дугаар зүйлийн 45.1²¹-д, 45.2²²-т заасны дагуу нам, эвслээс Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны ээлжит сонгуульд зарцуулах зардлын дээд хэмжээг тогтоох аргачлалыг боловсруулан хэлэлцүүлж Монгол Улсын Ерөнхий аудитор болон СЕХ-ны даргын хамтарсан 2021 оны 11, А/17 дугаар шийдвэрээр төлөвлөсөн хугацаанд батлуулсан.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны ээлжит сонгуульд нам, эвслээс зарцуулах зардлын дээд хэмжээг хуульд заасан хугацаанд багтаан Монгол Улсын Ерөнхий аудитор, Сонгуулийн Ерөнхий Хорооны даргын хамтран баталсан дээрх аргачлалын дагуу тогтоож, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторовын 2021 оны 2 дугаар сарын 26-ны өдрийн А/20 дугаар тушаалаар баталгаажуулан, нийтэд мэдээлсэн.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрт дэвшүүлсэн зорилт, арга хэмжээ нь монгол улсын хөгжлийн үзэл баримтлалд нийцсэн эсэхэд болон сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх санхүүгийн эх үүсвэрт дүгнэлт гаргасан аудит

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны ээлжит сонгуульд намуудаас оролцох нэр дэвшигчийн ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрт аудит хийж, дүгнэлт гарган Сонгуулийн ерөнхий хороо болон холбогдох намуудад хүргүүлсэн. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн тухай хуульд зааснаар нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр, аудитын дүгнэлтийг олон нийтэд ил тод мэдээлэх үүргийн дагуу байгууллагын цахим хуудаст хуулийн хугацаанд байршуулсан.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид нэр дэвшигчийн сонгуулийн зардлын тайланг хянаж, нийтэд мэдээлсэн аудит

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны ээлжит сонгуульд оролцсон 3 нэр дэвшигчийн сонгуулийн зардлын тайланд хуульд заасан хугацаанд аудит хийж, МУЕА-ын А/89 дүгээр тушаалаар тайланг баталгаажуулан Сонгуулийн ерөнхий хороо, холбогдох намуудад тус тус хүргэсэн.

Улсын их хурлын сонгуулийн 18, 28 дугаар тойргийн нөхөн сонгуулийн хүрээнд гүйцэтгэсэн аудит

Улсын их хурлын сонгуулийн 18, 28 дугаар тойргийн нөхөн сонгуульд оролцох нам, эвсэл, бие даан нэр дэвшигчийн мөрийн хөтөлбөр, нам эвслийн хандивын тайланд дүгнэлт гаргаж, нөхөн сонгуульд оролцсон нам, эвсэл, бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн зардлын тайланг хянаж, хуульд заасан хугацаанд байгууллагын цахим хуудаст байршуулж олон нийтэд мэдээлсэн.

²¹Төрийн аудитын дээд байгууллага нам, эвслээс сонгуульд зарцуулах зардлын дээд хэмжээг ээлжит сонгуулийн жилийн 3 дугаар сарын 01-ний өдрөөс өмнө энэ хуулийн 45.2-т заасан аргачлалын дагуу тогтоож, нийтэд мэдээлнэ"

²²"Төрийн аудитын дээд байгууллага зардлын дээд хэмжээг тогтооходоо нутаг дэвсгэрийн хэмжээ, байршил, өрхийн болон сонгогчийн тоо, энэ хуульд заасан бусад шаардлагыг харгалзах бөгөөд аргачлалыг Сонгуулийн ерөнхий хороотой хамтран батална

■ ТӨРИЙН АУДИТЫН БОДЛОГООР ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТ

Засгийн газраас агаар, орчны бохирдлыг бууруулах чиглэлээр 2017-2020 онд зарцуулсан хөрөнгийн ашиглалт, үр нөлөө

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 6.3.3-т заасан бүрэн эрхийн хүрээнд “Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр”, түүнийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээг хариуцан хэрэгжүүлэх, биелэлт, үр дүнг тооцох, тайлагнах үүрэг хүлээсэн байгууллагуудыг хамруулан Засгийн газраас агаар, орчны бохирдлыг бууруулах чиглэлээр 2017-2020 онд зарцуулсан хөрөнгийн ашиглалт, үр нөлөөнд хийх гүйцэтгэлийн аудит хийв.

Агаарын чанарын үзүүлэлтүүдээс хүхэрлэг хийн агууламжаас бусад үзүүлэлтүүд суурь түвшнээс буурсан, стандарт хэмжээнд хүрээгүй, агаарын бохирдлоос шалтгаалсан өвчлөл байсаар байна.

Автотээврийн техникийн хяналтын төвүүдэд ашиглагддаг автотээврийн хэрэгслээс агаарт ялгарах нүүрсхүчлийн хийг хэмжигчээр бохирдлыг хувиар тооцдог нь Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.3 дахь заалтад нийцэхгүй байгаагаас утааны ялгаралтын хэмжээг бодитой тодорхойлдоггүй, мөн агаарын бохирдлын төлбөрийг бүрэн төлөвлөж, бүрдүүлдэггүй байна.

Агаарын чанарын бүсэд хамаарах гэр хорооллын зорилтот айл өрхүүд цахилгаан эрчим хүчний тарифын хөнгөлөлтөд бүрэн хамрагддаггүй бөгөөд 2017-2020 онд гэр хорооллын айл өрхөд үзүүлсэн цахилгаан эрчим хүчний тарифын хөнгөлөлтийн 7 319.4 сая төгрөгийн хуримтлагдсан өр төлбөрийг хариуцан төлөх байгууллага тодорхой бус байна.

Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хороо “Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр”-ийг улсын хэмжээнд хэрэгжүүлэх, салбар дундын үйл ажиллагааг зохицуулах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих үүргээ биелүүлдэггүйгээс 2020 оны жилийн эцсийн байдлаар хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн арга хэмжээний 67.8 хувь нь хэрэгжээгүй байна.

Засгийн газраас агаар, орчны бохирдлыг бууруулах чиглэлээр 2017-2020 онд зарцуулсан хөрөнгийн ашиглалт, үр нөлөөнд хийсэн гүйцэтгэлийн аудитаар цуглуулсан нотлох зүйл, аудитын дүнд үндэслэн 43.7 тэрбум төгрөгийн 19 зөрчил илрүүлж, зөрчлийг арилгуулахаар 10.9 тэрбум төгрөгийн 4 албан шаардлагыг холбогдох байгууллагуудад хүргүүлээ.

Гүйцэтгэлийн аудитын тайланг МУЕА-ын 2021 оны А/100 дугаар тушаалаар баталгаажуулан Ерөнхий сайдад 2, БОАЖС, ОББҮХ-нд 4, Сангийн сайд болон ТЭЗ нарт 2, ЭХС-д 2, ТЭГ-ын даргад 1, “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-д 1, “Тавантолгой түлш” ХХК-ийн ТУЗ-д 1, Нийслэлийн ИТХ-ын даргад 1, нийт 14 заалт зөвлөмжийг өглөө.

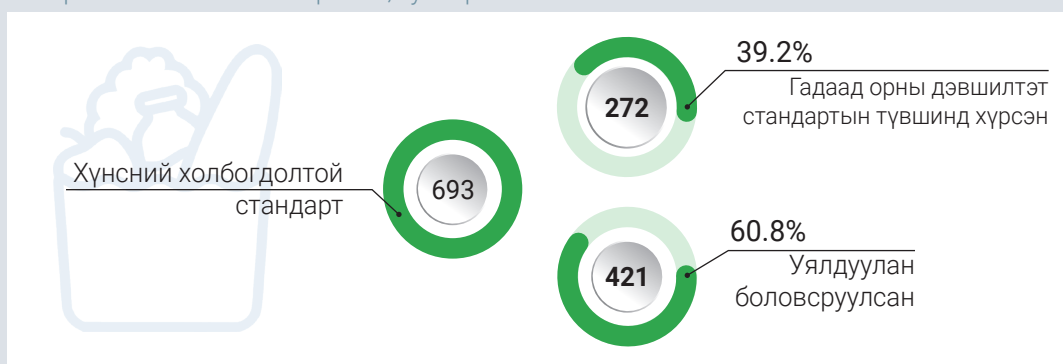
QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Хүнсний аюулгүй байдлыг хянах өнөөгийн тогтолцоо, төсвөөс зарцуулсан хөрөнгийн үр дүн

Хүнсний аюулгүй байдлыг хянах өнөөгийн тогтолцоо, төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтын үр дүнд гүйцэтгэлийн аудит хийж, дүгнэлт гарган, зөвлөмж боловсруулж, үр дүнг УИХ болон холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулж, иргэд, олон нийтэд мэдээлэхэд аудитын зорилгыг чиглүүлж, хүнсний аюулгүй байдлыг хянах өнөөгийн тогтолцоо үр нөлөөтэй эсэх, хүнсний аюулгүй байдлыг хангахад төсвөөс зарцуулсан хөрөнгө үр дүнтэй эсэх асуудалд аудит хийв.

Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлогын баримт бичигт Хүнс, хөдөө аж ахуйн салбарыг 2025 он хүртэлх хугацаанд хөгжүүлэхэд баримтлах 5 чиглэл, хүрэх үр дүнг тодорхойлсон бөгөөд “Хүнсний аюулгүй байдал, боловсруулах үйлдвэрлэл”-ийг хөгжүүлэх чиглэлээр 18 зорилтыг хэрэгжүүлэхээр тусгасан байна.

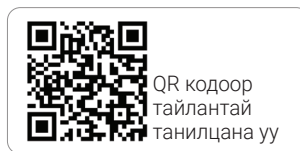
○ Хүнсний хангамжийн түвшин, хувиар

Монгол Улсын хэмжээнд хүнсний холбогдолтой үндэсний 693 стандартыг мөрдөж байгаагаас 39.2 хувь нь олон улс, бүс нутаг, гадаад орны дэвшилтэт стандартын түвшинд хүрсэн, 60.8 хувийг стандарттай уялдуулан боловсруулжээ.

Улс, орон нутгийн лабораторийн тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл, урсгал болон их засвар, үйлчилгээг хийдэггүй, эм, урвалжийн төсөв хангалтгүй, хүнсний шим тэжээл, чанар, аюулгүй байдалд хийж буй шинжилгээ өнөөгийн хэрэгцээ шаардлагыг хангахгүй, лабораториудыг нэгдсэн удирдлагаар хангаж чадахгүй, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар бий болсон өндөр хүчин чадалтай лабораторийг ашиглахгүй байгаа нь төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг бууруулж байна.

Хоол, хүнсний талаарх хүн амын мэдлэг боловсролыг дээшлүүлэх сургалт, сурталчилгааны ажлын үр дүнг тооцдоггүй, хэрэгжилт хангалтгүй байгаагаас хоол боловсруулах тогтолцооны болон ходоодны хорт хавдрын өвчлөл буурахгүй байгаад дүгнэлт хийж ажиллахыг тайланд дурдлаа. Аудитаар Засгийн газарт 4, Хүнсний аюулгүй байдлын зөвлөлд 1, ХААХҮС 9, БСШУС 2, ХНХС 1, ЭМС 2, ҮСХ 1, МХЕГ 1, аймаг, нийслэлийн засаг даргад 2, нийт 23 зөвлөмжийг хүргүүлжээ.

Улсын Их Хурлын анхааралд толилуулсан асуудал:

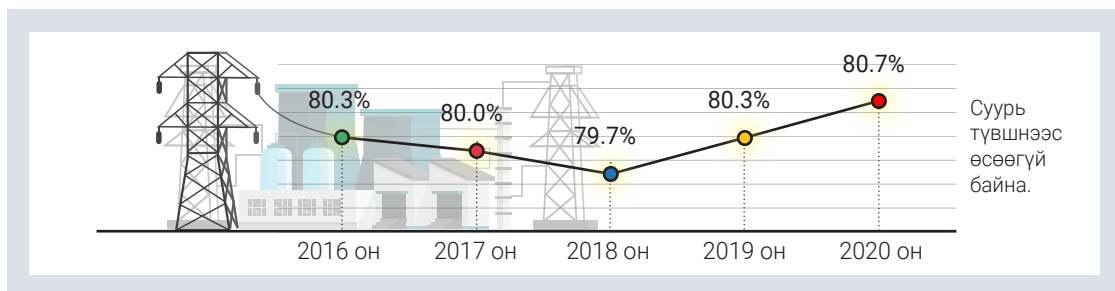
- Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, тус зөвлөлийн тайланг тогтсон хугацаанд авч хэлэлцэн, үр дүнг тооцож байхад анхаарлаа хандуулах.

Эрчим хүчний дамжуулалт, түгээлт, үнэ тарифын зохицуулалт, үр нөлөө

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2020 оны 05 дугаар тогтоолоор баталсан аудитын сэдвийг үндэслэн Эрчим хүчний дамжуулалт, түгээлт, үнэ тарифын зохицуулалт, үр нөлөөт байдлыг хянан үзэх чиглэлээр гүйцэтгэсэн бодлогын аудит байв.

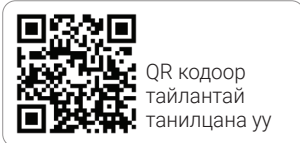
Төрөөс эрчим хүчний салбарт баримталсан урт, дунд хугацааны бодлогыг хэрэгжүүлэх хугацаа, хамаарлыг оновчтой тодорхойлоогүйгээс зорилт, арга хэмжээг хамтран хэрэгжүүлэх байгууллагын оролцоог хангаагүй, хөрөнгө санхүүжилтийн эх үүсвэрийг шийдвэрлээгүй, бодлогын хэрэгжилтийн явцыг өнөөгийн үр дүнгээр хэмжихүйц, үнэлэхүйц ахиц дэвшил гараагүй байна.

Нийт эрчим хүчний хэрэглээний 80.7 хувийг дотоодын эх үүсвэрээс хангаж бодлогын зорилтод хүрч чадаагүй, импортын хамааралтай, эрчим хүчээр найдвартай хангах чадамж алдагдсан, бодит өртөг, ашгийн зохих түвшнийг хангасан үнэ тарифын тогтолцоо бий болоогүй, салбарын хэмжээнд санхүүгийн тогтвортой байдал алдагдсан нь эрчим хүчний тасралтгүй өсөн нэмэгдэж буй хэрэгцээг хангаж чадахааргүй байгаа нь салбарын бодлогын хэрэгжилтэд төрийн бүх шатны байгууллага анхаарлаа нэн яаралтай авах шаардлагатайг харуулж байна.

Эрчим хүч үйлдвэрлэх, түгээх чиглэлээр ажиллаж буй төрийн өмчит компаниудын алдагдал жилд дунджаар 35.7 хувиар нэмэгдэж, 2020 оны байдлаар 62.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь эрчим хүчний үнэ тарифыг өртгөөс нь багаар тогтоосон, ил тод, хариуцлагатай, үр нөлөөтэй ажиллаж чадаагүйтэй холбоотой байна.

Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйл, хийсэн дүн шинжилгээ аудитын дүнд үндэслэн МУЕС-д 2, ЭХС-д 4, Эрчим хүчний зохицуулах хорооны дарга, зохицуулагч нарт 2, нийт 6 зөвлөмж, тайланг хүргүүлсэн байна.

Улсын Их Хурлын анхааралд толилуулсан асуудал:

- Төрөөс эрчим хүчний талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилтээр хүрэх үр дүнгийн зарим үзүүлэлт суурь түвшнээсээ доошилж, эрчим хүчний аюулгүй байдал алдагдаж, Үндэсний аюулгүй байдалд нөлөөлөх хэмжээнд хүрсэнд анхаарал хандуулж, Хөгжлийн зорилтот хөтөлбөр батлахдаа эрчим хүчний салбарыг үе шаттайгаар бие даасан тогтолцоонд шилжүүлэх, хүрэх үр дүнгийн шалгуур үзүүлэлтийн биелэх боломжтой хугацаагаар батлахад анхаарах;
- Тусгай зөвшөөрөл авсан сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрүүд ашиглалтад орж Төвийн бүсийн нэгдсэн сүлжээнд эрчим хүч нийлүүлж эхэлбэл сэргээгдэх эрчим хүчний дэмжих тариф одоогийн мөрдөж байгаа тарифаас 4.8 дахин нэмэгдэж, хэрэглэгчийн төлбөр болон салбарын зардалд нэмэлт санхүүгийн ачаалал үзүүлэх эрсдэлтэй байгаад анхаарлаа хандуулах.

Төрийн байгууллагуудын дотоод аудитын тогтолцоо, чиг үүргийн хэрэгжилт

Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2020 оны 05 дугаар тогтоол, “Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө батлах тухай” Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны А/27 дугаар тушаалыг тус тус үндэслэн “Төрийн байгууллагуудын дотоод аудитын тогтолцоо, чиг үүргийн хэрэгжилт” сэдвээр Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд гүйцэтгэлийн аудит хийлээ.

Төсвийн тухай хуулийн 69 дүгээр зүйлийн 69.2²³-т заасныг үндэслэн Сангийн сайдын 2014 оны 11 дүгээр тушаалаар “Улсын салбарын дотоод аудитыг хөгжүүлэх дунд хугацааны стратеги”-ийг баталж, дотоод аудитын эрх зүйн орчин, тогтолцоог боловсронгуй болгох, дотоод аудитын үйл ажиллагааг мэргэжлийн түвшинд хүргэх стратегийн зорилтыг хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэсэн байна.

Улсын салбарын дотоод аудитыг хөгжүүлэх дунд хугацааны стратеги нь дотоод аудитын эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, мэргэшсэн дотоод аудиторыг бэлтгэх, байгууллагын үнэ цэнийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн дотоод аудитын үйл ажиллагааг мэргэжлийн түвшинд үзүүлэх, дотоод аудитын чанарын баталгаажуулалтыг нэвтрүүлэх, дотоод аудитын үр дүнг олон нийтэд таниулан сурталчлахад чухал баримт бичиг болсон боловч дэвшүүлсэн зорилтууд бүрэн хэрэгжээгүй, үр дүнг дотоод аудитын хороонд танилцуулж шийдвэр гаргаж ажиллаагүй байна.

Дотоод аудит нь байгууллагын эрсдэлийн удирдлага, хяналт, засаглалын үйл явцын үр нөлөөг үнэлж сайжруулах арга хандлагыг нэвтрүүлэх замаар зорилтуудаа биелүүлэхэд нь байгууллагад туслах, байгууллагын үнэ цэнийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн хараат бус, бодитой баталгаажуулах ба зөвлөх үйлчилгээг үзүүлэхгүй, зөвхөн санхүүгийн хяналт шалгалтаар хязгаарлагдаж байгаа нь “Дотоод аудитын мэргэжлийн практикийн олон улсын стандарт”-д нийцэхгүй байгааг аудитаар дүгнэлээ.

Төсвийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.11-д “Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн нь “Төсөв, санхүүгийн дотоод аудит, хяналт шалгалтыг зохион байгуулж, удирдлагаар хангах” бүрэн эрхтэй” гэж тодорхойлсон боловч бусад төрлийн дотоод аудитыг арга зүйн удирдлагаар хангах этгээдийг хуульд тодорхой тусгаагүй байгааг онцлон тэмдэглэв.

Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйл, хийсэн дүн шинжилгээ аудитын дүнд үндэслэн ЗГХЭГ-т 2, Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарт 4, нийт 6 зөвлөмж хүргүүлсэн байна.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Улсын Их Хурлын анхааралд толилуулсан асуудал:

- Төрийн байгууллагуудын дотоод аудитын нэгжийн үйл ажиллагааг Дотоод аудитын мэргэжлийн практикийн олон улсын стандартад нийцүүлэн бүтэц зохион байгуулалтын, үйл ажиллагааны, санхүүгийн болон хүний нөөцийн хараат бус байдлыг хангасан зохистой эрх зүйн орчин бий болгоход анхаарал хандуулах;

²³ Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн дотоод аудитын албыг үйл ажиллагааны стандарт, арга зүйн удирдлагаар хангана.

Төрөөс бүх нийтийн ерөнхий боловсрол олгож байгаа өнөөгийн байдал, үр дүн

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.3-т заасан бүрэн эрхийн хүрээнд Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2020 оны А/53 дугаар тушаалаар Төрөөс бүх нийтийн ерөнхий боловсрол олгож байгаа өнөөгийн байдал, үр дүнд улсын хэмжээнд нэгдсэн удирдамжаар бодлогын аудитыг гүйцэтгэв.

Аудитад БШУЯ, Сангийн яам, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар, Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, аймаг, нийслэлийн ЗДТГ, Боловсролын газар, төрийн болон хувийн өмчийн сургуулиудын 2016-2018 оны хичээлийн жилийн үйл ажиллагааг хамруулан гүйцэтгэлээ.

Боловсролын хууль тогтоомж сургалтын үйл ажиллагааг цогц байдлаар зохицуулаагүй, холбогдох хуулиуд шинэчлэн батлагдсан, нэмэлт өөрчлөлт орсон, ерөнхий боловсролын салбар 12 жилийн сургалтад шилжсэн, цөм хөтөлбөр хэрэгжиж эхэлсэн зэргээс эрх зүйн орчин өнөөгийн шаардлагад бүрэн нийцээгүй, харилцан уялдаагүй байна.

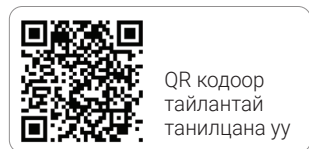
Салбарын хөрөнгө оруулалтыг бодит хэрэгцээ шаардлага, судалгаа тооцоололд үндэслэж оновчтой төлөвлөөгүй, барилгын норм ба дүрэмд шинээр барих орон сууцны хороолол, хотхоныг сургуулийн барилгын хамт төлөвлөж барих зохицуулалтгүй, суралцагчийн сурах хэрэгцээнд дэмжлэг үзүүлэхүйц материаллаг орчин бүрэн бүрдээгүй.

Аймаг, сум, багт бүрэн дунд сургуулийг бодит судалгаагүйгээр байгуулж ирснээс сургуулийн ангилал, байршилд зохистой бус өөрчлөлт гарч, бүлэг дүүргэлт байршлаас шалтгаалан эрс ялгаатай байхад хүргэж багшийн ачаалал, хүрэлцээ, сургалтын чанарт сөргөөр нөлөөлж байна.

Засгийн газар нэг суралцагчид ногдох хувьсах зардлын дундаж нормативыг 2016 оноос хойш шинэчлээгүйгээс төсвийн төлөвлөлт, хуваарилалт бодитой бус, салбарын яамны зүгээс тусгай зориулалтын шилжүүлгийн гүйцэтгэлд хяналт хэрэгжүүлдэггүй, санхүүжилтийн үр ашгийг сурагчдын гүйцэтгэл, сургалтын чанартай уялдуулан тооцож, дүгнэх тогтолцоо бүрдээгүй байна.

Аудитыг нэгдсэн удирдамжаар гүйцэтгэсэн бөгөөд аудитын дүнд үндэслэн дүгнэлт гаргаж, "Төрөөс бүх нийтийн ерөнхий боловсрол олгох бодлого хангалтгүй хэрэгжиж байна" гэсэн ерөнхий дүгнэлтийг өгсөн.

Аудитын тайланг МУЕА-ын 2021 оны А/23 дугаар тушаалаар баталгаажуулан ЗГХЭГ-т 1, Сангийн сайдад 1, БСШУС-д 13, БХБС-д 1, Аймаг, нийслэлийн ИТХ, Засаг дарга нарт 2, нийт 17 зөвлөмжийг хүргүүлэв.

Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилт, үр нөлөө

Төрийн аудитын байгууллага төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлого хэрэгжсэнээр хүн амын өвчлөл буурч, эмийн зохистой хэрэглээ төлөвшсөн эсэх, хүн амыг эмчилгээний өндөр идэвхтэй, аюулгүй, чанарын баталгаатай эм, эмнэлгийн хэрэгслээр хангах, түгээх тогтолцоо бүрдсэн эсэхэд улсын хэмжээнд нэгдсэн удирдамжаар холбогдох байгууллагын 2018-2020 оны үйл ажиллагааг хамруулан гүйцэтгэлийн аудит хийв.

Улсын Их Хурлын 2014 оны 57 дугаар тогтоолоор “Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлого”-ыг хүн ам, эрүүл мэндийн байгууллага, мал эмнэлгийг эмчилгээний өндөр идэвхтэй, аюулгүй, чанарын баталгаатай, сонголт хийх боломж бүхий эмээр тасралтгүй, жигд, хүртээмжтэй хангаж, эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэх зорилго дэвшүүлэн 2014-2018 онд хэрэгжүүлэхээр баталсан ч хэрэгжилтийг үнэлж, дүгнээгүй, Засгийн газрын 2017 оны 24 дүгээр тогтоолоор Төрөөс эрүүл мэндийн талаар баримтлах бодлогыг 2017-2026 онд хэрэгжүүлэхээр баталсан нь урт, дунд хугацаанд хэрэгжүүлэх бодлогыг үр дүнг үнэлэх хугацаа хоорондын уялдааг хангаагүй, хэрэгжүүлэх үед хүрэх үр дүнгийн биелэлтийг хэрхэн уялдуулж тайлагнах нь тодорхойгүй байна.

Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, уламжлалт эмийн дотоодын үйлдвэрлэлийг дэмжих тогтвортой, үр дүнд чиглэсэн бодлого хэрэгжүүлээгүйгээс уламжлалт эмийн түүхий эд импортоос хараат байгаа нь эмийн түүхий эдийг дотоодоос бэлтгэх, тарималжуулах чиглэлээр төрөөс дэмжлэг үзүүлэх шаардлагатай, эрх зүйн зохицуулалтын нийцэлгүй байдлаас шалтгаалан зайлшгүй шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, эмийн үнийн дээд хязгаарыг санхүүжүүлэгч байгууллага тогтоож, хяналтын тогтолцоог алдагдуулахад хүрсэн байгааг онцлов.

Аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн үндэсний эмийн зохицуулалтын байгууллагын бие даасан байдал, эрх зүйн чадамжийг бэхжүүлж, эмийн зохицуулалтын иж бүрэн тогтолцоог бүрдүүлэх, зайлшгүй шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, эмийн үнийн дээд хязгаар тогтоох эрх зүйн орчныг тодорхой болгох, нийгмийн эрүүл мэнд, амьдралын чанарыг сайжруулах урт хугацааны тогтвортой бодлого хэрэгжүүлэх, эрүүл мэндийн даатгалын сангаас үнийн хөнгөлөлт үзүүлэх чиглэл, хөнгөлөх хэмжээг оновчтой тодорхойлж, төлөвлөлт, хөндлөнгийн хяналт бүхий даатгалын тогтолцоог бүрдүүлэх, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, уламжлалт эмийн дотоодын үйлдвэрлэлийг дэмжих тогтвортой, үр дүнд чиглэсэн бодлого хэрэгжүүлэх чиглэлээр Ерөнхий сайдад 5, Эрүүл мэндийн сайдад 5, Сангийн сайдад 1, ЭМДЕГ-т 1 нийт 12 зөвлөмжийг хүргүүлжээ.

Улсын Их Хурлын анхааралд толилуулсан асуудал:

- Улсын Их Хурлын 2014 оны 57 дугаар тогтоолоор баталсан Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилт хангагдаагүй, тогтоол хүчин төгөлдөр байхад Засгийн газраас Төрөөс эрүүл мэндийн талаар баримтлах бодлогыг баталсан нь төрийн бодлогын залгамжлах чанарыг алдагдуулж, бодлогын хэрэгжилтийг дүгнэж, үр нөлөөг үнэлэх боломжгүй болгосон байгаад анхаарлаа хандуулахыг санал болгожээ

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Гамшгаас хамгаалах бүх нийтийн бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлсэн 2021 оны 2 дугаар сарын 11-23-ны өдрүүдэд улсын онцгой комиссоос авч хэрэгжүүлсэн “НЭГ ХААЛГА-НЭГ ШИНЖИЛГЭЭ” арга хэмжээний үр дүн

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.3-т заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд гамшгаас хамгаалах бүх нийтийн бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлсэн 2021 оны 2 дугаар сарын 11-23-ны өдрүүдэд Улсын Онцгой Комиссоос авч хэрэгжүүлэх “Нэг хаалга-нэг шинжилгээ” арга хэмжээний үр дүнд /бодит цагийн/ аудит хийж, дүнг холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулах, үүсэж буй асуудлыг залруулах талаар завсар үеийн зөвлөмж өгөхөд аудитын зорилт чиглэгдсэн.

Аудитын явцад холбогдох албан тушаалтнуудтай ярилцлага хийх, асуулга лавлагаа болон судалгаа авах, харьцуулах, нэгтгэх, дүн шинжилгээ хийх, талбар байршлаар ажиглалт хийх зэрэг аудитын арга зүйг ашиглахаас гадна нийслэл, дүүргийн хэмжээнд бодит цагаар /тухайн цаг үе, өдрийн байдлаарх/ талбар дээр хэрэгжиж буй үйл ажиллагааны үр дүнд үүссэн бодит нөхцөл байдлыг тогтоож, хяналт хийж ажиллав. Тухайлбал:

- Гар утасны аппликэйшн ашиглаж, нийгмийн сүлжээ, фейсбүүк, Твиттерүүд дээр форум санал асуулга явуулж, газар дээрх хэрэгжилтийн байдлыг иргэдээс санал, гомдол, үнэлгээг авах байдлаар ямар ажиллагааг хаана хэн хэрхэн гүйцэтгэж байна, юуг яаж сайжруулах шаардлагатай байгааг тогтоож, мониторинг хийж ажилласан.
- Энэхүү гар утасны цахим технологийн шийдэл ашиглаж гүйцэтгэсэн форум, санал асуулгыг 4 өөр төрлийн сэдвийг хамруулж гүйцэтгэсэн ба асуулгын сэдэв болон зорилтоосоо хамаарч нийтийг хамарсан эсхүл зорилтот бүлэгт чиглэсэн байдлаар боловсруулж хэрэгжүүлсэн.
- Үндэсний аудитын газар дээр эдгээр өдрүүдийн турш хэвлэлийн мониторингийг хийж тэдгээрээс үйл ажиллагааны алдаа, дутагдал, анхаарах асуудлуудыг илрүүлж ажилласан.
- Санал асуулга болон хэвлэлийн мониторингийг Нэг хаалга-Нэг шинжилгээ арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн 2021 оны 2 дугаар сарын 11-23-ны өдрүүдийн турш бодит цагаар гүйцэтгэж, судалгааны үр дүнд өдөр бүр шинжилгээ, анализ хийж ажилласан.
- Нийслэлийн 6 дүүрэг дээр өдөр бүр аудитын багууд гарч хаана аль хороо, хэсэгт шинжилгээ авах үйл ажиллагаа хэрхэн хэрэгжиж байгааг суурин, явуулын цэгүүд дээр болон хорооны хэсгийн ахлагчийн зүгээс бүртгэлтэй өрхүүдтэйгээ ажиллаж байгаа түвшинд тодорхойлж ажилласан.
- УОК, НОК, ДОК, ЭМЯ, ЦЕГ, Нийслэл, дүүргийн Засаг дарга, шуурхай штабаас Нэг хаалга-Нэг шинжилгээний үеэр 2021 оны 2 дугаар сарын 11-23-ны өдрүүдэд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд судалгаа хийж, ажил хариуцсан мэргэжилтэн, албан хаагч нартай ярилцлага, уулзалтыг хийх, талбар дээрх тулган баталгаажуулалт хийж, холбогдох нотлох баримтыг бүрдүүлж ажилласан байна.

Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт

Төрийн аудитын байгууллага Шилэн дансны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1²⁴, 8.3²⁵ дахь заалтыг хэрэгжүүлэх хүрээнд шилэн дансны үйл ажиллагаанд бусад аудиттай уялдуулан хяналт тавих, байнгын буюу бодит цагийн хяналтыг хэрэгжүүлэх тогтолцоог бүрдүүлж, 5896 шалгагдагч байгууллагын шилэн дансны холбогдох мэдээлэлд шинжилгээ хийж, аудитын дүнгээр холбогдох байгууллагуудад албан шаардлага, зөвлөмж хүргүүлэн, түүний хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж, үр дүнг олон нийтэд мэдээлж ажиллав.

Ковид-19 цар тахлын халдварын эмчилгээнд хэрэглэж буй вирусийн эсрэг эм, тарилга худалдан авсан үйл ажиллагаа:

Төрийн аудитын байгууллага 2021 онд хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр вирусийн эсрэг эм, тарилгын эмийн худалдан авалтын үйл ажиллагаатай холбоотой гарсан мэдээллүүд, мөн Арбидол эмийг 3-4 дахин өндөр үнээр худалдаалж буй болон эмийн хүртээмжтэй холбоотой асуудлаар иргэд, олон нийт нийгмийн цахим сүлжээнд саналаа илэрхийлж байгаатай холбогдуулан вирусийн эсрэг эмийн худалдан авалтын үйл ажиллагаанд бодит цагийн аудит хийлээ.

Аудитын дүнгээр зах зээл дээр эмийн сангуудаар худалдаалагдаж буй 100 мг Арбидол эмийг Эрүүл мэндийн яаманд нийлүүлсэн үнээс 43 орчим хувиар, 200 мг Арбидол эмийг 46 орчим хувиар өндөр үнэтэй борлуулж байсан. Иймд эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.5, 6 дугаар зүйлийн 6.1, 6.2.9-д заасны дагуу зайлшгүй шаардлагатай эмийн жагсаалтад оруулан баталсан эмийн үнэд төрөөс зохицуулалт хийх боломжтой байдаг тул цаг үеийн нөхцөл байдлаас шалтгаалан вирусийн эсрэг эм, тарилгын эмийн мэдээллийг тус жагсаалтад оруулан, эм ханган нийлүүлэх байгууллага, эмийн сангуудаар зарагдаж байгаа эмийн үнэ хэт өндөр байхаас сэргийлж, үнийн зохицуулалт хийх зэрэг зөвлөмжийг Эрүүл мэндийн яаманд өгч, аудитын тайланг МҮЕА-ын 2021 оны А/80 дугаар тушаалаар баталгаажуулан, дүгнэлтийг олон нийтэд мэдээлж ажиллав.

Коронавируст халдварт (ковид-19) цар тахалтай холбоотой хүлээн авсан 2020 оны хандив, тусламжийн орлого, зарцуулалтыг шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудсанд мэдээлсэн байдал: Коронавируст халдварын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх зорилгоор 2020 онд иргэд, ААНБ-аас ЭМЯ, ХӨСҮТ, ОБЕГ, НОБГ-т өгсөн мөнгөн болон материаллаг хандив, тусламжийн орлого, тэдгээрийн зарцуулалтын мэдээг Шилэн дансны тухай хуулийн дагуу олон нийтэд тогтмол мэдээлээгүй байгаа талаар дурдаад, тус асуудалд шалгалт хийж, зөрчил, дутагдлыг арилгуулах тухай гомдол ирүүлсний дагуу бодит цагийн хяналтыг хэрэгжүүлэх аудитыг гүйцэтгэв.

Аудитаар Засгийн газар, Сангийн яам, Эрүүл мэндийн яам зэрэг байгууллагад гамшгийн үед хандив, тусламжийг хүлээн авах, бүртгэх, хуваарилах, олгох, тайлагнах, хяналт тавих харилцааны талаар холбогдох журамд нарийвчилсан зохицуулалт тусгах зөвлөмжийг хүргүүлж, аудитын үр дүнгийн талаар олон нийтэд мэдээлэв.

²⁴8.1.Энэ хуулийн 3.1-д заасан этгээдийн шилэн дансны үйл ажиллагаанд тавих хөндлөнгийн хяналтыг бүх шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, иргэдийн Нийтийн Хурал, төрийн аудитын байгууллага хэрэгжүүлнэ.

²⁵8.3.Төрийн аудитын -байгууллага нь өөрийн санаачилгаар шилэн дансны мэдээлэлд аудит хийж болно.

■ АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ ДЭХ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗРЫН ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТЫН ДҮН

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.3-д “шаардлагатай тохиолдолд тодорхой асуудлаар аудит хийх”, 11 дүгээр зүйлийн 11.4-т “Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газар тухайн орон нутагтаа гүйцэтгэх дөрвөөс илүүгүй аудитын сэдвийг энэ хуулийн 11.3²⁶-т заасан хүчин зүйлийг үндэслэн боловсруулж, Монгол Улсын Ерөнхий аудитораар батлуулна.” гэж заасныг үндэслэн АНТАГ-аас 2021 гүйцэтгэх аудитын сэдвийг МУЕА-ын тушаалаар баталгаажуулан хэрэгжүүлэв.

Төрийн аудитын тухай хуульд заасан тухайн сэдвээр урьдчилсан судалгаа, тооцоолол хийгдсэн байх, төсөв, санхүү, хугацаа болон хүний нөөцийн чадавхтай байх, иргэд, олон нийтийн анхааралд байгаа үнэн зөв хариу хүссэн нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн асуудал байх гэсэн үндсэн шаардлагуудын дагуу аудитын сэдвүүдийг нэгтгэн удирдахаар төлөвлөх, хамрах хүрээг нэмэгдүүлэх талаар судалгаа хийж, сэдвийг ижил төстэй байдлаар нь болон аудитын үр нөлөө гарах талаас нь нэгтгэн аудитын сэдэвт бүлэглэн эрэмбэлж аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газар тухайн орон нутагт гүйцэтгэх аудитын сэдвийг сонгон баталсан.

МУЕА-ын 2021 оны “Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын 2021 онд гүйцэтгэх аудитын сэдэв батлах тухай” 15 дугаар тушаалаар баталсан 13 аудитын сэдвийн хүрээнд гүйцэтгэл, нийцлийн аудитыг гүйцэтгэжээ.

Нийслэлд тээврийн хэрэгслийг зөөж шилжүүлэх, саатуулах, төлбөртэй зогсоол ажиллуулах журмын хэрэгжилт (Нийслэл дэх Төрийн аудитын газар)

Аудитаар 2018-2020 онд тээврийн хэрэгслийг зөөх, шилжүүлэх, түр саатуулах үйл ажиллагаа эрхэлж 14 ААНБ, төлбөртэй авто зогсоолын үйл ажиллагаа эрхлэгч 70 иргэн, ААНБ-ын байгууллагатай байгуулсан гэрээ болон холбогдох тайлантай танилцаж гэрээний үүргийн биелэлтийг хангаж буй эсэх, мөн иргэн, ААНБ журамд заасан шаардлага болон гэрээний заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаж байгаа эсэхэд тулган баталгаажуулалт хийв.

Аудитаар тусгай зориулалтын тээврийн хэрэгслийн 31.9% нь бусдын эзэмшилд байгаа нь өөрийн эзэмшлийн зориулалтын тээврийн хэрэгсэлтэй байх шаардлага хангаагүй, нийт ажилтны 70.1% нь үндсэн ажилтнаар бус, гэрээний үндсэн дээр ажилладаг, шилжүүлсэн, саатуулсан тээврийн хэрэгслийн тоо, байршилтай холбоотой мэдээлэлд судалгаа шинжилгээ хийгдээгүй, төлбөртэй зогсоолын үйлчилгээ эрхлэхээр гэрээ байгуулсан иргэн, ААНБ-ын 72.9% нь авто зогсоолын зураг, төсөлгүй, НАЗХГ нь зогсоолын үйлчилгээ эрхлэгч иргэн ААНБ-тай гэрээ байгуулахдаа төсөвт төвлөрүүлэх 1 цагийн орлогыг харилцан адилгүй ялгавартайгаар тогтоосон, төлбөртэй зогсоолын үйлчилгээ эрхлэгч иргэн, ААНБ нь хэрэгжүүлэгч байгууллагад сар, улирал, жилээр тайлан гаргаж ирүүлээгүй зэрэг зөрчлүүд илэрсэн байна.

Нийслэлд тээврийн хэрэгслийг зөөж шилжүүлэх, саатуулах, төлбөртэй зогсоол ажиллуулах журмын хэрэгжилтэд хийсэн аудитаар зөрчил арилгах албан шаардлага, 11 зөвлөмжийг хүргүүлж, аудитын тайланг Нийслэлийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, Нийслэлийн Засаг дарга, Нийслэлийн Автозамын хөгжлийн газарт тус тус хүргүүлсэн.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

²⁶ТАТХ 11.3.Энэ хуулийн 11.2.1-д зааснаас бусад аудитын сэдвийг батлахдаа дараах хүчин зүйлд үндэслэнэ:

11.3.1.тухайн сэдвээр урьдчилсан судалгаа, тооцоолол хийгдсэн байх;

11.3.2.төсөв, санхүү, хугацаа болон хүний нөөцийн чадавхтай байх;

11.3.3.иргэд, олон нийтийн анхааралд байгаа үнэн зөв хариу хүссэн нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн асуудал байх.

Нийслэлийн өмчийн байрнуудын 2018-2020 оны түрээсийн төлбөрийн орлогын бүрдүүлэлт, зарцуулалтын үр дүн (Нийслэл дэх Төрийн аудитын газар)

Аудитаар түрээсийн төлбөрийн орлогыг төлөвлөхдөө нийслэлийн өмчийн байруудыг түрээсэлсэн иргэн, ААНБ-ын тоо, түрээсийн талбайн хэмжээ, өмнөх оны орлогын гүйцэтгэл зэрэгт үндэслээгүй, аудитын явцад холбогдох судалгаа мэдээлэл цуглуулан дүн шинжилгээ хийхэд 2018-2020 онд нийслэлийн өмчийг түрээсийн гэрээгүйгээр 99 иргэн, ААНБ эзэмшүүлж, нийслэлийн өмчийн ЕБС-ийн 14 барилга байгууламжийн нийт 2,787.9 м² талбайг түрээсийн гэрээгээр эзэмшүүлэхдээ талбайн хэмжээг үнэн зөв тогтоогоогүй, бодит хэмжээг бууруулсан, зарим түрээслэгч гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй, түрээслүүлэгч түрээслэгчийн төвлөрүүлсэн 60 хувийг төсөвт төвлөрүүлээгүй, НӨАУГ, болон нийслэлийн өмчит байгууллагууд нь түрээслэгчдээс түрээсийн орлогыг бүрэн тооцож аваагүй зэргээр түрээсийн төлбөрийн орлого олох боломжийг алдсан байна.

НИТХТ-ийн 2014 оны 65 дугаар тогтоолоор баталсан “Нийслэлийн өмчийн эд хөрөнгийг түрээслүүлэх журам”-ын 2.9 -д түрээслэгч нь түрээслүүлэгчийн зөвшөөрөлгүйгээр анхны зураг төслийн шийдлийг өөрчлөхийг хориглосон ч “Үндэсний цэцэрлэгт хүрээлэн” ОНӨААТҮГ-т үйлчилгээ эрхэлж буй 30 иргэн, ААНБ нь түрээслүүлэгчийн зөвшөөрөлгүйгээр зураг төсвийг дур мэдэн өөрчилж, талбайн хэмжээг 24-92 м² хүртэл нэмэгдүүлсэн зөрчил илэрлээ.

Нийслэлийн өмчийн байрнуудын 2018-2020 оны түрээсийн төлбөрийн орлогын бүрдүүлэлт, зарцуулалтын үр дүнд хийсэн аудитын тайланг Нийслэлийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, Нийслэлийн Засаг дарга, Нийслэлийн Өмчийн ашиглалт, удирдлагын газарт тус тус хүргүүлсэн.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Төсөвт байгууллагуудын халаалтын зардлын төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл”-д хийсэн гүйцэтгэлийн аудит (Баянхонгор аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

Аудитаар эрчим хүчний тухай хуульд заасны дагуу дулааны үнэ тариф тогтоох журам аргачлалыг Баянхонгор аймгийн хэмжээнд дагаж мөрдсөнөөр дулаанаар хангаж буй байгууллагын үнэ тариф бодит өртөгт тулгуурлан төлбөр тооцоог хийвэл зарим төсөвт байгууллагын тогтмол зардал хэмнэгдэх боломж бий болж, мөн төсвийн зардлыг төлөвлөхдөө халаалтын талбайн бодит тоо хэмжээг, батлагдсан үнэ тарифыг үнэн зөв тооцож мөрдсөнөөр халаалтын зардал суурийг үндэслэлтэй төлөвлөх боломж би болно гэж дүгнэлээ.

Аудитаар нийт 681.8 сая төгрөгийн зөрчил илэрч, 1.5 сая төгрөгийн төлбөрийн акт, төсвийн хөрөнгийн үр ашгийг дээшлүүлэх 500.8 сая төгрөгийн албан шаардлага, зөрчлийг давтан гаргахгүй байхад чиглэсэн 8 зөвлөмж өгч, 502.3 сая төгрөгийн санхүүгийн үр өгөөжийг хүлээн зөвшөөрүүлсэн. Төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийг бүрэн хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт (Орхон аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын 2021 оны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 15 дугаар тушаалыг үндэслэн “Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт”-д нийцлийн аудитыг гүйцэтгэв. Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1 дэх хэсэгт заасан мэдээлбэл зохих 46 мэдээллээс 30 мэдээллийг хуулийн хугацаанд нь, 16 мэдээллийг хугацаа хоцроож мэдээлсэн байна.

Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.1, 6.1.2 дахь заалтуудын хүрээнд Шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудасны “Худалдан авах ажиллагааны тайлан” талбарт мэдээлсэн худалдан авах ажиллагааны тайлангийн мэдээллийг ТӨҮГ-ын 2020 оны худалдан авах ажиллагааны ерөнхий тайлангийн мэдээлэлтэй тулган шалгахад 19 худалдан авалтын гэрээний дүн бүхий мэдээлэл дутуу, мөн хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.3-т заасан тендерт шалгарсан болон шалгараагүй оролцогчийн талаарх товч мэдээлэл, шалгарсан болон шалгараагүй хуулийн үндэслэл шалтгааныг бүрэн мэдээлсэн хэдий ч 3 болон 6 сарын мэдээллийг хугацаа хоцроосон мэдээлэл байна.

Аудитын дүнгээр 3.5 сая төгрөгийн зөрчилд төлбөрийн акт, 2 албан шаардлага, 12 зөвлөмж өгч, аудитын тайланг хүргүүлжээ.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Уул уурхайн ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалт, нөхөн сэргээлтийн хэрэгжилт (Говь-Алтай аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

“Уул уурхайн ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалт, нөхөн сэргээлтийн хэрэгжилт”-д хийсэн аудитад Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Мэргэжлийн хяналтын газар, аймгийн ЗДТГ, сумдын ЗДТГ, бусад холбогдох байгууллага, тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгж, байгууллагын холбогдох үйл ажиллагааг хамруулан гүйцэтгэлээ.

Аудитаар 495.6 сая төгрөгийн зөрчил илрүүлж, 386.5 сая төгрөгийн зөрчил арилгуулах албан шаардлага, 6 зөвлөмжийг хүргүүлж, албан шаардлага, зөвлөмжийг бүрэн хэрэгжүүлжээ.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, тогтоомжийн хэрэгжилт (Дорнод аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

“Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, тогтоомжийн хэрэгжилт”-д нийцлийн аудит хийж, аудитад аймаг, сумын ИТХ, ЗДТГ, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Татварын хэлтэс, Мэргэжлийн хяналтын газар, Онон-Улз голын сав газрын захиргаа нийт 19 байгууллагыг хамруулав.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Дорнод аймгийн аймгийн төсөвт 2020 онд ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр 4,143.5 сая төгрөг, ойн нөөц ашигласны төлбөр 27.4 сая төгрөг, ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр 76.8 сая төгрөг нийт 4,247.7 сая төгрөг төвлөрүүлсэн байна. Аймгийн байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх сангийн хөрөнгөөр 2020 онд 19 төсөл арга хэмжээнд нийт 506.0 сая төгрөгийг зарцуулсан байна.

Аудитаар нийт 714.4 сая төгрөгийн зөрчил илэрснээс 377.0 сая төгрөгийн зөрчил арилгах 2 албан шаардлага, 4 зөвлөмж өгч, аудитын тайланг аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт тус тус хүргүүлж, иргэд олон нийтийг мэдээллээр хангах зорилгоор audit.mn сайтад байршуулав.

Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуулийн хэрэгжилт (Архангай аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хууль батлагдсанаас хойш Архангай аймагт хуулийн хэрэгжилт, хяналт сул байгааг урьдчилсан судалгаагаар тодорхойлж, өөрсдийн санаачилгаар “Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуулийн хэрэгжилт” сэдэвт аудитыг гүйцэтгэлээ.

Аудитаар аймгийн ИТХ болон Засаг дарга бүрэн эрхээ хэрэгжүүлээгүй, төлбөрийн орлогыг тооцоо судалгаанд үндэслэн төлөвлөөгүй, түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуулийн хэрэгжилтэд тавих хяналт хангалтгүй, аймгийн хэмжээнд түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуй нэгж байхгүй тул хууль бус олборлолт хийдэг зэрэг зөрчилтэй асуудлууд илэрч, “Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуулийн хэрэгжилт хангалтгүй байна” гэсэн дүгнэлтийг хийлээ.

Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуулийн хэрэгжилтэд хийсэн нийцлийн аудитаар илэрсэн зөрчил, илрүүлэлтийн талаар орон нутгийн удирдлагууд, мэргэжлийн байгууллагуудтай уулзалт, хэлэлцүүлгийг зохион байгуулж, хэлэлцүүлгээс гарсан санал болон хуулийн хэрэгжилтийг хангуулснаар байгалийн баялаг үнэгүйдэх, байгаль орчин эвдэрч сүйдэх, нөхөн сэргээгдэхгүй байх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэгдэх төдийгүй хуулийн хэрэгжилт бүрэн хангагдах шийдвэрүүд гарсан үр дүнтэй аудит болсон гэж дүгнэв.

Аудитын тайланг Архангай аймаг дахь Төрийн аудитын газрын тэргүүлэх аудиторын тушаалаар баталгаажуулан 10 заалт бүхий зөвлөмжийг аймгийн ИТХ, Засаг дарга, МХГ, БОАЖГ-т тус тус хүргүүлэв.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвийн үйл ажиллагааны өнөөгийн байдал, үр дүн (Төв аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын 2021 оны 15 дугаар тушаалыг үндэслэн Зуунмод, Заамар, Баянчандмань, Эрдэнэ сумд дахь МСҮТ-ийн үйл ажиллагааны өнөөгийн байдал, үр дүнд гүйцэтгэлийн аудитыг хэрэгжүүллээ. Гүйцэтгэлийн аудитаар төсвийг зориулалт бусаар зарцуулсан, цалин давхардуулан олгосон, анхан шатны баримтын бүрдүүлэлт хангалтгүй, эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэр гараагүй байхад мөнгөн урамшуулал олгосон, авлага нэмэгдүүлсэн, тооллого хийж тооцоо бодоогүй зэрэг зөрчил илэрлээ. Аудитаар 15.4 сая төгрөгийн 7 төлбөрийн акт тогтоож, 164.9 сая төгрөгийн 15 албан шаардлага, 6 зөвлөмжийг хүргүүлсэн бөгөөд төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийг бүрэн хэрэгжүүлсэн байна.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн үйл ажиллагааны үр дүн, үр нөлөө (Дорноговь аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

Аудитад Дорноговь аймгийн ХХҮГ-ын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн 2019-2020 оны үйл ажиллагааг хамрууллаа. Аудитаар сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх ажлыг бусад эх үүсвэрээс хэрэгжүүлэх ажилтай давхардуулсан, хууль зөрчсөн үйл ажиллагаагаа эрхэлдэг төсөл хөтөлбөрийг сонгон шалгаруулж, санхүүжилт олгосон, хөтөлбөрийн зорилго зорилттой нийцээгүй төслийг шалгаруулсан, санхүүжилтийг зориулалтын дагуу зарцуулаагүй төсөл хэрэгжүүлэгчид холбогдох арга хэмжээ аваагүй, төсвийг үрэлгэн зарцуулсан, эргэн төлөлт хийгдээгүй, гэрээний хугацаа дуусаагүй зээлдэгч нараас авлага барагдуулах ажил хийгдээгүй зэрэг зөрчилтэй байна.

Аудитын дүнд үндэслэн “хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагааг орон нутгийн бодлого чиглэлтэй уялдуулан, үр дүнтэй зохион байгуулах шаардлагатай байна” гэсэн дүгнэлтийг өгч, нийт 1,643.0 сая төгрөгийн зөрчил илэрч, 2.4 сая төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, 192.2 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах, хариуцлага тооцуулах тухай 4 албан шаардлага, зөрчлийг давтан гаргахгүй байх, цаашид анхаарч ажиллах 11 зөвлөмжийг хүргүүлэв.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Замын сангийн 2019, 2020 оны орлого бүрдүүлэлт, зарцуулалтын үр дүн, үр ашиг (Дархан-Уул аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

Авто тээвэр болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татварын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3-т заасны дагуу аймгийн ИТХ-ын тэргүүлэгчдийн 2011 оны 21 дүгээр тогтоолоор Дархан-Уул аймагт мөрдөгдөх “Авто тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татварын хэмжээ”-г, ИТХ-ын 2019 оны 14/01 тогтоолоор “Гадна зар сурталчилгааны байгууламж байрлуулахад дагаж мөрдөх журам, төлбөрийн хэмжээ”-г, Засаг даргын 2014 оны 06 дугаар захирамж “Авто замын ашиглалтын нэг удаагийн төлбөрийн хэмжээ”-г тус тус баталсан байна.

Авто тээврийн төв, Татварын хэлтсээс 2019-2020 оны эцсийн байдлаарх Дархан-Уул аймагт бүртгэлтэй тээврийн хэрэгслийн тоо болон албан татвар төлсөн тээврийн хэрэгслийн тоо, мэдээг авч харьцуулан шинжлэхэд нийт тээврийн хэрэгсэл эзэмшигчдийн 30 орчим хувь нь татвар хураамжаа төлөөгүй, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2018 оны тогтоолоор авто замын сангийн хөрөнгөөр 520.0 сая төгрөгийн, 2019 оны тогтоолоор 537.9 сая төгрөгийн авто замын арчлалт, шинэчлэлтийн ажил хийхээр баталсан нь сангийн орлогын 24-29 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд холбогдох хууль эрхийн акттай нийцэхгүй байна.

Аудитаар сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн хөтөлбөр төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтийг шалгаж, баталгаат хугацаанд эвдэрч, гэмтэл гарсан төсөл арга хэмжээг гүйцэтгэгчээр дахин засварлуулах албан шаардлага хүргүүлж биелэлтийг хангуулж, аймгийн Засаг дарга, СТСХ-ийн дарга нарт 3 зөвлөмж хүргүүлжээ.

QR кодоор
тайлантай
танилцана уу

Шилэн дансны үйл ажиллагаанд байнгын хяналт тавих, шаардлагатай бол аудит хийх үйл явцыг цахимжуулах бодлогын хүрээнд “Шилэн дансны хяналтын систем”-ийг шинээр боловсруулан, төрийн аудитын үйл ажиллагаанд нэвтрүүлж, Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтэд хийсэн аудитын дүн, мэдээллийн бүртгэл, нэгтгэлийн явцыг цахимжуулж дата үүсгэн, үр дүнд нь санхүүгийн тайлангийн аудиттай хослуулан шалгасан 5896 шалгагдагч байгууллагын шилэн дансны дүн, мэдээллийг нэгтгэн гаргав.

Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтэд хийсэн аудитаар 2021 онд улсын хэмжээнд шилэн дансны үйл ажиллагаа, хэрэгжилттэй холбоотой 610 байгууллагын зөрчлийг санхүүгийн тайлангийн аудитын явцад залруулж, 1736 байгууллагад зөвлөмж өгч, 1081 байгууллагад зөрчил арилгуулах албан шаардлага, 21 байгууллагад хариуцлага тооцуулах албан шаардлага тус тус өгч хуулийн хэрэгжилтийг хангуулан ажилласан байна.

Аудитад ашиглах нэгдсэн мэдээллийн сангийн тогтолцоо бий болгож удирдах ажлыг төлөвлөж, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулав. Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын албан даалгаврын дагуу шалгагдагч байгууллага, түүний орчныг ойлгож, материаллаг буруу эрсдэлийг тодорхойлох, холбогдох горим сорилын сан бүрдүүлэх зорилгоор эрсдэл тодорхойлох, горим сорил төлөвлөх, нотлох зүйл цуглуулах арга зүй гэсэн чиглэлээр 14 бүлгийн 33 үзүүлэлт бүхий мэдээллийг аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газраас цуглуулж, мэдээллийг нэгтгэж, дүн шинжилгээ хийх, аудитад ашиглах боломжтой мэдээллийн сан бүрдүүлэх ажлыг зохион байгуулж эхлэв. Шалгагдагч байгууллагын талаарх мэдээллийн сангийн бүтэц, агуулгыг тодорхойлж нэгдсэн системд оруулах ажлыг хэрэгжүүлэв.

Их өгөгдөлд тулгуурлан дата аналитик хийж, аудитад ашиглах горим тогтолцоог бий болгож, төлөвшүүлэх чиглэлээр мэдээлэл технологийн архитектурыг тодорхойлох, хиймэл оюун ухаан ба их өгөгдлийн үүрэг, хэрхэн оновчтой анализ хийх, алдааг тодорхойлж тэдгээрийг арилгах арга зам, дата аналитикийг аудитад нэвтрүүлэх бодлого, үйл ажиллагааг оновчтой тодорхойлох зэрэг 3 удаагийн сургалтыг Азийн хөгжлийн банкны төслийн зөвлөхүүдтэй хамтран зохион байгууллаа.

Төрийн аудитын байгууллагаас 2021-2022 оны санхүүгийн тайлангийн аудитад баримтлах ерөнхий чиглэл буюу аудитын зорилго, хамрах хүрээ, арга хандлагыг тодорхойлж, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны А/111 дүгээр тушаалаар баталгаажуулан хэрэгжилтийг зохион байгуулах ажлыг төлөвлөж, гүйцэтгэлийг хангаж ажилласан.

Төрийн аудитын байгууллагаас 2021 оны санхүүгийн тайланд нь аудит хийх байгууллагын тоо, аудит хийх хэлбэрийг төрийн аудитын газар тус бүрээр ангилан нэгтгэж, 6959 байгууллагад санхүүгийн тайлангийн аудит хийхээр төлөвлөж, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны А/87 дугаар тушаалаар батлуулж хэрэгжүүлэв.

АУДИТЫН ЧАНАРЫН БАТАЛГААЖУУЛАЛТ

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2018 оны А/213 дугаар тушаалаар батлагдсан “Аудитын чанарын баталгаажуулалтын²⁷ журам”-д заасны дагуу төрөлжсөн аудит бүрээр, мөн зарим орон нутаг дахь Төрийн аудитын газар, гэрээгээр санхүүгийн тайлангийн аудитыг гүйцэтгэсэн хуулийн этгээдийн аудитын болон чанарын удирдлагын тогтолцооны түвшинд чанарын баталгаажуулалт хийх ажлын төлөвлөгөө батлуулан хэрэгжүүлэв.

Аудитын чанарын баталгаажуулалтаар шууд тайлагнах ажилд хамаарах гүйцэтгэлийн 9, нийцлийн 2, нотлох ажилд хамаарах санхүүгийн тайлангийн 53 аудитад чанарын баталгаажуулалт хийж, илэрсэн асуудал, түүнд нөлөөлсөн шалтгаан, үр дагаврыг тодорхойлон хянан удирдах ажилтнуудад холбогдох зөвлөмж өглөө.

Дорнод, Сүхбаатар, Хэнтий, Говьсүмбэр, Дундговь аймаг дахь Төрийн аудитын газрын чанарын удирдлагын тогтолцооны болон нийт 41 аудитын түвшинд чанарын баталгаажуулалтыг хийж, нэгж тус бүрд нэгдсэн тайлан бэлтгэн танилцуулж, нийт 52 зөвлөмж хүргүүлэн, хэлэлцүүлэг ярилцлагыг зохион байгууллаа.

Мөн санхүүгийн тайлангийн аудитыг гэрээгээр гүйцэтгэсэн аудитын зарим хуулийн этгээдийн чанарын хяналтын тогтолцооны болон тэдгээрийн хэрэгжүүлсэн 19 аудитын ажлын түвшинд чанарын баталгаажуулалт хийж, компани тус бүрд тайлан бэлтгэн хүргүүлж, илэрсэн асуудалд нийт 96 зөвлөмж өглөө.

Чанарын баталгаажуулалтаар илэрсэн асуудлаар цахим сургалт, хэлэлцүүлгийг УАГ, АНТАГ-ын тэргүүлэх аудитор, аудитын менежер, аудитын багийг хамруулан зохион байгуулж, цаашид нэгдсэн удирдамжаар хийх аудитын чанарын хяналт, түүнд анхаарах асуудлын талаар чиглэл хүргүүлэв.

Орон нутаг дахь аудитын газруудын чанарын удирдлагын болон аудитын түвшинд хийсэн чанарын баталгаажуулалтын тайланг нэгтгэн боловсруулж, өмнөх онд чанарын баталгаажуулалтаар өгсөн зөвлөмжийн биелэлтийг хянаж, Ковид-19 цар тахлын үед чанарын баталгаажуулалтыг аль болох цахимаар гүйцэтгэх, зайнаас ажиллах арга зүйг баримтлан ажиллалаа.

²⁷Чанарын баталгаажуулалт гэдэг нь Төрийн аудитын байгууллагын чанарын удирдлагын тогтолцоо болон үйл ажиллагаа арга зүйн дагуу үр нөлөөтэй хэрэгжиж, бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээ Монгол Улсын Ерөнхий аудиторт чанартай нийлүүлэгдэж буй эсэх талаар хараат бус баталгаагаар хангах үйл явц юм.

“Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах
тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх жил”

III БҮЛЭГ

АУДИТЫГ ДЭМЖИХ АЖИЛ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Төрийн аудитын тухай хууль

Монгол Улсын Ерөнхий аудитор төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааны хараат бус байдал, зохион байгуулалттай холбоотой асуудлаар Улсын Их Хуралд санал хүргүүлж, шийдвэрлүүлнэ.

Төрийн аудитын байгууллага нэгдмэл, төвлөрсөн удирдлагатай байх бөгөөд төрийн аудитын дээд байгууллага буюу Үндэсний аудитын газар, түүний харьяа аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газраас бүрдэнэ.

Төрийн аудитын нээлттэй, ил тод байдал

Төрийн аудитын байгууллагын жилийн үйл ажиллагааны тайланг өөрийн цахим хуудсанд олон нийтэд нээлттэй, ил тод байршуулна.

Төрийн аудитын байгууллага төрийн болон албаны, байгууллагын, хувь хүний нууцад хамаарах мэдээлэл агуулснаас бусад аудитын тайланг Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуульд заасан журмын дагуу улирал бүр гаргаж, өөрийн цахим хуудсаар олон нийтэд мэдээлнэ.

- Хууль эрх зүй
- Сургалт, хөгжлийн арга хэмжээ
- Судалгаа шинжилгээ, төсөл хөтөлбөр
- Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудит
- Харилцаа, хамтын ажиллагаа
- Ил тод байдал
- Мэдээллийн технологи
- Төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлагнал

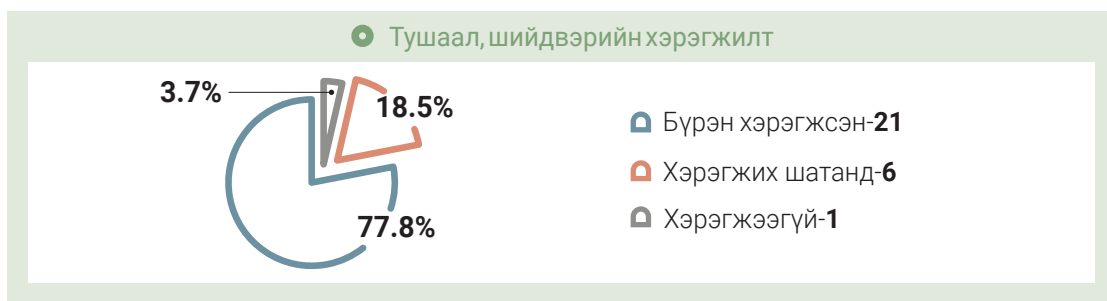
ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙ

ТАБ-ын үйл ажиллагаатай холбоотой хууль тогтоомж болон эрх зүйн баримт бичгийн хэрэгжилт тулгамдсан асуудлын талаар судалгаа хийх боловсронгуй болгох, шинэчлэх зорилтын хүрээнд байгууллагын хэмжээнд мөрдөж байгаа дүрэм, журмуудыг хуулийн шинэчлэлд нийцүүлэх, цаг үеийн шаардлагатай эрх зүйн актыг цаг алдалгүй боловсруулан баталж мөрдүүлэх, өмнөх актуудын хэрэгжилтэд төлөв байдлын судалгааг хийж ажилласны дүнд тайлант онд нийт 17 дүрэм, журам, заавар, аргачлалыг шинэчлэн боловсруулж баталснаас 9 нь аудитын үйл ажиллагаатай холбоотой байна.

Төрийн аудитын байгууллага дэмжих үйлчилгээний удирдлагын нэгдсэн системийг хөгжүүлэх ажлын хүрээнд гэрээний бүртгэл, тушаал, шийдвэрийн бүртгэл, өргөдөл, гомдлын бүртгэл, хууль тогтоомжийн сан зэрэг бүртгэлийн санг агуулсан хууль эрх зүйн дэд системийн хөгжүүлэлтийг хийж байна.

Төрийн аудитын байгууллага Захиргааны ерөнхий хуулийн 103 дугаар зүйлд заасан гэм буруутай албан тушаалтнаар төрд учруулсан хохирлыг төлүүлэх асуудлын, шүүхээр шийдвэрлүүлэхээр шүүхийн шатанд хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд байгаа хэрэг, маргааны, ТАБ-аас хуулийн байгууллагад шилжүүлсэн мэдээллийн, кодификацийн зэрэг бүртгэл мэдээллийн сан бүрдүүлэн ажиллав.

Төрийн аудитын байгууллагын нийт албан хаагчдыг хууль тогтоомж, дүрэм, журам, заавар зэрэг эрх зүйн баримт бичгийн мэдээлэлтэй түргэн шуурхай танилцах, судлах боломжоор хангах зорилгоор байгууллагын дотоод мэдээллийн сангийн Хууль тогтоомж, дүрэм, журам цэсэд тогтмол баяжилт, шинэчлэл хийж, МУЕА-аас батлан гаргасан дүрэм, журам, заавар, аргачлалыг ангилан бүртгэж, сан бүрдүүлж, шийдвэрийн хууль зүйн үндэслэлийг хянаж хуульд нийцүүлэн зохион байгуулалтын бүтцийн нэгж, аймаг, орон нутгийн удирдлагатай цахим уулзалтыг зохион байгуулж аудитын үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлаар хууль эрх зүйн туслалцаа, заавар, чиглэлийг өгч, байгууллагын дотоод мэдээллийн сангийн хууль тогтоомж, дүрэм, журам цэсэд тогтмол баяжилт, шинэчлэл хийлээ.

Төрийн аудитын байгууллагын шийдвэрийн хэрэгжилтийг нэгтгэн хяналт тавин ажиллаж байна. 2021 онд МУЕА болон Тамгын даргын тушаалаар 23 ажлын хэсэг байгуулж, түүний 77.8 хувь нь бүрэн хэрэгжиж, 18.5 хувь нь хэрэгжих шатанд, 3.7 хувь нь хэрэгжээгүй байна. Мөн МУЕА болон Тамгын даргын баталсан нийт 179 тушаал шийдвэрийн хэрэгжилт 88.6 хувьтай байна.

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой 96 гэрээ, хүний нөөцтэй холбоотой 24 гэрээ, аудитын ажил гүйцэтгэхтэй холбоотой 542 гэрээ, тендер шалгаруулалттай холбоотой 36 гэрээг бүртгэн нийт 698 гэрээнд дугаар олгож, бүртгэл хөтлөн Төрийн аудитын байгууллагын дэмжих үйл ажиллагааны удирдлагын нэгдсэн системийг нэвтрүүлсэн нь гэрээний бүртгэл, мэдээлэл, шийдвэрийн хууль, эрх зүйн үндэслэлийг хянаж, холбогдох асуудлаар зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлж, хэрэгжилтэд байнгын хяналт тавих боломжийг бүрдүүлэв.

СУРГАЛТ, ХӨГЖЛИЙН АРГА ХЭМЖЭЭ

Хүний нөөцийн бодлогод тулгуурласан сургалт, судалгаа хөгжлийн стратегийг хэрэгжүүлэх замаар албан хаагчийн чадавхыг сайжруулахаас гадна сургалт, хөгжлийн тогтсон горим, тогтолцоо бий болгож, хөгжүүлэх, төлөвшүүлэх чиг үүргийн хүрээнд дараах ажлуудыг хэрэгжүүллээ.

Сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөний дагуу нийт 40 удаагийн 820 цагийн сургалт зохион байгуулахаар төлөвлөж, хэрэгжилтийг ханган ажиллалаа. Сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөний хүрээнд зохион байгуулсан сургалт, сургалтад хамрагдсан байдал дараах байдалтай байна.

Д/д	Сургалтын хэлбэр, төрөл	Зохион байгуулагдсан сургалтын тоо	Сургалтад хамрагдсан албан хаагчдын тоо
А.	Дотоод сургалт	39	5378
1	Цахим сургалт	10	2704
1.1	Үндсэн сургалт	8	1714
1.2	Хөгжлийн сургалт	Нээлттэй бүх сургалт	495
1.3	МООС сургалт	Нээлттэй бүх сургалт	495
2	Танхимын сургалт	5	159
3	Цахим сургалт	16	2395
4	Удирдлагын академи, ММНБИ болон бусад байгууллагуудаас зохион байгуулсан сургалт	8	120
Б.	Гадаад сургалт	14	77
	Нийт	53	5455

Гадаад сургалт, хөтөлбөр, арга хэмжээний хувьд ИНТОСАИ-Хөгжлийн санаачилга (Аи Ди Аи) болон бусад орны Аудитын дээд байгууллагуудын хамтын ажиллагааны хүрээнд онлайнаар зохион байгуулсан 14 сургалтад нийт 77 албан хаагч хамрагдсан. Дотоод сургалтын хувьд цахим 10, танхимын 5, онлайн 16, бусад байгууллагуудаас зохион байгуулсан 8, нийт 39 удаагийн сургалтад давхардсан тоогоор 5378 албан хаагчийг хамруулсан.

Цахим сургалтын үндсэн сургалтад давхардсан тоогоор нийт 1714 албан хаагч хамрагдаж Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдын хувьд 4 төрлийн е-хичээлийг давхардсан тоогоор нийт 739 албан хаагч цахимаар суралцаж, сургалтад хамрагдсан албан хаагчдын 62% нь амжилттай суралцсан. Гэрээгээр санхүүгийн тайлангийн аудитыг гүйцэтгэсэн 60 аудитын хуулийн этгээдийн 337 аудиторыг цахим сургалтын системд бүртгэж, график төлөвлөгөөний дагуу 3 удаагийн 144 цагийн сургалтад давхардсан тоогоор 975 аудиторыг хамруулан, сургалтад хамрагдсан аудиторуудын 42.5% нь амжилттай суралцсан байна.

Шинэ ажилтнуудад зориулсан “Цахим сургалтын танилцуулга сургалт”-ыг 4 удаа зохион байгуулж, хууль, эрх зүйн мэдлэгийг нэмэгдүүлэхээр Төрийн аудитын тухай хууль шинэчлэн батлагдсантай холбогдуулан шинээр батлагдсан дүрэм журам, заавар аргачлалуудаар 3 удаагийн цуврал сургалтыг ТАБ-ын нийт албан хаагчдад зохион байгуулав.

Төрийн аудитын үйл ажиллагаа, иргэдийн оролцооны суурь ойлголт, аудитын дүгнэлт зөвлөмжийг энгийн ойлгомжтой уншихад хялбар байдлаар илэрхийлэх чадварыг нэмэгдүүлэх, аудитын тайланг инфографик хэлбэрээр боловсруулах график дизайны сургагч багш бэлтгэх онлайн сургалтыг зохион байгуулав.

Азийн хөгжлийн банкнаас “Төрийн аудитын байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах, үрдүг тайлагнах ажлын хүрээнд олон улсын дата аналитикийн 3 удаагийн сургалт, аудиторчуудын дижитал орчинд ажиллах мэдлэг, чадварыг дээшлүүлэх, аудитын тайлан боловсруулах үйл ажиллагаанд хэрэглээний программ хангамжийг ашиглах зорилгоор PowerBI сургалтад нийт 125 албан хаагчийг сургав.

НҮБ-аас хэрэгжүүлж буй Хөгжлийн хөтөлбөрийн хүрээнд “Эрсдэлийн удирдлага” сэдвээр Үндэсний аудитын газар болон Нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын аудиторчуудад зориулсан сургалт, хэлэлцүүлэгт нийт 58 аудитын менежер, ахлах аудиторыг хамруулав.

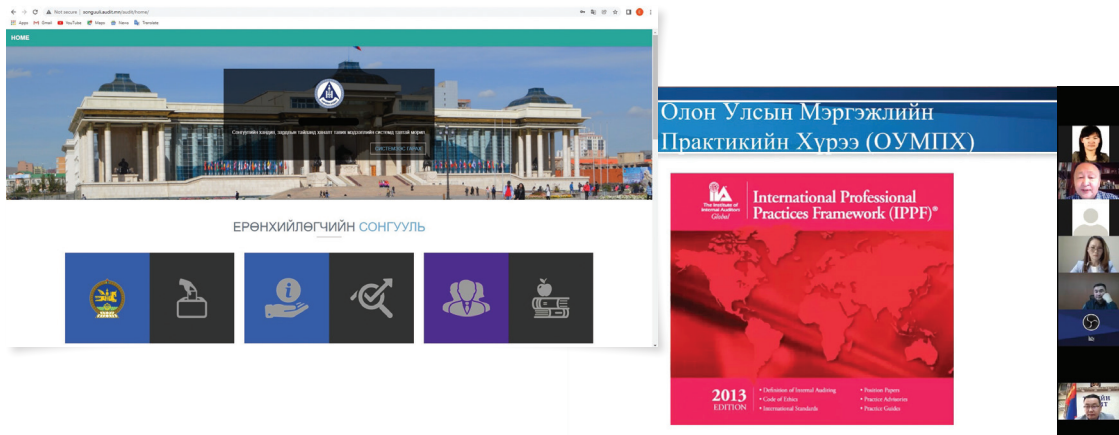
Нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын 65 албан хаагчдад аудитын бодлого, стратеги, сургалт хөгжлийн үйл ажиллагаа, төрийн аудитын стандарт, арга зүй болон шинэчлэн батлагдсан дүрэм, журам, заавар аргачлалын талаар мэдлэг, чадварыг гүнзгийрүүлэх сургалт зохион байгууллаа.

Удирдлагын академийн Төрийн албан хаагчийн богино, дунд хугацааны болон мэргэшүүлэх 5 багц сургалт, Монгол Улсын хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, хэрэгжилт, үнэлгээ “Алсын хараа-2050” сэдэвт богино хугацааны зайн сургалт, Сингапурын Үндэсний их сургууль, НҮБ-ийн хөгжлийн хөтөлбөрийн хүрээнд хамтран хэрэгжүүлсэн “Их өгөгдөлд суурилсан бодлогын инновац” сургалт, ЗГХЭГ-ын “Гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө боловсруулах, хэрэгжүүлэх, тайлагнах, хяналт тавих” сэдэвт сургалт, Мэдээллийн технологийн үндэсний парк болон Япон Улсын гадаадтай үүсгэх техникийн хамтын ажиллагааны нийгэмлэг хамтран зохион байгуулсан “Олон улсын сургагч багш” бэлтгэх сургалт, хөтөлбөрүүдэд 64 аудиторыг хамруулав.

АТГ-ын Урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх хэлтсээс “Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх”, “Төрийн аудитын байгууллагын үүсэл хөгжил, тогтолцоо, төрийн аудитын стандартын суурь ойлголт”, “Байгууллагын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө ба үнэлгээ” сургалтуудыг зохион байгууллаа.

Төрийн аудитын үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог хангах Филиппин улсын сайн туршлага, аудитын сэдэв сонголтод иргэдийн оролцоо, эрсдэлийн менежмент, сөрөг мэдээлэлд хариу үйлдэл үзүүлэх сэдвүүдээр “Сайн засаглал-иргэдийн оролцоо” уулзалт хэлэлцүүлэг, “Бодлого, төлөвлөлтийг төсөвтэй уялдуулах нь” сэдэвт сургалтаар нотолгоо ба үр дүнд суурилсан төсөвлөлтийн арга зүй, салбарын яамдад нэвтрүүлж байгаа туршлагын талаар танилцуулан, цаашид хамтран ажиллах чиглэлээр зохион байгуулсан хэлэлцүүлэгт 40 албан хаагч оролцлоо.

ТАБ-ын 2021 онд гүйцэтгэх аудитын хүрээнд Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилт, үр нөлөө, Ерөнхийлөгчийн сонгуульд “Нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр, Төрийн байгууллагын дотоод аудитын тогтолцоо, чиг үүргийн хэрэгжилт сэдэвт аудитыг гүйцэтгэх аудиторундад зориулсан сургалт зохион байгууллаа.

Төрийн аудитын байгууллага “Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилт, үр нөлөө” сэдэвт гүйцэтгэлийн аудитын төлөвлөлтийн үе шатанд Монголын эм хангамжийн байгууллагуудын холбоо, Эм зүйн шинжлэх ухааны их сургууль, Эм зүйн мэргэжлээр төгсөгчдийн холбоо, Эм судлалын хүрээлэнгийн төлөөлөгчид зэрэг мэргэжлийн байгууллагуудтай, эмийн зохистой хэрэглээ, эмийн чанар, хүртээмж, ажиллах хүчний нөөц, үйлдвэрлэл, импорт, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүний хэрэглээ, стандарт зэрэг асуудлаар цахим уулзалт, санал солилцох арга хэмжээг хэрэгжүүлэв.

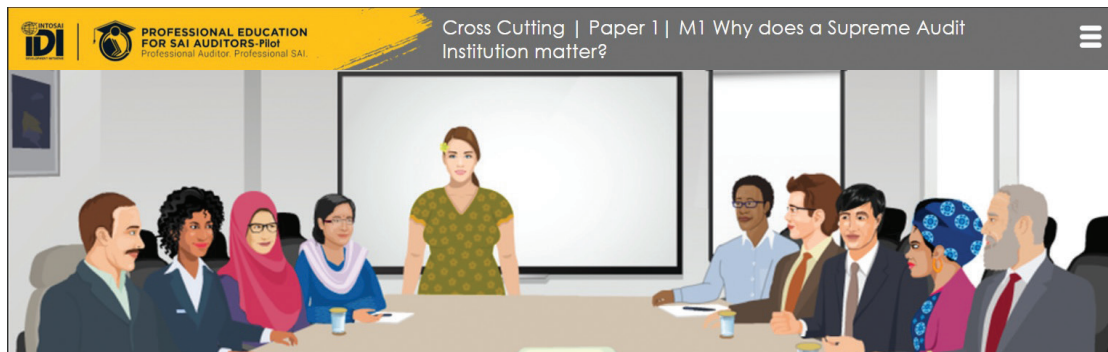
Тус аудитын явцад эм зүйн ухааны доктор, клиникийн профессоруудтай хамтарч цахим сургалт зохион байгуулахаас гадна Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж буй эмийн үйлдвэр, эм хангамж, тээвэр логистикийн төв, эмийн худалдааны бодит байдалтай танилцах үйл ажиллагааг бодитоор зохион байгуулав.

Уг сургалтын үйл ажиллагаанд аудитын байгууллагын 34 аудитор оролцож, эм зүйн салбарын өдөр тутамдаа мөрдөж ажилладаг дүрэм журам, стандартын талаар мэргэжлийн хүмүүсээс мэдээллийг авч, энэхүү үйл ажиллагааны хүртээмжийг нэмэгдүүлэх үүднээс орон нутгийн аудиторундад эмийн үйлдвэрлэл, эм хангамж, тээвэрлэлтийн нөхцөл байдал, эмийн сангийн үйл ажиллагааны онцлогийг цахим хэлбэрээр мэдээлэв.

Аудитын дээд байгууллагуудын аудиторундын мэргэжлийн боловсрол–Туршилт хөтөлбөр (PESA-P): ИНТОСАИ-н Хөгжлийн санаачилга (Аи Ди Аи)-с зохион байгуулж буй 2021-2022 онд үргэлжлэх Аудитын дээд байгууллагуудын аудиторундын мэргэжлийн боловсрол олгох хөтөлбөр хэрэгжиж байна.

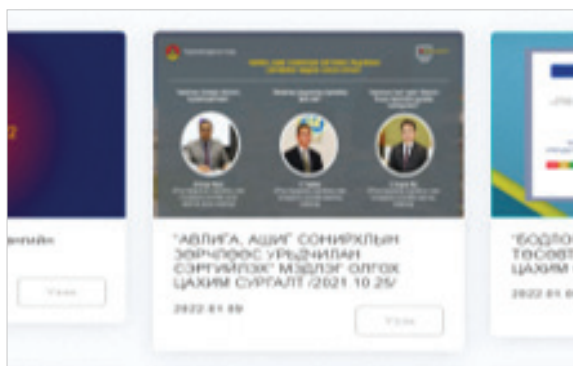
Аудитын дээд байгууллагуудын аудиторуудын шаардлагатай мэдлэг, ур чадварыг хөгжүүлэх, санхүү, гүйцэтгэл, нийцлийн аудитаар тус бүр мэргэшсэн аудитор бэлтгэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор төрөлжсөн аудитын чиглэлээр зохион байгуулж буй олон улсын цуврал сургалтад Үндэсний аудитын газраас нийт 7 дасгалжуулагч-менежер, 11 аудитор оролцож байна.

PESA-P-д оролцож буй Аудитын дээд байгууллагын аудиторын хувьд мэргэжлийн боловсролын нийт 100 цагийн хөтөлбөрт хамрагдаж, сургалтын үр дүнд үндэслэн 2 удаагийн онлайн сорил өгөх бөгөөд аудитын нөхцөл байдалд тохирсон мэргэжлийн боловсрол эзэмших, шаардагдах мэдлэг, ур чадвар, зан чанарыг хөгжүүлэх, мэргэжил дээшлүүлэх, өндөр чанартай сургалтын хэрэглэгдэхүүн авах, мэргэжлийн аудиторуудын сүлжээг бий болгох, мэргэжлийн сертификат олгогдоно.

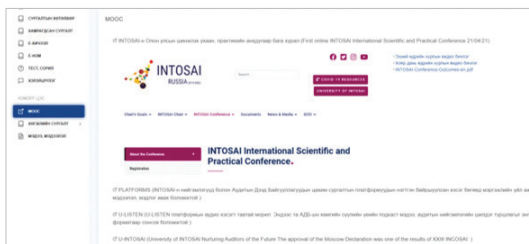
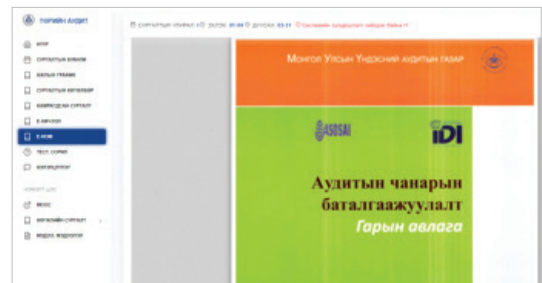
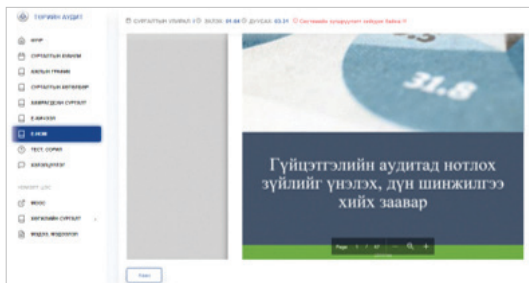
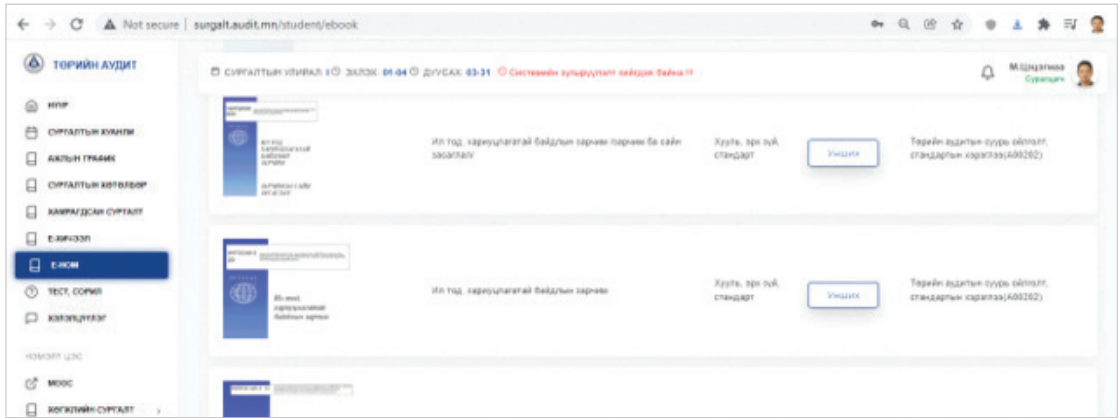
Цахим сургалтын системд е-хичээлийн сан бүрдүүлэлт:

Хөгжлийн сургалтын талбарт мэргэжлийн тасралтгүй сургалтын хүрээнд аудитын үйл ажиллагаатай мэдлэг, мэдээлэл солилцох, хувь хүнийг олон талаар хөгжүүлэх, сайн туршлага хуваалцан хамтран суралцах албан бус нээлттэй сургалтад нийт 31 сургалтын багц (аудитын 5 минут хэсэг-12, сайн туршлагаа хуваалцъя хэсэг-3, хувь хүний хөгжил хэсэг-16 багц хичээл) бэлтгэн байршуулсан.

Үндсэн сургалтын талбарт нийт 7 е-хичээлийн 76 сэдвээр бэлтгэсэн 2399 минутын е-хичээлийн санг бэлтгэн байршуулсан. MOOC сургалт (нийтэд нээлттэй онлайн сургалт)-ын талбарт хувь хүний тасралтгүй хөгжлийн хүрээнд олон талаар өөрийн мэдлэг, чадварыг дээшлүүлэх нээлттэй сургалтад нийт 26 сургалтын багцаас 13 нь гадаад сургалт, 13 нь дотоод сургалтын багц (нийт 15 нээлттэй сургалтын холбоос, 2 унших материал болон 198 видео хичээл)-ыг сонгон байршуулсан.

Е-НОМ хэсэгт нийт 18 ном, товхимол, гарын авлагын санг үүсгэсэн. Шинэ ажилтнуудад зориулсан чиглүүлэх сургалтын хүрээнд цахим сургалтын системийн “Хувь хүний хөгжил” хэсэгт дараах 5 сургалтын багц буюу нийт 80 сургалтын материалыг бэлтгэн байршуулсан.

MOOC сургалт
(Бүх нийтэд нээлттэй онлайн сургалт)
Нийт 26 сургалтын багц
гадаад сургалтын багц - 13
дотоод сургалтын багц - 13
(нийт 15 нээлттэй сургалтын холбоос,
2 унших материал болон 198 видео хичээл)

СУДАЛГАА ШИНЖИЛГЭЭ, ТӨСӨЛ ХӨТӨЛБӨР

Төрийн аудитын байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалтын шинэчлэлтийн хүрээнд төрийн аудитын байгууллагын ажилтнуудын чадавхыг сайжруулах, аудитын үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог хангах, гүйцэтгэлийн аудитын чадавхыг бэхжүүлэх дараах төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Азийн хөгжлийн банкны хэрэгжүүлж буй TA-9731-Мон Төрийн аудитын байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх төслийн хэрэгжилтийн хүрээнд дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэв.

- Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдыг ажлын байранд нь сургах нэгдсэн модуль бий болгох ажлын хүрээнд ажлын даалгаврыг боловсруулан хэрэгжүүлж байна.
- Төрийн аудитын байгууллагын цахим мастер төлөвлөгөө боловсруулах гүйцэтгэгчийг шалгаруулан судалгааны ажлуудыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж байна.
- Санхүүгийн аудитын гүйцэтгэх чадварыг сайжруулж, цахимжуулах үйл явцыг гүйцэтгэж байна.

Европын холбооны санхүүжилтээр Нэгдсэн үндэстний байгууллагын хөгжлийн хөтөлбөрөөс хэрэгжүүлж буй “Монгол Улсад тогтвортой хөгжлийн зорилттой уялдсан төсвийн төлөвлөлтөөр хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих нь” төсөл хэрэгжиж байна.

Уг төсөл нь Монгол Улсад хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, зохистой хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, хөдөлмөр эрхлэлтийн салбарт төрийн үйлчилгээг үр дүнтэй, хариуцлагатай, шуурхай хүргэхэд туслалцаа үзүүлэх, төсөв, санхүүгийн удирдлагын тогтолцоог сайжруулах, хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн институтийн чадавхыг бэхжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилготой юм.

Дэлхийн Банк болон Европын Холбооны итгэлцлийн сангийн санхүүжилттэй “Монгол Улсад Засаглалыг бэхжүүлэх” төслийн хүрээнд Төрийн аудитын үйл ажиллагаанд Иргэдийн оролцоог хангах стратегийг 2021 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд нийт 34 ажил тусгагдсан хэрэгжиж, 1 ажил хэрэгжих шатандаа байна.

Төрийн аудитын байгууллага иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагуудтай үр нөлөөтэй хамтын ажиллагааг бэхжүүлж, ялангуяа аудитад иргэдийг оролцоо, төсвийн хяналтыг нэмэгдүүлэх замаар аудитын үр нөлөөг дээшлүүлэх төрийн аудитын үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог хангах хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлж, төрийн аудитын үйл ажиллагаа, үр дүнг түгээх арга зүйг хөгжүүлэх болон төрийн аудитын үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог хангах холбогдох гарын авлагыг боловсруулав.

АДБОУБ-ын Хөгжлийн санаачилгаар зохион байгуулж буй “Тогтвортой хөгжлийн зорилтод аудит хийх хөтөлбөрийн хүрээнд АДБОУБ-аас гаргасан зөвлөмж, зааврын дагуу хамтран хийх Тогтвортой хөгжлийн зорилтын хэрэгжилтэд хийх аудитад оролцож аудитын багийн мэдүүлгийг олон улсын байгууллагад илгээж, чиглүүлэх сургалт, хөтөлбөр, хэлэлцүүлэгт хамрагдаж байна. Хөтөлбөрт хамрагдан төлөвлөлт, урьдчилсан судалгааны ажлыг эхлүүлэхээр үндсэн мэдээллийг цуглуулах, хэлэлцүүлгийг зохион байгууллаа.

Төрийн аудитын байгууллагын талаар харилцагч талууд болон олон нийтэд зориулсан танилцуулгын эх бэлтгэлийг хийж гүйцэтгэн хэвлүүлж ҮАГ-ын бүтцийн нэгжийн бүх албан хаагчид болон АНТАГ-ууд болон харилцагч талуудад хүргүүлсэн байна.

ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭ, ДОТООД АУДИТ

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны А/02 дугаар тушаалын дагуу хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудит, эрсдэлийн удирдлагын чиг үүргийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Төрийн аудитын байгууллагын Мэргэжлийн тасралтгүй сургалт хөгжлийн стратегийн 2020 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт-шинжилгээ:

- Төрийн аудитын байгууллагын 2018-2022 оны сургалт, хөгжлийн стратегийн хүрээнд 2020 онд хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд 75.4 хувийн биелэлттэй байна.
- ТАБ-ын Мэргэжлийн тасралтгүй сургалт хөгжлийн стратегийн 2020 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ хийснээр аудитын стандартыг сайжруулах, чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай ур чадвар бүхий хүний нөөц байгааг баталгаажуулан албан хаагчдыг сургах, хөгжүүлэх, шинэ албан хаагчдыг чиглүүлэх үйл ажиллагаанд үнэлэлт өгч цаашид тус арга хэмжээнд шаардлагатай байгаа бодлого, төлөвлөлтийг хэрэгжүүлэхэд үр дүнтэй ажил боллоо.

Харилцагч талуудын оролцооны стратегийн 2020 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт-шинжилгээ:

- Харилцагч талуудын оролцооны стратеги төлөвлөгөөний нийт 9 бүлэг зорилтын хүрээнд төлөвлөгдсөн 48 арга хэмжээний 2021 оны эхний хагас жилийн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд бүлгийн дунджаар 41.85 хувийн гүйцэтгэлтэй дүгнэгдлээ. Мөн өмнөх тайлант хугацааны буюу 2019 он, 2020 оны эхний хагас жилийн хэрэгжилтэд хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний тайлангаар арга хэмжээ тус бүрд өгсөн 28, нэгдсэн 5, нийт 33 зөвлөмжийн хэрэгжилтэд үнэлгээ хийв.

МУЕА-ын баталсан удирдамжийн дагуу орон нутаг дахь Төрийн аудитын газарт хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ:

- Архангай, Завхан, Говь-алтай, Ховд, Баян-өлгий, Баянхонгор, Өвөрхангай, Дархан-Уул, Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газрын 2021 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний эхний хагас жилийн хэрэгжилт, дотоод ажлын хэрэгжилтийг газар дээр нь нотлох баримттай тулган шалгаж, газар дээрх хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн.
- Орон нутаг дахь Төрийн аудитын газруудад хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний журмын өөрчлөлт, цаашдын зорилтын талаар мэдээлэл хийж гүйцэтгэлийн төлөвлөлт, тайлагналын талаар арга зүйн зөвлөмж өгсөн.

ХАРИЛЦАА, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Төрийн аудитын болон байгууллагын дотоод үйл ажиллагаанаас гадна ТАБ-ын ил тод байх зарчимд тулгуурласан харилцагч талуудын харилцаа хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, харилцагч талуудын оролцоо, хувь нэмрийг сайжруулахад анхаарч “Харилцагч талуудын оролцооны стратеги” болон “Иргэдийн оролцооны стратеги”-ийн 2021 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг ханган ажиллалаа.

Харилцагч талуудын оролцооны стратегийн хүрээнд ТАБ-ын харилцагч талуудыг УИХ, хууль хяналтын байгууллага, шалгагдагч байгууллага, хэвлэл, мэдээллийн байгууллага, иргэд олон нийт, иргэний нийгмийн байгууллага болон мэргэжлийн холбоод, эрдэмтэн судлаачид хэмээн тодорхойлж оролцоог ханган хамтран ажилласан болно.

Дэлхий нийтийг хамарсан Ковид-19 цар тахлын улмаас шинээр үүссэн нөхцөл байдалд дасан зохицох шаардлага аудитын дээд байгууллагуудад ч тулгарч байсан тул мэдээллийн технологийн дэвшлийг ашиглан Олон улсын хурал зөвлөгөөн, сургалт, семинарууд цахим байдлаар зохион байгуулагдаж, гишүүн орнуудын оролцоог хангаж байв. УАГ нь гадаад хамтын ажиллагааны уламжлалт харилцааг алдагдуулалгүйгээр АДБОУБ болон бусад байгууллагаас зохион байгуулсан 35 арга хэмжээнд идэвх санаачилгатай оролцож, 95 албан хаагч хамрагдсан байна.

Хурал, зөвлөгөөн

- НҮБ болон ИНТОСАИ хамтран зохион байгуулсан XXV бага хуралд “Нэг хаалга–нэг шинжилгээ” сэдэвт бодит цагийн аудитын талаар илтгэл тавьж оролцов.
- АСОСАИ-н ХҮ чуулга уулзалтад 43 орны 249 төлөөлөгч оролцож, төрийн аудитад дэвшилтэт технологи ашиглах, цар тахлын дараах хэвийн байдалд дасан зохицох, гамшгийн үед үзүүлэх хариу үйлдэл зэрэг асуудлыг хэлэлцэв.

- АСОСАИ-н VIII бага хуралд оролцож “Ковидын дараах хэвийн байдалд шилжих- Сорилтуудыг даван туулах нь” сэдвийн хүрээнд илтгэл тавьж, туршлагаа хуваалцсаныг бодит цагийн аудитын ач холбогдлыг таниулсан сайн туршлага боллоо хэмээн зохион байгуулагчид онцлов.
- Арабын Нэгдсэн Эмират Улсын аудитын дээд байгууллагаас зохион байгуулсан “Абу Дабигийн тунхаглал”-ыг хэрэгжүүлэх ажлыг хэлэлцэх XII дугаар цахим хуралд оролцов.
- Нидерланд Улсын Аудитын шүүх, АФРОСАИ хамтран зохион байгуулсан “Газрын тос, байгалийн хийн салбарын гүйцэтгэлийн аудит” сэдэвт цахим хуралд оролцов.

Уулзалт, хэлэлцүүлэг

- АСОСАИ-аас зохион байгуулсан “Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний тогтолцоонд хийж буй хамтарсан аудит”-ын цахим хуралд оролцож, эрүүл мэндийн үйлчилгээний тогтвортой байдал, өндөр чанартай, үр нөлөөтэй 3D аудитын чиглэлээр хамтран ажиллаж, туршлага солилцов.

- НҮБ-ын Дотоод хяналтын үйлчилгээ үзүүлэх газраас зохион байгуулсан Энэтхэг улсын АДБ-аас хэрэгжүүлж буй мэдээллийн технологийн нэгдсэн системийн “One IAAD One System” төслийн хэрэгжилтийн цахим уулзалтад оролцсон.
- Бүгд Найрамдах Чили улсын Аудитын дээд байгууллагаас зохион байгуулсан “Мэдээллийн технологийн шинэчлэл: Цар тахлын үеийн хяналт” сэдэвт цахим хэлэлцүүлэгт оролцож, харилцан туршлага солилцов.
- Аи Ди Аи-аас зохион байгуулсан “Аудитын дээд байгууллагуудын аудитын нөлөөлөл гэж юу вэ” сэдэвт дээд хэмжээний цахим уулзалтад оролцож, аудитын зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангуулах, аудитын явцад иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх чиглэлээр туршлагаа хуваалцав.
- АСОСАИ-н Хүрээлэн буй орчны аудитын ажлын хэсгээс зохион байгуулсан VIII уулзалтад оролцлоо.

Хэвлэл мэдээллийн байгууллага

ТАБ-ын үйл ажиллагааны талаар бодитой, үнэн зөв тэнцвэртэй мэдээлэл өгөх, байгууллагын үйл ажиллагаа, аудитын дүн, дүгнэлтийг энгийн ойлгомжтой байдлаар олон нийтэд хүргэх, төрийн санхүүгийн удирдлага, төсвийн хяналтад тавих хөндлөнгийн хяналтыг сайжруулах зорилгоор хэвлэл мэдээллийн байгууллагын сэтгүүлчдэд “Мэдлэг хуваалцах цаг” уулзалтыг тогтмол зохион байгуулж хэвшүүлэхээр ажиллаж байна.

Мөн олон нийтийн анхааралд буй зарим аудитын нээлт болон тайлан гэрчилгээ гардуулах үеэр хэвлэл, мэдээллийн байгууллагуудыг урьж оролцуулах, шаардлагатай үед ярилцлага, тодруулга өгөх зэргээр мэдээллийг ил тод, нээлттэй хүргэн хамтран ажиллав.

Иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжлийн холбоод

Иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжлийн болон эрдэм шинжилгээний байгууллагуудтай харилцаагаа идэвхжүүлэх, гүйцэтгэлийн аудитын төлөвлөлтийн үе шатанд эрсдэлийг тодорхойлох, санал хүсэлтийг хүлээн авах, эрдэмтэн судлаачдын судалгааны үр дүнг аудитад ашиглах, мэргэжлийн туслалцаа авч аудитын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 5 удаагийн цахим уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан.

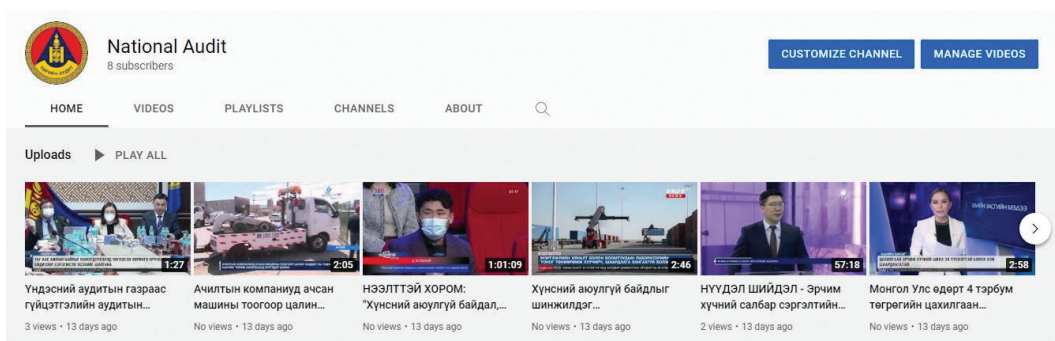

Нээлттэй нийгэм форум, “Эм” холбоо, Эм зүйн шинжлэх ухааны их сургууль, АШУҮИС, Эм зүйн мэргэжлээр төгсөгчдийн холбоо, Эм судлалын хүрээлэн, Монголын хүнсчдийн холбоо, Мэргэжлийн социологичдын холбоо, Хүнсний технологи инновацын төв, ШУТИС, Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв зэрэг иргэний нийгмийн болон эрдэм шинжилгээний 35 байгууллага, эрдэмтэн, судлаач оролцов.

Иргэд, олон нийт

ТАБ-ын бодлогоор гүйцэтгэж буй аудитын үр нөлөөг сайжруулах, олон нийтийн анхааралд буй нийтийн эрх ашгийг хөндсөн асуудлаар аудитын сэдэвт санал авах, төсөв санхүү, шилэн дансны үйл ажиллагаанд тавих хөндлөнгийн хяналтад олон нийтийн оролцоо чухал ач холбогдолтой тул Иргэдийн оролцоог хангах стратегийн 2021 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг ханган ажиллалаа.

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ИЛ ТОД БАЙДАЛ

Монгол Улсын хууль тогтоомжийн хүрээнд болон ТАБ-ын бодлогоор гүйцэтгэж буй аудитын үр дүнг сайжруулах, байгууллагын үйл ажиллагааг олон нийтэд үнэн зөв таниулах зорилгоор мэдээллийн ил тод, нээлттэй байдлыг ханган ажиллалаа.

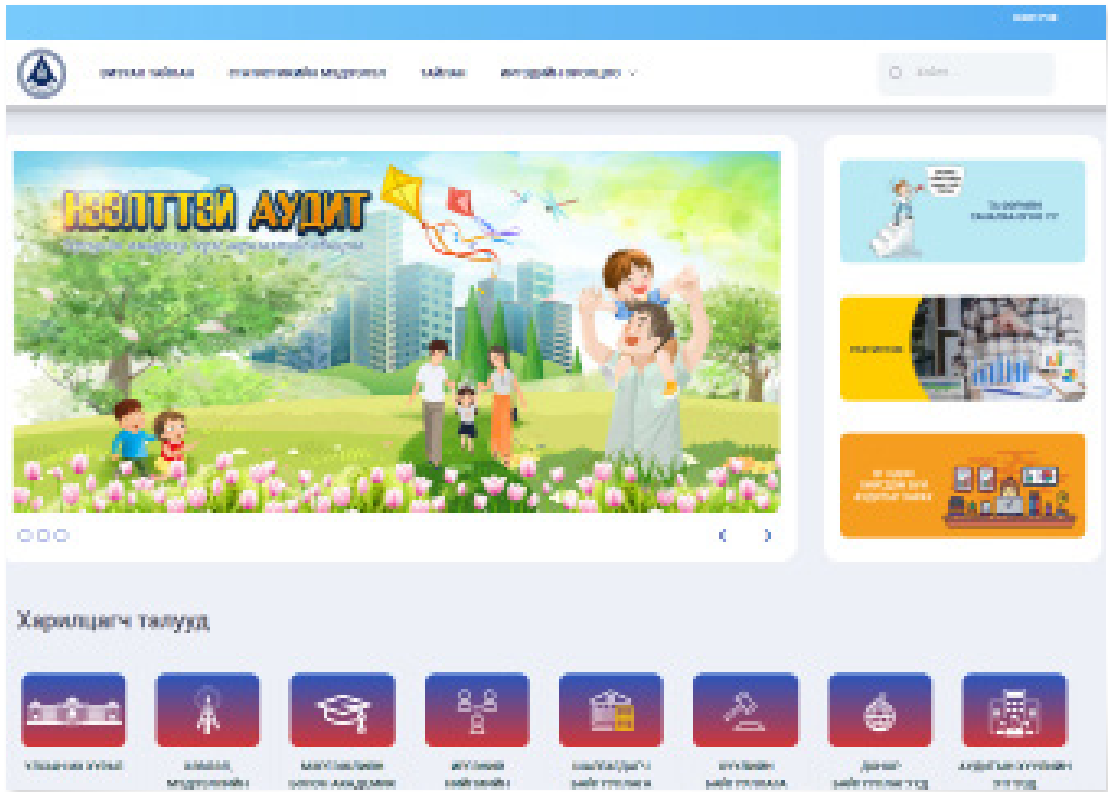

Энэ чиг үүргийн хүрээнд ТАБ-ын үйл ажиллагаа, 2021 онд гүйцэтгэсэн аудитын дүн дүгнэлт, бодлого шийдвэртэй холбоотой цаг үеийн 121 мэдээлэл үүнээс хэвлэлийн мэдээ 94, худалдан авах үйл ажиллагаа, тендерийн урилгатай холбоотой 27 мэдээллийг бэлтгэн www.audit.mn цахим хуудсаараа дамжуулан иргэд, олон нийтэд нээлттэй мэдээлж, хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудаас ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу цаг үеийн асуудлаар тодруулга, ярилцлага өгч, телевизийн хэлэлцүүлгүүдэд идэвхтэй оролцлоо. ТАБ-ын үйл ажиллагаа, аудитын дүн дүгнэлтийг таниулах зорилгоор 8 видео контент, 12 подкастын дугаарыг бэлтгэн түгээсэн.

Түүнчлэн нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн иргэд, олон нийтийн анхаарлын төвд буй үнэн зөв хариулт хүлээсэн асуудлаар хийж буй аудитын тайлангуудыг энгийн ойлгомжтой хүргэх зорилгоор аудитын тайланг хураангуй болон инфографик хэлбэрээр бэлтгэж цахим сайтад байршуулав.

“Нээлттэй аудит” www.open.audit.mn цахим сайтын үйл ажиллагааг эхлүүлсэн нь аудитад иргэдийн мэдээллийг ашиглах, мэдээллийн ил тод байдлыг хангах, аудитын үйл ажиллагаанд харилцагч талуудын оролцоог хангах, аудитын сэдэвт санал авах, эргэх холбоо бий болгох, төрийн санхүү, төсвийн арвигч хямгач байдал, үр дүн, үр ашигтай байгаа эсэхэд тавих хөндлөнгийн хяналтыг идэвхжүүлэх чухал алхам боллоо.

Тус сайтын зорилго, ач холбогдол, сайтын бүтэц, хэрэглээний талаар танилцуулга видео бэлтгэж, нээлтийн үйл ажиллагаанд хэвлэл, мэдээллийн байгууллагуудыг урьж оролцуулан мэдээллийг хүртээмжтэй байдлаар түгээж ажиллалаа.

Төрийн аудитын байгууллагын бүтцийн нэгжүүдийн ажлын уялдаа холбоог сайжруулах, албан хаагчдыг мэргэжлийн болон цаг үеийн мэдээллээр хангах зорилгоор “Аудит” цахим сэтгүүлийн 3 дугаарыг эрхлэн гаргаж, дотоод сүлжээгээр дамжуулан түгээсэн.

Дотоод сүлжээний Эйбл программыг ашиглан албан хаагчдад зориулсан “Able News” буланг тогтмол ажиллуулж, олон улсын аудитын дээд байгууллагуудын үйл ажиллагаа, болон УАГ-аас гаргаж буй бодлого шийдвэр, тушаал зэрэг нийт 277 мэдээ мэдээллийг түгээсэн байна.

МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИ

Төрийн аудитын байгууллагын мэдээллийн нэгдсэн системийг бий болгох хүрээнд системийн хэрэглэгчийн болон хүний нөөцийн, шалгагдагч этгээдийн бүртгэлийн, санхүүгийн тайлангийн аудитын, шилэн дансны аудитын, статистикийн мэдээний, сонгуулийн зардлын тайланд хяналт тавих үйл ажиллагааны зэрэг томоохон систем, программ хангамжуудыг гүйцэтгээд байна.

Аудитын үйл ажиллагаанд ашиглагдах төрийн байгууллагаас авах мэдээллийн шаардлага, арга зүйг тодорхойлон, мэдээлэл солилцох шийдлийг боловсруулж, Сангийн яам, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар, Татварын Ерөнхий газрын мэдээллийн баазтай холбогдон 6,720 шалгагдагч болон хамрагдагч этгээдийн мэдээллийн санг үүсгээд байна. Түүнчлэн Сангийн яамны мэдээллийн сангаас төрийн болон орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгжийн санхүүгийн тайлангийн 3 жилийн мэдээлэл, Төрийн худалдан авах ажиллагааны газрын мэдээллийн сангаас 2021 оны тендерийн урилга авсан 10,659 бичлэг бүхий мэдээлэл, тендерт шалгарсан 6,738 бичлэг бүхий мэдээллийг хүлээн авч, мэдээлэл солилцоод байна.

Мэдээллийн технологийн дэд бүтэц, аюулгүй байдал

ТАБ-ын хэмжээнд бий болгосон мэдээллийн сан, төрийн байгууллагаас авсан мэдээллийг хамгаалж, аюулгүй байдлыг хангахын тулд системүүдийг үе шаттайгаар “Үндэсний дата төв” ТӨҮГ-т шилжүүлэн, “ХУР” системээс мэдээлэл авах гэрээг байгуулан, дата төвд сервер, холбогдох тоног төхөөрөмжийг байрлуулснаар “Төрийн мэдээллийн нэгдсэн сүлжээ”-д холбогдож, мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах бэлтгэл ажлыг бүрэн хийж гүйцэтгэлээ.

Үүний зэрэгцээ дотоод, гадаад сүлжээний хэвийн ажиллагаа, www.audit.mn, www.open.audit.mn, able.audit.mn, dev.audit.mn дэд системүүдийг албан ёсны SSL сертификаттай болгох, ТАБ-ын хэмжээнд ашиглаж буй бүх компьютер, системүүдийг антивирусын болон Office 365 программ хангамжийн лицензтэй болгох ажлыг үе шаттайгаар зохион байгууллаа.

Ковид-19 цар тахлын хүчин зүйлээс хамааран систем, программ хангамжийн сургалт, удирдлагын багийн шуурхай хуралдаан, аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын хамт олны уулзалт, төрийн албаны тусгай шалгалт, төрийн албан хаагчийн тангарах өргөх ёслол, санал асуулга зэрэг арга хэмжээг зэрэг нийт 241 удаагийн үйл ажиллагааг цахимаар зохион байгуулж, 4596 хүн оролцсон байна.

ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ, САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛ

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны төсвийн урсгал зардалд 25.4 тэрбум, хөрөнгийн зардалд 1.5 тэрбум, нийт 26.9 тэрбум төгрөгийг улсын төсвөөс санхүүжүүлэхээр төлөвлөсөн нь төрийн аудитын байгууллага үйл ажиллагаагаа хараат бусаар хэрэгжүүлэх эдийн засгийн баталгааг хангаж өгсөн.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн батлагдсан төсвийг 12.5 тэрбум төгрөг буюу 46.5 хувийг Үндэсний аудитын газар, 2.6 тэрбум төгрөг буюу 9.6 хувийг Нийслэл дэх Төрийн аудитын газар, 11.8 тэрбум төгрөг буюу 43.9 хувийг 21 орон нутаг дахь Төрийн аудитын газарт хуваарилан нийт 24.2 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэлд хяналт тавин ажиллаж, 1.8 тэрбум төгрөгийн урсгал, 0.9 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийн нийт 2.7 тэрбум төгрөгийн зардлыг хэмнэлээ.

Батлагдсан төсвийн 17.0 тэрбум төгрөг буюу 63.3 хувийг үндсэн цалин, нэмэгдэл, урамшууллын зардал, 2.1 тэрбум төгрөг буюу 7.9 хувийг НДШ-ийн зардал, 3.5 тэрбум төгрөг буюу 13.0 хувийг бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөр, 2.8 тэрбум төгрөг буюу 10.2 хувийг бусад зардал, 1.5 тэрбум төгрөг буюу 5.6 хувийг хөрөнгийн зардал тус тус эзэлж байна.

Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд 2021 онд 151 мэдээллийг шилэн дансанд байршуулахаас 149 мэдээллийг хуулийн хугацаанд байршуулан, 2 мэдээллийг хугацаа хоцроосон ба сонгон шалгаруулах үйл ажиллагаа, үр дүнгийн мэдээллийг худалдан авах ажиллагааны цахим сайт болон шилэн дансны цахим хуудсанд байршуулж, шилэн дансны хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллав.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн урсгал зардлын гүйцэтгэл 23.5 тэрбум төгрөг буюу 87.6 хувь, хөрөнгийн зардлын гүйцэтгэл 0.6 тэрбум төгрөг буюу 2.4 хувь, нийт төсвийн зарцуулалт 24.2 тэрбум төгрөг буюу 90.0 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

● Төсвийн гүйцэтгэл

д/д		Батлагдсан төсөв		Төсвийн гүйцэтгэл		Төсвийн хэтрэлт, хэмнэлт	
		Урсгал зардал	Эзлэх %	Урсгал зардал	Эзлэх %	Зөрүү	Эзлэх %
1	Цалин хөлс, нэмэгдэл урамшил	17,029.6	63.3	15,672.9	58.2	1,356.7	5.1
2	Нийгмийн даатгалын шимтгэл	2,138.7	7.9	1,927.3	7.1	211.4	0.8
3	Байр ашиглалттай холбоотой зардал	446.8	1.7	437.9	1.7	8.9	-
4	Хангамж, бараа материалын зардал	590.5	2.2	574.4	2.2	16.2	-
5	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	1,028.9	3.8	1,026.7	3.8	2.2	-
6	Томилолт, зочны зардал	262.0	1.0	248.7	0.9	13.3	0.1
7	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, төлбөр, хураамж	3,485.5	13.0	3,270.5	12.2	215.0	0.8
8	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	107.6	0.4	106.3	0.4	1.3	-
9	Урсгал шилжүүлэг	291.1	1.1	275.8	1.1	15.3	-
	ДҮН	25,380.7	94.4	23,540.4	87.6	1,840.3	6.8
	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	1,497.3	5.6	636.2	2.4	861.1	3.2
	НИЙТ ЗАРДАЛ	26,878.0	100	24,176.6	90.0	2,701.4	10.0

МУЕА-ын төсвийн багцад хамаарах 23 төсвийн шууд захирагчийн 2021 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд "Мишээл-Од аудит" ХХК аудит хийж, төсвийн цаглаварт хугацаанд дүгнэлт гаргалаа.

“Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах
тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх жил”

IV БҮЛЭГ

ДҮГНЭЛТ

Төрийн аудитын зарчим

Төрийн аудитад хууль дээдлэх, хараат бус, бие даасан байх, шударга ёсыг хангах, мэдээллээр бүрэн хангагдах, ил тод, бодитой байх, төрийн аудитын олон улсын нийтлэг стандартад нийцсэн байх зарчмыг баримтална.

ДУГНЭЛТ

Төрийн аудитын байгууллага 2021 оныг “Аудитыг цахимжуулж, нэгтгэн удирдах тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх жил” болгосон нь цаг үетэйгээ нийцэж дотоод үйл ажиллагаандаа мэдээллийн технологийн шийдлийг нэвтрүүлэн цахим орчинд ажиллах горим, соёлыг хөгжүүлж, нөөцийг бүрэн ашиглахад анхаарч, хуулиар тодорхойлсон тулгуур аудитыг бүрэн гүйцэтгэж тайлагнасан байна.

Зорилтот үйл ажиллагааны хүрээнд мэдээллийн технологийн баримт бичгийг боловсруулж, шалгагдагч этгээд, шилэн дансны мэдээллийн санг үүсгэж, сонгуулийн хандивын зардлыг, хянах сургалт, хөгжлийн зэрэг дэд системүүдийг хөгжүүлж, цаашид илүү үр бүтээлтэй ажиллах боломж нөхцөлийг бүрдүүлэв.

Төрийн аудитын байгууллагаас 2021 онд хууль тогтоомжийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа үр нөлөөтэй гүйцэтгэхдээ зохион байгуулалтын бүтэц, чиг үүргээ оновчтой тогтоож, аудитын нэгдсэн удирдлагыг хэрэгжүүлэх, аудитын үр дүнг бодит цаг хугацаанд нь нийцүүлэн тайлагнаж, түүний мөрөөр хамрах хүрээний төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагаанд зохистой үр өгөөжийг бий болгож чадаж буй эсэхэд дүн шинжилгээ, судалгааны ажлыг гүйцэтгэн шинэчилсэн бүтэц, зохион байгуулалттай ажиллалаа.

Монгол улсын “Төрийн аудит” үндэсний стандартыг албан ёсоор мөрдөж эхэлснээр төрийн аудитын байгууллагын бодлого, арга зүйг боловсронгуй болгох, аудитын чанар, үр нөлөөг дээшлүүлэх, хэрэглэгчдийн итгэлийг бэхжүүлэх, үйл ажиллагааны ил тод байдлыг хангах, үүрэг хариуцлагыг тодорхой болгоход чухал алхам болсон бөгөөд 2021 онд хуулийн шинэчлэл, стандартыг хэрэгжүүлэх хүрээнд АДБОУБ-аас гаргасан АДБОУС 200, АДБОУС 2000, Удир 3910, Удир 3920 болон төрөлжсөн аудитын заавар, аргачлалыг боловсруулан баталж, мөрдөж байна.

Тайлант хугацаанд санхүүгийн тайлангийн 3,906, гүйцэтгэл, нийцлийн

228, нийт 4,134 аудитыг гүйцэтгэжээ. Нийт гүйцэтгэсэн аудитын дүнд 10.1 их наяд төгрөгийн алдаа зөрчил илрүүлж, 4.2 их наяд төгрөгийн алдааг аудитын явцад залруулж, 5.9 их наяд төгрөгийн зөрчлийг арилгах төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийг шалгагдагч болон хамрагдагч этгээдэд хүргүүлжээ. Мөн улс, орон нутгийн төсөвт 53.1 тэрбум төгрөгийн орлого төвлөрүүлж, аудитад хамрагдсан байгууллагаас 757.3 тэрбум төгрөгийн үр өгөөжийг хүлээн зөвшөөрсөн нь төсвөөс авсан “Нэг” төгрөгийн санхүүжилт тутамд 31.3 төгрөгийн үр өгөөж бий болгосон байна.

Төрийн аудитын байгууллагын алсын хараа, эрхэм зорилго, дунд хугацааны стратегийн зорилтуудаа дэмжиж тууштай, үнэн зөв горимоор ажиллахын тулд аудитын үйл ажиллагаанд холбогдох заавар, аргачлалыг боловсруулан баталж мөрдлөө. Хуулийн дагуу болон бодлогоор гүйцэтгэх аудитыг цаг хугацаанд нь тайлагнахаас гадна улс, нийтэд учирч болзошгүй эрсдэлд суурилсан олон нийтийн анхааралд байгаа нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн бодит цагийн аудитыг гүйцэтгэж хэрэгжүүлсэн нь цаашид ажиллах сайн туршлага, сургамж болсон бөгөөд тооцоолоогүй сорилтыг даван туулж, тэргүүлэх чиглэлээ биелүүлэхэд онцгой хувь нэмэр болсон ажил боллоо.

Төрийн аудитын байгууллага “Нээлттэй аудит” портал сайтын үйл ажиллагааг эхлүүлснээр төрийн хяналтын чиг үүргийг хараат бусаар хэрэгжүүлэх, иргэдийн идэвх оролцоог нэмэгдүүлэх цаашилбал, “сайн засаглал”-ыг бэхжүүлж, иргэдийг бодит мэдээллээр цаг алдалгүй хангах чухал алхам болсон юм.

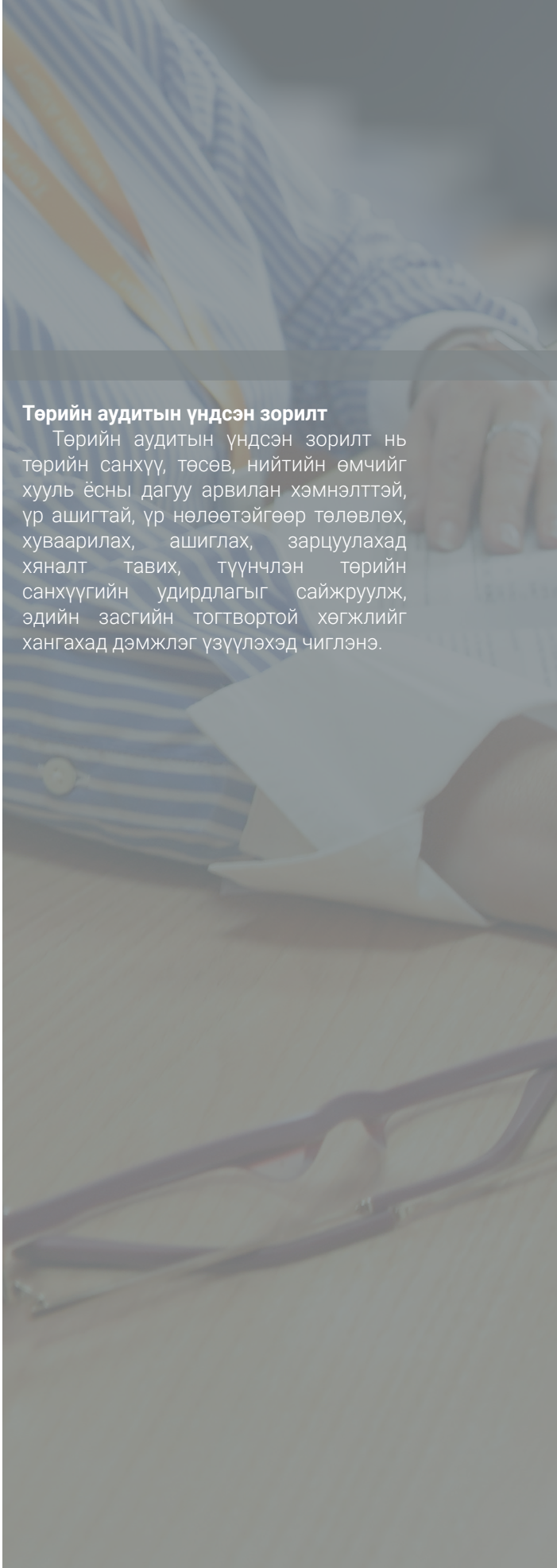
“Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах
тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх жил”

V БҮЛЭГ

ЦААШДЫН ЗОРИЛТ

Төрийн аудитын үндсэн зорилт

Төрийн аудитын үндсэн зорилт нь төрийн санхүү, төсөв, нийтийн өмчийг хууль ёсны дагуу арвилан хэмнэлттэй, үр ашигтай, үр нөлөөтэйгөөр төлөвлөх, хуваарилах, ашиглах, зарцуулахад хяналт тавих, түүнчлэн төрийн санхүүгийн удирдлагыг сайжруулж, эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийг хангахад дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэнэ.

- Төрийн аудитын байгууллагын 2022 оны зорилт
- Төрийн аудитын байгууллагын 2022 онд баримтлах үндсэн чиглэл

ТӨРИЙН АУДИТЫН
БАЙГУУЛЛАГЫН
ЗААВАР,
АРГАЧЛАЛ

2022 ОНЫ ЗОРИЛТ

Төрийн аудитын байгууллагын тайлант оны үйл ажиллагааны гүйцэтгэл, түүнд өгсөн өөрийн үнэлгээ дүгнэлт, олон нийт, харилцагч талуудын хүлээлт, өнөөгийн бодит шаардлагад нийцүүлэн олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн төрийн аудитын суурь зарчмыг удирдлага болгон 2022 оны зорилтоо “АУДИТЫН ЧАНАРЫН ХЯНАЛТЫН ҮР НӨЛӨӨГ САЙЖРУУЛАХ ЖИЛ” гэж тодорхойллоо.

Жилийн зорилтыг эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд бий болсон өргөтгөсөн чиг үүргээ ухамсарлаж, улс орны хөгжилд түлхэц болохуйц тулгуур болон стратегийн хөгжлийг дэмжсэн бодит цагийн аудитыг гүйцэтгэж, үр өгөөжийг бий болгохуйц чанарын хяналтын үр нөлөөтэй тогтолцооны хөгжлийн суурийг бататгах асуудлыг чухалчлан хэрэгжүүлэх болно.

Төрийн аудитын байгууллага дэлхий нийтийн анхааралд өртсөн нөхцөл байдлын өөрчлөлтөд дасан зохицох, төрийн байгууллагуудын чигч шударга байдлаар авлигатай тэмцэх, эрсдэлийг бууруулахад хувь нэмрээ оруулсан. НҮБ-ын тогтвортой хөгжлийн зорилтыг дэмжих чиглэлээр Аудитын дээд байгууллагуудын олон улсын байгууллага болон гишүүн орнуудын хөтөлбөрт оролцож дэвшүүлсэн санал санаачилгыг өөрийн орны онцлогт нийцүүлэн хэрэгжүүлж ажиллах юм.

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2022 оны А/11, А/12, тушаалын дагуу гүйцэтгэх аудитын сэдэв болон жилийн төлөвлөгөө, “Төрийн аудитын байгууллагын 2022 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө”, оны зорилтоо дэмжсэн гол чиглэлээ тодорхойлон тайлант оны ажлаа эхлүүлээ.

Төрийн аудитын байгууллагын 2022 оны тэргүүлэх чиглэл

Төрийн аудитын байгууллагаас жилийн зорилтын хүрээнд төлөвлөгөөт аудитыг цаг хугацаанд нь чанартай гүйцэтгэж, үр нөлөөг үнэлэх, бодлогын хэрэгжилт, стандарт, горим арга зүйн төлөвшил, нөөцийг үр ашигтай хянан удирдах, дотоод засаглал, хяналт-үнэлгээний тогтолцоо, харилцагч талуудтай хамтын ажиллагааг сайжруулах зэрэг голлох чиглэлүүдээр арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.

Төрийн аудитын байгууллагаас хуулийн өргөтгөсөн чиг үүргийн хүрээнд Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны шийдвэрээр хуульд заасны дагуу болон бодлогын сэдвийн хүрээнд аудитын үр өгөөжийг төлөвлөж ажиллана.

Аймаг, нийслэл дэх газруудаас гүйцэтгэх зарим аудитын сэдвийг бүс нутгийн онцлогийг харгалзан хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн бодлого, байгаль хамгаалал, нөхөн сэргээх арга хэмжээ, халамж, жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх бодлого, үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн байдалд хийх аудитыг нэгдсэн удирдлагаар хангаж, гүйцэтгэл үр дүнг нэгтгэн дүгнэнэ.

Төрийн аудитын байгууллага 2022 оны зорилтоо дэмжин хуулийн хүрээнд хүлээсэн тулгуур аудитын хэрэгжилт, гүйцэтгэлд тавих чанарын хяналтын тогтолцооны үр нөлөөг сайжруулах замаар аудитын хөгжлийг дэмжихэд анхаарна.

Төрийн аудитын бүхий л арга хэрэгслийг ашиглан улсын хөгжлийн бодлого, мөрдөж буй зохицуулалт, шийдвэрийн хэрэгжилт, тэдгээрийн үр дүнгийн байдалд хийх нөлөөллийн дүн шинжилгээний ажлыг гүйцэтгэх суурь бааз, чадавхыг бэхжүүлэх сургалт, судалгааны ажлыг шинэ шатанд гаргахаар зорьж байна.

Төрийн хяналтыг хэрэгжүүлэхэд аудитын дэд зорилт, асуудлын шинжилгээний бүрэлдэхүүнд нөхцөл байдлын үеийн хариу арга хэмжээний үр дүн, төрийн байгууллагуудын чигч шударга байдлын асуудал тэргүүлэх чиглэлийн бүрэлдэхүүн хэсэг байх болно.

“Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах
тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх жил”

VI БҮЛЭГ

СИСТЕМЧИЛСЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Төрийн аудитын тухай хууль

Монгол Улсын Ерөнхий аудитор төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааны жилийн тайланг хуульд заасан хугацаанд Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлнэ.

УИХ-ын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны тогтоол

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы дэгийн тухай хуульд зааснаар жилийн тайлангаа УИХ-д ирүүлэхдээ өөрсдийн үйл ажиллагаанд Хууль Зүйн Яамнаас боловсруулсан “Байгууллагын үйл ажиллагаанд системчилсэн үнэлгээ хийх аргачлал”-ын дагуу үнэлгээ хийж ирүүлнэ.

- **Чиг үүргийн хэрэгжилтэд хийсэн үнэлгээ**

- Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны гүйцэтгэлийн тайлангийн хэрэгжилт
- Төрийн аудитын байгууллагын хууль эрх зүй, дэмжих ажил үйлчилгээ
- Төрийн аудитын байгууллагын сургалт хөгжлийн үйл ажиллагаа

- **Хүний нөөцийн хэрэгцээнд хийсэн үнэлгээ**

- **Олон нийтийн харилцаа, хамтын ажиллагааны үнэлгээ**

- **Мэдээллийн технологи, цахим үйл ажиллагааны үнэлгээ**

- **Санхүү буюу захиргааны зардлын үнэлгээ**

- Төсвийн төлөвлөлт
- Төсвийн гүйцэтгэл
- Санхүүгийн тайлагнал, нягтлан бодох бүртгэл
- Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилт
- Худалдан авах ажиллагаа

- **Санал, дүгнэлт**

ОРШИЛ

Төрийн аудитын байгууллага 2021 онд дэлхийн улс, орнуудын аудитын дээд байгууллагуудын удирдах байгууллагаас хэрэгжүүлж байгаа бодлого, түгээмэл хандлага болох төрийн аудитын нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчим, стандартад нийцүүлж, цар тахлын улмаас улс, нийтэд учирч болзошгүй аливаа хямрал, гамшгийн эсрэг үйл ажиллагааг цахимжуулах, аудитыг нэгтгэн удирдах тогтолцоог төлөвшүүлж зорилтот сэдвийн хүрээнд цаг хугацаа, орон зайн хамааралгүйгээр бодит цаг хугацааны стратегийн аудитыг олон нийтийн хүлээлт, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн зорилтыг дэмжиж үр нөлөөтэй гүйцэтгэх үндсэн чиглэлийг баримтлан ажилласан байна.

Улсын Их Хурлын Төрийн байгуулалтын Байнгын хорооны 2013 оны 05 дугаар тогтоол “Байгууллагын үйл ажиллагаанд системчилсэн үнэлгээ хийх аргачлал”, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2022 оны А/13 дугаар тушаалаар баталсан “Төрийн аудитын байгууллагын 2022 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө”-ний дагуу Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны үйл ажиллагаанд системчилсэн үнэлгээ хийлээ. Үүнд:

Системчилсэн үнэлгээнд Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны үйл ажиллагааны тайлан, бүтэц, зохион байгуулалт, хүний нөөцийн судалгаа, харилцагч талуудын оролцоо, хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай ажилласан талаарх судалгаа, мэдээллийн технологи, өгөгдлийн сан, мэдээллийн аюулгүй байдлын талаарх судалгаа, сургалт, хөгжлийн талаарх судалгаа, үндсэн үйл ажиллагаа, төлөвлөсөн аудит гүйцэтгэлийн талаарх судалгаа, 2021 оны санхүү, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан болон бусад холбогдох баримт материалыг хамруулж, системчилсэн үнэлгээ хийх арга зүйг ашиглан үнэлсэн болно.

ЧИГ ҮҮРГИЙН ХЭРЭГЖИЛТЭД ХИЙСЭН ҮНЭЛГЭЭ

Төрийн аудитын байгууллага 2021 онд “Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх” зорилго тавьж мэдээллийн системийг хөгжүүлэх стратегийн бодлогын хэрэгжилтийн явцыг хурдасгах, мэдээллийн технологид нийцүүлэн аудитыг дэмжих, их өгөгдөлд суурилсан аудитын мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх, тайлагналын тогтолцоог цахим хэлбэрт шилжүүлэх, зохион байгуулалтын бүтцийн нэгж бүрийг технологийн дэвшилтэт шийдэлтэй уялдуулан систем, программ хангамжийг хөгжүүлж, хэрэглээнд нэвтрүүлж эхэлсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллага нь мэдээллийн технологийн шийдлийг нэвтрүүлэн цахим орчинд ажиллах горим, хуулиар олгогдсон чиг үүргээ орон зайнаас үл хамааран гүйцэтгэж байна. Тухайлбал: Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгууль зохион байгуулахтай холбогдуулан сонгуулийн хандивын зардалд хяналт тавих систем нэвтрүүлж аудитын дүгнэлт, тайланг хуулийн хугацаанд цахимаар гүйцэтгэсэн байна.

Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой аудитын илрүүлэлт, дүн, дүгнэлтийг нэгтгэх, тайлагнах чиг үүрэг бүхий бүтцийн нэгжийг байгуулж Төрийн аудитын байгууллагаас шилэн дансны үйл ажиллагаанд байнгын хяналт тавих нөхцөлийг бүрдүүлжээ.

Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны гүйцэтгэлийн тайлангийн хэрэгжилт

Төрийн аудитын байгууллага нь 2021 онд 4,134 аудитыг хийж гүйцэтгэж, бүх шатны төсөв захирагчийн төсвийн гүйцэтгэл болон санхүүгийн тайланд бие даасан 3,906 дүгнэлт гаргасан бол гүйцэтгэл, нийцлийн 228 аудитаар 7,174 байгууллага, хуулийн этгээд, нэгж, тэдгээртэй холбогдох хамрагдагч талуудын үйл ажиллагааг тус тус хамруулсан байна.

Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн болон орон нутгийн төсвийн төсөлд орлого нэмэгдүүлэх чиглэлээр 166 асуудал бүхий 93.7 тэрбум төгрөгийн, зардал бууруулах чиглэлээр 262 асуудлаар 51.1 тэрбум төгрөгийн санал боловсруулан холбогдох байгууллагад хүргүүлжээ. Түүнээс орлого нэмэгдүүлэх чиглэлээр 24.2 тэрбум төгрөгийн 110, зардал бууруулах чиглэлээр 22.1 тэрбум төгрөгийн 124 санал холбогдох шатны төсвийн хэлэлцүүлгийн явцад хэрэгжсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2021 оны А/27 дугаар тушаалаар баталж, үндсэн 5 бүлэг, 18 зорилтын хүрээнд 133 арга хэмжээ төлөвлөж, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд 88.45 хувийн гүйцэтгэлтэй гарсан байна.

Төрийн аудитын байгууллагын хууль эрх зүй, дэмжих ажил үйлчилгээ

Төрийн аудитын байгууллагад 20 гаруй хуулиар аудит хийх чиг үүргийг хариуцуулсан бөгөөд Төрийн аудитын стандарт болон холбогдох эрх зүйн шаардлагад нийцүүлэн боловсронгуй болгох, төлөвшүүлэх, хөгжүүлэх ажлын хүрээнд 2021 онд 3 дүрэм, 5 аргачлал, 9 журам, нийт 17 эрх зүйн баримт бичгийг боловсруулж батлан мөрдөж байна.

Төрийн аудитын стандартын хорооны дүрмийг батлан гаргаснаар хуулийн шинэчлэлийг гүнзгийлүүлэх, олон улсын аудитын нийтлэг стандартыг хүлээн зөвшөөрч нэвтрүүлэх, стандарт, аргачлал, шилдэг арга туршлагыг баталгаажуулж нутагшуулахад зохион байгуулалт, арга зүйн нэгдсэн удирдлагаар хангахад Төрийн аудитын стандартын хороо дүрмийн хүрээнд мэргэжлийн дэмжлэг үзүүлэн ажиллаж байна.

Төрийн аудитын байгууллага дэмжих үйлчилгээний удирдлагын нэгдсэн системийг хөгжүүлэх ажлын хүрээнд гэрээний бүртгэл, тушаал, шийдвэрийн бүртгэл, өргөдөл, гомдлын бүртгэл, хууль тогтоомжийн сан зэрэг бүртгэлийн санг агуулсан хууль эрх зүйн дэд системийн хөгжүүлэлтийг хийсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллагын сургалт хөгжлийн үйл ажиллагаа

Төрийн аудитын байгууллагын 2018-2022 оны сургалт, хөгжлийн стратеги, хөтөлбөр, төлөвлөгөөний дагуу 2021 оны сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөг боловсруулан баталж, цахим системийн тусламжтайгаар хэрэгжилтийг хангаж ажилласан байна.

Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөний хүрээнд 39 дотоод сургалтад 5,378 (давхардсан тоогоор) албан хаагч, гадаад 14 сургалтад 77 албан хаагчийг тус тус хамруулсан байна.

Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчид “Төрийн аудитын сургалт, хөгжлийн цахим систем”-ээр 4-н төрлийн е-хичээлийг судлан, давхардсан тоогоор 1,714 албан хаагч хамрагдсан байна.

Гэрээгээр санхүүгийн тайлангийн аудитыг гүйцэтгэсэн 60 аудитын хуулийн этгээдийн 337 аудиторыг цахим сургалтын системд бүртгэж, график төлөвлөгөөний дагуу 3 удаагийн 144 цагийн сургалтад давхардсан тоогоор 975 аудиторыг хамруулсан байна.

Мэргэжлийн тасралтгүй сургалтын хүрээнд аудитын үйл ажиллагаатай мэдлэг, мэдээлэл солилцох, хувь хүнийг олон талаар хөгжүүлэх, сайн туршлага хуваалцан хамтран суралцах албан бус нээлттэй сургалтад нийт 31 сургалтын багц (аудитын 5 минут хэсэг-12, сайн туршлагаа хуваалцъя хэсэг-3, хувь хүний хөгжил хэсэг-16 багц хичээл) бэлтгэн байршуулсан байна.

ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ХЭРЭГЦЭЭНД ХИЙСЭН ҮНЭЛГЭЭ

Хууль тогтоомж, хүний нөөцийн бодлогын хэрэгжилт, төрийн албан хаагчийн шатлан дэвших зарчмыг баримтлан Төрийн аудитын байгууллага дотроо албан тушаал дэвшүүлэн томилсон 19, бүтцийн нэгж дотроо ижил ангиллын албан тушаалд шилжүүлэн томилсон 27, төрийн өөр байгууллагаас шилжүүлэн томилсон 26, төрийн жинхэнэ албан хаагчийн нөөцөөс томилсон 70, нийт 142 иргэн, албан хаагчийг томилсон байна.

Төрийн аудитын байгууллагын удирдах, гүйцэтгэх албан тушаалын сул орон тоог нөхөх тусгай шалгалтыг 5 удаа зохион байгуулж, шалгалт өгөх хүсэлт ирүүлсэн 157 иргэн, албан хаагчаас шалгалт авч, тэнцсэн албан хаагчдыг албан тушаалд нэр дэвшүүлэн томилжээ.

Төрийн аудитын байгууллагын хүний нөөцийн бодлогыг хууль тогтоомжийн хүрээнд гэрээт ажилтны тоог цөөлөх бодлогыг баримтлан аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын хэмжээнд 76 гэрээт ажилтныг цөөлж, нягтлан бодогч, архив, албан хэрэг хөтлөлтийн чиг үүргийг аудиторт хариуцуулахаар албан тушаалын тодорхойлолтыг шинэчлэн баталжээ.

Энэ бодлогын хүрээнд гэрээт ажилтны цалинд олгож байсан 730 сая төгрөгийн хэмнэлт гаргах нөхцөлийг бүрдүүлж, төсвийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдыг мэргэжлийн хувьд авч үзвэл 73.1 хувь нь санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, эдийн засагч, 8.5 хувь нь эрх зүйч, 3.2 хувь нь инженер, 15.1 хувь нь бусад мэргэжлийн албан хаагч байна.

Насны байдлаар ангилбал 47 буюу 10 хувь нь 30 хүртэл насны, 201 буюу 42.7 хувь нь 31-40 настай, 130 буюу 27.6 хувь нь 41-50 настай, 92 буюу 19.5 хувь нь 50-60 насны албан хаагчид ажиллаж байна.

Ажилласан жилийн байдлаар авч үзвэл 5 хүртэл жил ажилласан 103 албан хаагч буюу 21.9 хувь, 6-10 жил ажилласан албан хаагч 75 буюу 15.9 хувь, 11-15 жил ажилласан албан хаагч 96 буюу 20.4 хувь, 15-аас дээш жил ажилласан албан хаагч 196 буюу 41.7 хувийг тус тус эзэлж байна.

Нийт албан хаагчийн 78.1 хувь нь 6 болон түүнээс дээш жил тус байгууллагад ажиллаж байгаа нь тус байгууллагын хүний нөөцийн тогтвор суурьшил, мэргэшсэн байдал, залгамж чанарыг хадгалах зарчмыг хэрэгжүүлж буйг харуулж байна.

ОЛОН НИЙТИЙН ХАРИЛЦАА, ХАМТЫН АЖИЛЛАГААНЫ ҮНЭЛГЭЭ

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчилж, мэдээллийн урсгалыг сайжруулах үүднээс олон нийтийн хамтын ажиллагааг чухалчлан ажиллажээ.

Үндэсний аудитын газрын үйл ажиллагаа, бодлого шийдвэртэй холбоотой олон нийтийн анхааралд байгаа цаг үеийн мэдээ, мэдээлэл болон аудитын талаарх 121 мэдээллийг www.audit.mn сайтаар дамжуулан мэдээлсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааны талаарх ерөнхий ойлголтыг энгийн, ойлгомжтой хэлбэрээр олон нийтэд хүргэх, аудитын дүн дүгнэлтийг таниулах зорилгоор 8 видео контент, 12 подкастын дугаарыг бэлтгэн түгээсэн байна.

Азийн хөгжлийн банкны хэрэгжүүлж ТА-9731-Мон Төрийн аудитын байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх төслийн хүрээнд Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдыг ажлын байранд нь сургах нэгдсэн модуль, цахим мастер төлөвлөгөө боловсруулах, Санхүүгийн аудитын гүйцэтгэх чадварыг сайжруулах цахимжуулах процессын ажлууд хийгдсэн байна.

Нэгдсэн үндэстний байгууллагын хөгжлийн хөтөлбөрөөс хэрэгжүүлж буй Европын холбооны санхүүжилттэй “Монгол Улсад тогтвортой хөгжлийн зорилттой уялдсан төсвийн төлөвлөлтөөр хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих нь” төслийн хүрээнд төсвийн хяналт, ил тод байдлыг хангах чиглэлд гүйцэтгэлийн аудитыг бэхжүүлэх төсөл хэрэгжиж байна.

МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИ, ЦАХИМ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮНЭЛГЭЭ

Төрийн аудитын байгууллагын 2022-2025 онд мэдээллийн технологийн чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх бодлого, чиглэлийн хүрээнд Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчид болон аудитын хуулийн этгээдүүд ашиглах дараах программ хангамжийн удирдлагын хөгжүүлэлтийг хийж байна.

- Шалгагдагч этгээдийн бүртгэл; /6,799 шалгагдагч этгээдийн мэдээллийн сан үүсгэсэн/
- Хүний нөөцийн бүртгэл; /494 албан хаагчийн мэдээллийн сан үүсгэсэн/
- Шилэн дансны мэдээний нэгтгэл;/Шилэн дансны аудитын үйл ажиллагааг 6.0 мянга гаруй байгууллагын мэдээллийн сан үүсгэсэн/

- Статистикийн мэдээний нэгтгэл; /Статистик мэдээний 29 маягтыг боловсруулж томьёоны дагуу системээс мэдээний нэгтгэл автоматаар гарахаар хөгжүүлж хийгдсэн/
- Сонгуулийн хандивын зардалд хяналт тавих систем; /Хандивын тайланг гаргах, аудитын хуулийн этгээд тухайн тайланг баталгаажуулах, хандивын тайланг баталгаажуулах 3 үндсэн цэстэй ба банкнаас хандивын зардлын дансны мэдээллийг авч, системд хөрвүүлж оруулсан/
- “Нээлттэй аудит” портал сайт; /Визуал тайлан, статистик мэдээ, тайлан, иргэдийн оролцоо гэсэн үндсэн цэстэй бөгөөд 5 төрлийн визуал болон BI, flipbook хэлбэрээр харуулж байршуулсан/
- Санхүүгийн тайлангийн аудитын систем; /Санхүүгийн тайлангийн аудит хийх 5586 шалгагдагч этгээдийн төлөвлөгөөний хуваарийг оруулж, 1, 2-р үе шатны 287 шалгагдагч этгээдийн явцын аудитын мэдээллийг оруулж, сан үүсгэсэн/
- Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний программ; /Стратеги төлөвлөгөө, гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг системд хөрвүүлэн мэдээллийн сан үүсгэсэн/
- Хөндлөнгийн мэдээллийн систем; /6,720 шалгагдагч этгээдийн, 239,427 аудитад хамрагдагч этгээдийн мэдээллийн санг үүсгэсэн/
- Нэвтрэлтийн нэгдсэн системүүдийн хөгжүүлэлтийг хийж эхлээд байна. /494 аудиторын код, 60 аудитын хуулийн этгээдийн 265 хэрэглэгчид код олгосон/

Гадаад, дотоод сүлжээний хэвийн ажиллагаа, www.audit.mn, open.audit.mn, able.audit.mn, dev.audit.mn дэд домэйн системүүдийг албан ёсны SSL сертификат бүхий лицензтэй болгох, Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд ашиглаж буй бүх компьютер, системүүдийг антивирусын болон оффис 365 албан ёсны лицензтэй болгох ажлыг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хийж гүйцэтгэжээ.

САНХҮҮ БУЮУ ЗАХИРГААНЫ ЗАРДЛЫН ҮНЭЛГЭЭ

Төсвийн төлөвлөлт

ТАБ-ын 2021 оны төсвийн төсөлд зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг 28.9 тэрбум төгрөгөөр төлөвлөж, Сангийн яаманд хүргүүлсэн байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн хүргүүлсэн төсвийн төслөөс 2.0 тэрбум төгрөгөөр бууруулж, төсвийг 26.9 тэрбум төгрөгөөр баталсан байна.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1 -д заасны дагуу Төрийн аудитын байгууллагын 2021 оны төсөвт урсгал санхүүжилтэд 25.4 тэрбум, хөрөнгийн зардалд 1.5 тэрбум, нийт 26.9 тэрбум төгрөг батлагдсан нь өмнөх онтой харьцуулахад 24.0 хувиар нэмэгдсэн байна.

Төсвийн гүйцэтгэл

Үндэсний аудитын газрын хэмжээнд 2021 онд нийт зардалд 13.3 тэрбум төгрөг батлагдсанаас гүйцэтгэлээр 11.2 тэрбум төгрөг зарцуулж, батлагдсан төсвийг 16.3 хувь буюу 2.2 тэрбум төгрөгөөр хэмнэсэн байна.

Нийт зардлын 56.6 хувийг ажиллагсдын цалин хөлс болон НДШ-ийн зардалд, 27.6 хувийг бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөрт, 5.7 хувийг хөрөнгийн зардалд, 3.1 хувийг эд хогшил, урсгал засварын зардалд, 2.7 хувийг байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардалд, 2.3 хувийг хангамж бараа материалын зардалд, 2.0 хувийг бусад зардалд тус тус зарцуулсан байна.

Бүтцээр нь урьд оны гүйцэтгэлтэй харьцуулан авч үзвэл:

- Цалин, нийгмийн даатгалын зардал 1,976.9 сая;
- Эд хогшил, урсгал засварын зардал 321.9
- Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөр 239.8 сая;

- Байр ашиглалтын зардал 239.5 сая;
- Хангамж, бараа материалын зардал 39.8 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдэж;
- Хөрөнгийн зардал 353.8 сая;
- Урсгал шилжүүлгийн зардал 152.5 сая;
- Томилт, зочны зардал 22.7 сая;
- Бараа үйлчилгээний бусад зардал 19.7 сая төгрөгөөр тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Батлагдсан төсөвтэй харьцуулбал Цалин, нийгмийн даатгалын зардал 1,070.6 сая, хөрөнгийн зардал 861.0 сая, бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөр 213.8 сая төгрөгөөр тус тус хэмнэгдсэн байна. Төсвийн гүйцэтгэлийн шинжилгээг хүснэгтээр харуулбал:

Үзүүлэлт	2020 он		2021 он		Өмнөх оноос		Батлагдсан төсвөөс	
	Төл	Гүйц	Төл	Гүйц	Дүн	Хувь	Дүн	Хувь
Нийт зардлын дүн	9,976.8	8,891.0	13,336.9	11,160.1	2,269.1	25.5	(2,176.8)	-16.3
Урсгал зардлын дүн	8,976.8	7,901.0	11,839.6	10,523.9	2,622.9	33.2	(1,315.7)	-11.1
Цалин хөлс,	3,978.0	3,898.5	6,607.9	5,649.3	1,750.8	44.9	(958.6)	-14.5
Ажил олгогчоос төлөх НДШ	440.9	440.9	779.0	666.9	226.0	51.3	(112.1)	-14.4
Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	59.1	58.2	298.7	297.7	239.5	411.5	(1.0)	-0.3
Хангамж, бараа материалын зардал	216.6	216.1	271.0	255.9	39.8	18.4	(15.1)	-5.6
Эд хогшил, урсгал засварын зардал	19.9	19.9	343.4	341.8	321.9	1617.6	(1.6)	-0.5
Томилт, зочны зардал	137.1	137.0	121.8	114.3	(22.7)	-16.6	(7.5)	-6.2
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний зардал	3,656.0	2,843.8	3,297.40	3,083.6	239.8	8.4	(213.8)	-6.5
Бараа үйлчилгээний бусад зардал	218.3	80.9	62.4	61.2	(19.7)	-24.4	(1.2)	-1.9
Урсгал шилжүүлэг	250.9	205.7	58.0	53.2	(152.5)	-74.1	(4.8)	-8.3
Хөрөнгийн зардал	1,000.0	990.0	1,497.3	636.2	(353.8)	-35.7	(861.1)	-57.5
Зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэр	9,976.8	8,891.0	13,336.9	11,160.1	2,269.1	25.5	(2,176.8)	-16.3
Улсын төсвөөс санхүүжих	9,976.8	8,891.0	13,336.9	11,160.1	2,269.1	25.5	(2,176.8)	-16.3

Үндэсний аудитын газар болон аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын 28 албан хаагчид 2021 онд 459.0 сая төгрөгийг нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхэд, байгууллагын дотоод журмын дагуу 24 ажилтанд 26.5 сая төгрөгийн буцалтгүй тусламж болон тэтгэмжид олгожээ.

Санхүүгийн тайлагнал, нягтлан бодох бүртгэл

Үндэсний аудитын газрын 2021 оны санхүүгийн тайлангаар Эргэлтийн хөрөнгө нийт дүнгээрээ өмнөх оноос 1,481.5 сая төгрөгөөр нэмэгдэж 2,826.9 сая төгрөгт хүрсэн байна.

Эргэлтийн хөрөнгийн бүтцийг урьд оны мөн үетэй харьцуулбал: мөнгөн хөрөнгө 384.3 сая төгрөгөөр, авлага 589.9 сая, урьдчилгаа 249.6, бараа материал 257.7 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдсэн байна.

Тайлант оны жилийн эцсийн байдлаар авлага дансны үлдэгдэл 1,235.4 сая төгрөг болж 589.9 сая төгрөгөөр, өр төлбөрийн дансны үлдэгдэл 1,334.6 сая төгрөг болж 567.5 сая төгрөгөөр тус тус өссөн нь Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4 дэх хэсэгт заасны дагуу санхүүгийн тайланд аудит хийх үүргээ хараат бус аудитын хуулийн этгээдээр

гүйцэтгүүлж, гуравласан гэрээ байгуулж, ажлын гүйцэтгэлд хяналт тавьж, хараат бус аудитын хуулийн этгээдийн гүйцэтгэсэн аудитын төлбөрийг нэмэлт санхүүжилтийн дансаар дамжуулан авч, хуваарилж байгаагаас шалтгаалан үүссэн байна. Авлагын дансны үлдэгдэлд насжилт өндөртэй авлагагүй байна.

Үндсэн хөрөнгө дансны үлдэгдэл 3,141.5 сая төгрөг болж 138.7 сая төгрөгөөр өссөн нь УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2020 оны 05 дугаар тогтоолын дагуу 102 орон тоо нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор тайлант хугацаанд ажилчдад шинээр худалдан авсан хөрөнгийн өсөлтөөс шалтгаалжээ.

Дуусаагүй барилга байгууламж дансанд 100.0 сая төгрөгийн үлдэгдэл урьд оноос шилжин бүртгэгдсэн байна. Балансын бүтцийн шинжилгээ /сая төгрөг/-г хүснэгтээр харуулбал:

Балансын зүйл	2020 он		2021 он		Зөрүү /дүн/
	Дүн	Дүнд эзлэх хувь	Дүн	Дүнд эзлэх хувь	
Мөнгөн хөрөнгө	174.1	4.0	558.4	9.4	384.3
Авлага	645.5	14.8	1,235.4	20.7	589.9
Урьдчилгаа	432.2	9.9	681.8	11.4	249.6
Бараа материал	93.6	2.2	351.3	5.9	257.7
Эргэлтийн хөрөнгийн дүн	1,345.4	30.9	2,826.9	47.4	1,481.5
Биет хөрөнгө	2,698.2	62.1	2,984.3	50.0	286.1
Биет бус хөрөнгө	304.6	7.0	157.2	2.6	-147.4
Эргэлтийн бус хөрөнгийн дүн	3,002.8	69.1	3,141.5	52.6	138.7
Нийт хөрөнгийн дүн	4,348.2	100.0	5,968.4	100.0	1,620.2
Богино хугацаат өр төлбөр	733.6	16.9	1,334.6	22.4	601.0
Өр төлбөрийн дүн	733.6	16.9	1,334.6	22.4	601.0
Засгийн газрын хувь оролцоо	553.2	12.7	553.2	9.3	0.0
Хуримтлагдсан үр дүн	2,870.8	66.0	3,890.0	65.2	1,019.2
Өмнөх үеийн үр дүн	1,369.7	31.5	2,870.8	48.1	1,501.1
Тайлант үеийн үр дүн	1,501.1	34.5	1,019.2	17.1	-481.9
Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	190.6	4.4	190.6	3.2	0.0
Өр төлбөр ба эзний өмчийн дүн	4,348.2	100.0	5,968.4	100.0	1,620.2

Үндэсний аудитын газрын 2021 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангийн аудитыг УИХ-ын даргын захирамжаар томилогдсон “Мишээл од аудит” ХХК гүйцэтгэж санхүүгийн тайланд “Зөрчилгүй” дүгнэлт өгсөн байна.

Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилт

Тайлант хугацаанд байршуулбал зохих 151 мэдээллээс хугацаандаа байршуулсан 139 мэдээлэл, хугацаа болоогүй 5, хугацаа хоцроосон 2 мэдээлэл, шилэн дансны цахим системд байршуулаагүй 2 мэдээлэл байна. Хугацаанд нь байршуулбал зохих 146 мэдээллийн 95.2 хувь буюу 139 мэдээллийг хугацаанд нь байршуулсан байна.

Худалдан авах ажиллагаа

Үндэсний аудитын газрын хэмжээнд тайлант хугацаанд 1,723.9 сая төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 19 төсөл, арга хэмжээ бүхий худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөө баталсан байна. Худалдан авах ажиллагааны мэдээллийг хүснэгтээр харуулбал:

Үзүүлэлт	Нийт /сая.төг/		Үүнээс:					
			Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар		Урсгал төсвөөс		Гадаадын буцалтгүй тусламжаар	
	Арга хэмжээ	Дүн	Арга хэмжээ	Дүн	Арга хэмжээ	Дүн	Арга хэмжээ	Дүн
Батлагдсан төлөвлөгөө	17	1,598.5	14	1,497.3	3	101.2	-	-
Тайлант хугацаанд нэмэгдсэн	2	125.4	-	-	-	-	2	125.4
Нийт ХАА-ны төлөвлөгөө	19	1,723.9	14	1,497.3	3	101.2	2	125.4
Үүнээс: Цуцлагдсан ХАА	10	816.6	10	816.6	-	-	-	-
Зохион байгуулагдсан ХАА-ны төсөвт өртөг	9	907.3	4	680.7	3	101.2	2	125.4
Гэрээ байгуулсан	9	841.5	4	636.2	3	95.6	2	109.7

Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 43 дугаар “Төсвийн хэмнэлтийн талаар авах арга хэмжээний тухай” тогтоол гарсантай холбогдуулан 816.6 сая төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 10 төсөл, арга хэмжээний худалдан авах ажиллагаа зохион байгуулагдаагүй байна.

Төрийн аудитын байгууллага Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 43 дугаар тогтоолын дагуу 907.3 сая төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 9 төсөл арга хэмжээний худалдан авах арга хэмжээг зохион байгуулж 841.5 сая төгрөгийн гэрээ байгуулан ажилласан байна.

СИСТЕМЧИЛСЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

Системчилсэн үнэлгээний явцад цуглуулсан нотлох зүйл, үнэлгээний дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийж байна. Үүнд:

Төрийн аудитын байгууллага нь 2021 онд “Аудитыг цахимжуулж, нэгтгэн удирдах тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх” зорилтыг дэвшүүлэн “аудитыг цахимжуулах” ажлын хэрэгжилт амжилттай хэрэгжсэн ба гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөгөөр төлөвлөсөн 133 арга хэмжээг хэрэгжилт хяналт-шинжилгээ, үнэлгээгээр 88.45 хувьтай үнэлэгдсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллага нь төсвөөс авсан “Нэг” төгрөгийн санхүүжилт тутамд 31.3 төгрөгийн үр өгөөжийг бий болгосон байна.

Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдын 78.1 хувь нь 6 ба түүнээс дээш жил тус байгууллагад ажилласан, 73.1 хувь нь санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, эдийн засагч мэргэжлийн албан хаагч байгаа нь хүний нөөцийн тогтвор суурьшил, мэргэшсэн байдал, залгамж чанарыг хадгалах зарчмыг хэрэгжүүлж буйг харуулж байна.

Төрийн аудитын байгууллага Ковид-19 цар тахлын үед цахим сургалт, хөгжлийн нэгдсэн системийг боловсруулан хөгжүүлэлт хийн 53 удаагийн сургалт зохион байгуулж давхардсан тоогоор 5,455 албан хаагчдыг хамруулж хүний нөөцөө сургах ажлыг зохион байгуулсан байна.

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаа, бодлого шийдвэртэй холбоотой цаг үеийн мэдээ, мэдээлэл болон гүйцэтгэж байгаа аудитын үйл ажиллагааг олон нийтэд таниулж мэдээллийн урсгалыг сайжруулж ажилласан байна.

Төрийн аудитын байгууллага нь гадаад, дотоод сүлжээний хэвийн ажиллагаа, www.audit.mn, open.audit.mn, able.audit.mn, dev.audit.mn дэд домэйн системүүдийг албан ёсны SSL сертификат бүхий хамгаалалттай болгох ажлыг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу гүйцэтгэжээ.

Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой аудитын илрүүлэлт, дүн, дүгнэлтийг нэгтгэх, тайлагнах чиг үүрэг бүхий бүтцийн нэгжийг байгуулж Төрийн аудитын байгууллагаас шилэн дансны үйл ажиллагаанд байнгын хяналт тавих нөхцөлийг бүрдүүлжээ.

Үндэсний аудитын газрын 2021 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангийн аудитыг УИХ-ын даргын захирамжаар томилогдсон “Мишээл од аудит” ХХК гүйцэтгэж санхүүгийн тайланд “Зөрчилгүй” дүгнэлт өгсөн байна.

Төрийн аудитын байгууллага жилийн үйл ажиллагааны тайлангаа нэгдүгээр улиралд багтаан Улсын Их Хуралд хүргүүлэхээр “Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хууль”-д заасан нь Төсвийн тухай хуульд төсвийн ерөнхийлөн захирагч аудит хийгдсэн санхүүгийн тайланг жил бүрийн 4 дүгээр сарын 25-ны дотор Санхүү төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлэх заалттай уялдаагүй байна.

“Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах
тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх жил”

VII БҮЛЭГ

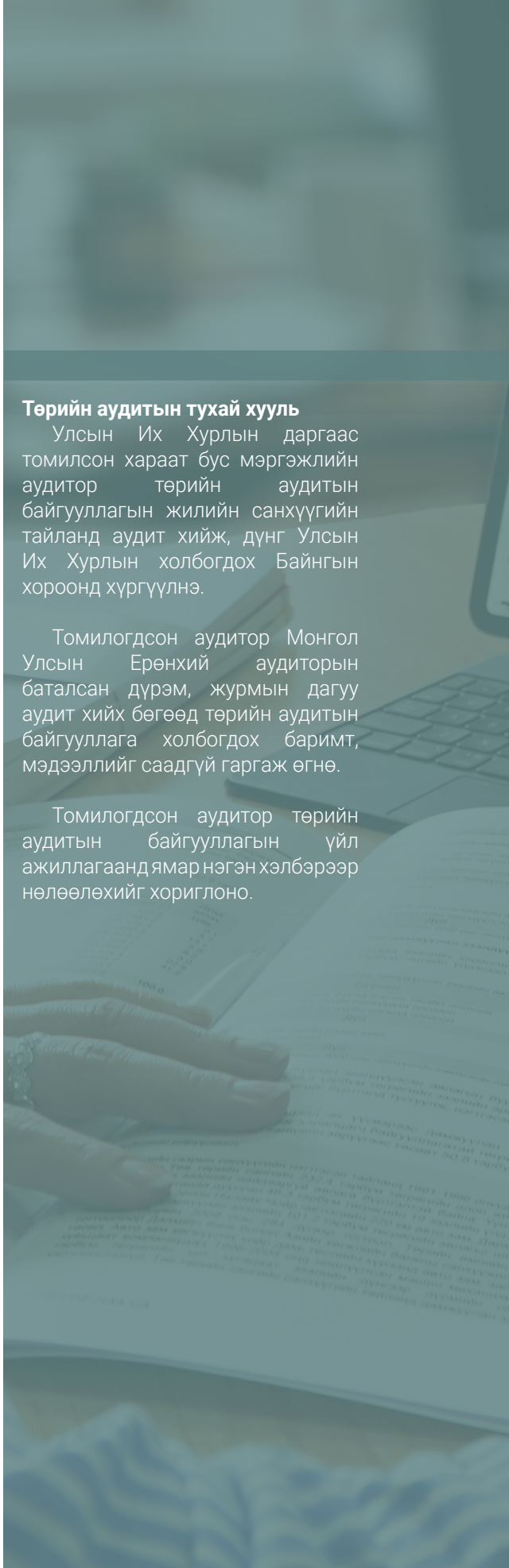
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНД ӨГСӨН ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ

Төрийн аудитын тухай хууль

Улсын Их Хурлын даргаас томилсон хараат бус мэргэжлийн аудитор төрийн аудитын байгууллагын жилийн санхүүгийн тайланд аудит хийж, дүнг Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлнэ.

Томилогдсон аудитор Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан дүрэм, журмын дагуу аудит хийх бөгөөд төрийн аудитын байгууллага холбогдох баримт, мэдээллийг саадгүй гаргаж өгнө.

Томилогдсон аудитор төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаанд ямар нэгэн хэлбэрээр нөлөөлөхийг хориглоно.

• Үндэсний аудитын газрын 2021 оны санхүүгийн тайланд хийсэн хараат бус аудиторын дүгнэлт

“МИШЭЭЛ-ОД АУДИТ” ХХК

Нягтлан бодох бүртгэл- Аудит, Баталгаажуулалт,
Аутсорсингийн үйлчилгээ, Бизнесийн зөвлөгөө өгөх

2022.03.09 № А/50

АУДИТЫН САНАЛ ДҮГНЭЛТ

Зөрчилгүй санал дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.1, 32.2, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.1-д заасны дагуу Үндэсний аудитын газрын 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээний тайлан, тодруулгууд болон төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

Үндэсний аудитын газрын 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэл материаллаг алдаагүй, Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт, Сангийн сайдын баталсан холбогдох журамд нийцүүлэн үнэн зөв, шударга толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан Санхүүгийн тайлангийн аудитын журам, гарын авлагын дагуу гүйцэтгэж, шалгагдагч этгээдээс хараат бус, аудиторын ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан. Бидний цуглуулсан хангалттай бөгөөд зохистой нотолгоо нь дүгнэлт өгөх үндэслэл болно.

Аудитаар Үндэсний аудитын газрын 2021 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлан дах үлдэгдэл, ажил гүйлгээний дүн хэмжээ болон илчлэл тодруулга, тус байгууллагад мөрдөж байгаа нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, бүртгэл хөтлөлт, програм хангамж, дотоод хяналтын систем болон удирдлагын хийсэн томоохон тооцооллыг шалгаж, аудитын санал дүгнэлтийг дэмжих нотлох зүйлсийг хангалттай цуглуулсан.

Бусад мэдээлэл

Байгууллагын удирдлага бусад мэдээлэлтэй холбоотой үүрэг хариуцлагыг хүлээнэ. Аудитын хүрээнд бусад асуудлуудыг нэгтгэсэн байдлаар авч үзсэн ба дүгнэлтээ гаргахдаа тусдаа дүгнэлт гаргаагүй болно.

МОН-2022/А-50/СТА-ТШЗ

Хаяг: Улаанбаатар хот, Баянгол дүүрэг, 2 хороо, Сөүлийн гудамж ЭРХИ төв 703 тоот
Вeб хуули: www.misheelodaudit.mn, И-мэйл: info@misheelodaudit.mn
Утас: +976 70169029; 99069029; 99065204; 99933696; 99083284

Санхүүгийн тайланд өгсөн бидний дүгнэлт бусад мэдээллийг хамраагүй болно.

Санхүүгийн тайланд төсвийн захирагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага

Төсвийн захирагч санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт, Сангийн сайдын баталсан журам, зааврын дагуу үнэн зөв, шударга бэлтгэж толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэж болох материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай гэж үзсэн дотоод хяналтуудыг хэрэгжүүлэх хариуцлага хүлээнэ.

Аудитын байгууллагын үүрэг, хариуцлага

Аудитын байгууллага залилан эсвэл алдаанаас үүссэн материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайлан бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаажуулалт олж авах, дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргах зорилготой.

Үндэслэлтэй баталгаажуулалт гэдэг нь дээд түвшний баталгаа боловч материаллаг буруу илэрхийлэл байгаа тохиолдолд АДБОУС-ын дагуу хийсэн аудитаар түүнийг бүгдийг илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм.

Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох бөгөөд дангаараа эсвэл нийлээд уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх үндэслэлтэй байвал материаллаг гэж үздэг.

Санхүүгийн тайлагналыг бүхэлд нь үнэлэхээс гадна, удирдлагын зүгээс хийсэн томоохон тооцооллуудын үндэслэлтэй байдал, хэрэглэсэн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудын тохиромжтой байдлыг үнэлэх ажлыг бидний аудит багтаасан.

“МИШЭЭЛ-ОД АУДИТ” ХХК-ИЙН
ЗАХИРАЛ Т.ОДОНЧИМЭГ
2022 оны 03 дугаар сарын 10-ны өдөр

МОА-2022/А-50/СТА-ТШЗ

Хаяг: Улаанбаатар хот, Баянгол дүүрэг, 2 хороо, Сөүлийн гудамж “ЭРХИ төв 703 тоот
Веб хуудас: www.misheelodaudit.mn, И-мэйл: info@misheelodaudit.mn
Утас: +976 70169029; 99069029; 99065204; 99933696; 99083284

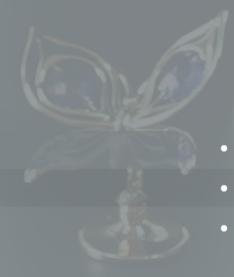
“Аудитыг цахимжуулж нэгтгэн удирдах
тогтолцоог бүрдүүлэн төлөвшүүлэх жил”

VIII БҮЛЭГ

ХАВСРАЛТ

DELL

- Үйл явдлын товчоон
- Санхүүгийн тайлангийн аудитын илрүүлэлт
- Орон нутаг дахь Төрийн аудитын газрын бодлогоор гүйцэтгэсэн аудит

ХАВСРАЛТ 1

Үйл явдлын товчоон

Сар	ҮЙЛ ЯВДЛЫН ТОВЧ АГУУЛГА
I	<ul style="list-style-type: none"> Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын “Төрийн аудитын байгууллагын зохион байгуулалтын бүтэц, нэгжүүдийн үндсэн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэл, орон тоо, албан тушаалын жагсаалтыг шинэчлэн батлах тухай” А/02 дугаар тушаалаар зохион байгуулалтын шинэчилсэн бүтэц, чиг үүргийг батлав. “COVID-19 цар тахлын үед хэрэгжүүлэх тогтвортой үйл ажиллагааны төлөвлөгөө” батлан хэрэгжүүлж эхлэв.
II	<ul style="list-style-type: none"> Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны ээлжит сонгуульд нам, эвслээс зарцуулах зардлын дээд хэмжээг тогтоож, олон нийтэд мэдээлэв. Төрийн аудитын тухай хуулийн 11 дүгээр заалтын дагуу МҮЕА “Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газраас 2021 онд гүйцэтгэх аудитын сэдэв батлах тухай” А/15 дугаар тушаал батлав. Төсвийн тухай хуульд заасан цаглаварт хугацаанд төсвийн шууд захирагчдын 2020 оны санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийж, дүгнэлт гаргав.
III	<ul style="list-style-type: none"> “Төрөөс бүх нийтийн ерөнхий боловсрол олгож буй өнөөгийн байдал, үр дүн” сэдэвт гүйцэтгэлийн аудитыг хийж, дүгнэлтийг олон нийтэд мэдээлэв. Гамшгаас хамгаалах бүх нийтийн бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлсэн өдрүүдэд Улсын онцгой комиссоос авч хэрэгжүүлсэн “Нэг хаалга-нэг шинжилгээ” арга хэмжээний үр дүнд бодит цагийн аудит хийлээ.
IV	<ul style="list-style-type: none"> Төрийн аудитын байгууллагын удирдах ажилтны зөвлөгөөнийг цахимаар зохион байгууллаа. Төсвийн тухай хуульд заасан цаглаварт хугацаанд Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 2020 оны санхүүгийн тайлан, төвийн гүйцэтгэлд дүгнэлт гаргаж, аудитын тайлан, зөвлөмжийг холбогдох байгууллагад хүргүүлэв.
V	<ul style="list-style-type: none"> Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуульд нэр дэвшигчдийн мөрийн хөтөлбөрт дүгнэлт гаргаж, Сонгуулийн ерөнхий хороонд хүргүүллээ. Үндэсний аудитын газар “Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилт, үр нөлөө” сэдэвт гүйцэтгэлийн аудитыг эхлүүлэх урьдчилсан судалгааны ажлын хүрээнд мэргэжлийн холбоод болон академик байгууллагын төлөөлөл, иргэдийн санал, оролцоо, өгсөн саналыг хүлээн авч, цахим хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, хамтран ажиллахаар боллоо. Төрийн аудитын байгууллага аудитын стандарт, холбогдох хууль эрх зүйн шаардлагад нийцүүлэн санхүү, гүйцэтгэл болон нийцлийн аудитын заавар, аргачлалыг боловсруулж батлан мөрдөж эхлэв.
VI	<ul style="list-style-type: none"> “Монгол Улсын Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилт”-д гүйцэтгэлийн аудит хийхээр төлөвлөн урьдчилсан судалгааны ажлын хүрээнд эрдэмтэн судлаачид, иргэн, хуулийн этгээд, мэргэжлийн байгууллагын төлөөлөлтэй цахим уулзалт зохион байгуулав. Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитын дүгнэлтийг Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2 дахь хэсэгт заасан хугацаанд УИХ-д хүргүүлэв.

VII	<ul style="list-style-type: none"> Төрийн аудитын тухай хуульд заасны дагуу 2020 оны үйл ажиллагааны тайланг УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэж “Ковид-19 цар тахлын үед үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулж, гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт 91 хувьтай байна” гэж дүгнэв. “Сургалт, судалгаа оюуны бүтээлийн цахим нэгдсэн сангийн боловсрол шинжлэх ухааны нийгэм дэх хэрэгцээ шаардлага” сэдэвт хэлэлцүүлгийн үеэр Төрийн аудитын байгууллагын цахим сургалтын системийг онцлов.
VIII	<ul style="list-style-type: none"> Төрийн аудитын байгууллага УИХ-ын сонгуулийн 18, 28 дугаар тойрогт явагдах УИХ-ын гишүүний нөхөн сонгуульд нэр дэвшигчдийн мөрийн хөтөлбөрийг хүлээн авч, дүгнэлтийг хуулийн хугацаанд Сонгуулийн ерөнхий хороонд хүргүүллээ. Төрийн аудитын байгууллагын удирдлагууд 100 настай Ч.Намдаг гуайг хүлээн авч хүндэтгэл үзүүлэв.
IX	<ul style="list-style-type: none"> АСОСАИ-н 15 дугаар чуулга уулзалтад Үндэсний аудитын газрын төлөөлөгчид оролцов. АСОСАИ-н 8 дугаар симпозиумд Үндэсний аудитын газар “Гамшиг ба цар тахлын улмаас үүсэж буй эрсдэлд хариу үйлдэл үзүүлэх нь” сэдвээр илтгэл тавьж, туршлага хуваалцав. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны сонгуульд нэр дэвшигчдийн сонгуулийн зардлын тайланг хянаж, дүгнэлтийг олон нийтэд мэдээллээ.
X	<ul style="list-style-type: none"> Үндэсний аудитын газар Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн төсөлд хийсэн аудитын дүгнэлтээ хүргүүлэв. Үндэсний аудитын газар “Тэрбум мод” хөдөлгөөнд нэгдэж, Сонгино хайрхан дүүргийн 24 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэр Баруун салааны Бумбатын булагт мод тарилаа. Төрийн аудитын байгууллага Монгол Улсын Их Хурлын 18, 28 дугаар тойргийн нөхөн сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон нэр дэвшигчдийн авсан хандив, сонгуулийн зардлын явцын тайланг хүлээн авч, олон нийтэд мэдээлэв. Төрийн аудитын байгууллага “Бүх нийтийн боловсролын төлөө!” иргэний нийгмийн үндэсний эвслээс зохион байгуулсан “Боловсролын санхүүжилт: Асуудал, шийдэл” үндэсний хэлэлцүүлэгт боловсролын салбарт хийсэн аудитын үр дүнгийн талаар мэдээлэл хийж, хэлэлцүүлэг явууллаа.
XI	<ul style="list-style-type: none"> Монгол Улсын Засгийн газар, НҮБ-аас хамтран хэрэгжүүлж буй НҮБ-ын “Монгол Улсад тогтвортой хөгжлийн санхүүжилтийн нэгдсэн тогтолцоог нэвтрүүлэх нь” хамтарсан хөтөлбөрийн хүрээнд Үндэсний аудитын газрын аудиторундад зориулан “Аудитын эрсдэлийн удирдлага” сэдэвт сургалтыг зохион байгууллаа.
XII	<ul style="list-style-type: none"> Монгол Улсын Ерөнхий аудитор авлигын эсрэг үндэсний чуулганд “Авлига-Залилангийн эсрэг төрийн аудитын бодлого-чиглэл” сэдвээр илтгэл тавьж, хэлэлцүүлэгт оролцов. Монгол Улсын урт болон дунд хугацааны хөгжлийн бодлого, стратеги, төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилтэд гүйцэтгэлийн аудит хийв. Үндэсний аудитын газраас “Нээлттэй аудит” мэдээллийн портал сайтын үйл ажиллагааг эхлүүлж, олон нийтэд танилцууллаа. УИХ-ын Төсвийн байнгын хороо “Төрийн аудитын байгууллагын 2022 онд гүйцэтгэх сэдэв батлах тухай” тогтоолыг батлав. Үндэсний аудитын газар төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн тайлан баталгаажуулах аудитыг эхлүүлж, өмнөх аудитаар тогтоосон төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилтийн дүнг танилцууллаа.

ХАВСРАЛТ 2

Санхүүгийн тайлангийн аудитын илрүүлэлт

№	Байгууллагын нэр, ангилал	Аудитын илрүүлэлт				Зөвлөмж тоо
		Илрүүлсэн		Залруулсан		
		Тоо	Дүн (сая төгрөг)	Тоо	Дүн (сая төгрөг)	
Улсын Төсвийн ерөнхийлөн захирагч						
1	Авлигатай тэмцэх газар	1	-	-	-	1
2	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд	154	15,974.8	19	1,109.3	80
3	Барилга, хот байгуулалтын сайд	32	9,887.9	6	9,317.8	20
4	Батлан хамгаалахын сан	236	19,965.1	35	5,440.9	127
5	Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд	504	164,693.1	160	143,148.7	192
6	Гадаад харилцааны сайд	27	8,958.9	3	2,385.6	13
7	Зам, тээврийн хөгжлийн сайд	261	621,938.0	52	582,480.8	122
8	Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар	95	20,352.2	22	12,333.2	37
9	Монгол Улсын дээд шүүх	7	224.2	-	-	4
10	Монгол Улсын ерөнхий прокурор	101	6,591.8	25	4,755.6	63
11	Монгол Улсын ерөнхий сайд	66	577,509.9	2	569,532.6	38
12	Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар	7	113.3	-	-	4
13	Монгол Улсын шадар сайд	233	4,403.2	-	-	124
14	Нийгмийн даатгалын сан	125	35,411.8	6	2,391.0	74
15	Сангийн сайд	458	479,441.0	188	317,465.6	164
16	Санхүүгийн зохицуулах хороо	11	50.4	1	20.4	5
17	Соёлын сайд	141	31,932.2	47	6,845.9	45
18	Сонгуулийн ерөнхий хороо	1	80.1	-	-	1
19	Төрийн албаны зөвлөл	5	1,437.8	3	1,437.8	2
20	Улсын Их Хурал	8	21,508.3	2	21,470.3	5
21	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд	180	425,810.5	36	308,513.4	75

№	Байгууллагын нэр, ангилал	Аудитын илрүүлэлт				Зөвлөмж тоо
		Илрүүлсэн		Залруулсан		
		Тоо	Дүн (сая төгрөг)	Тоо	Дүн (сая төгрөг)	
22	Үндсэн хуулийн цэц	6	111.5	2	35.1	3
23	Үндэсний аудитын газар	116	350.6	-	-	116
24	Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл	6	38.8	-	-	4
25	Үндэсний статистикийн хороо	50	405.8	1	253.3	29
26	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд	523	161,649.8	137	130,348.0	234
27	Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд	415	10,681.0	-	-	265
28	Хүний эрхийн үндэсний комисс	8	311.0	-	-	5
29	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд	338	262,431.1	92	19,572.3	127
30	Цагаатгах ажлыг удирдан зохион байгуулах комисс	3	11,906.9	-	-	1
31	Шүүхийн ерөнхий зөвлөл	110	5,377.0	22	4,095.4	70
32	Эрүүл мэндийн даатгалын сан	18	258,696.6	1	7,763.9	8
33	Эрүүл мэндийн сайд	786	302,178.3	150	48,877.1	334
34	Эрчим хүчний сайд	281	147,255.6	77	83,895.8	131

№	Байгууллагын нэр, ангилал	Аудитын илрүүлэлт				Зөвлөмж тоо
		Илрүүлсэн		Залруулсан		
		Тоо	Дүн (сая төгрөг)	Тоо	Дүн (сая төгрөг)	
Орон нутгийн Төсвийн ерөнхийлөн захирагч						
1	Архангай	579	34,133.3	62	9,571.0	316
2	Баян-Өлгий	481	29,775.1	92	15,206.0	249
3	Баянхонгор	819	11,175.0	125	2,662.7	439
4	Булган	930	16,907.2	127	1 541.5	514
5	Говь-Алтай	1,468	22,477.5	220	6,740.1	238
6	Говьсүмбэр	617	5,132.8	317	3 841.4	127
7	Дархан-Уул	572	67,425.4	163	56,196.0	299
8	Дорноговь	737	47,073.7	413	37,278.7	236
9	Дорнод	591	254,524.5	89	10,581.2	64
10	Дундговь	415	1,937.9	93	836.1	32
11	Завхан	611	9,277.1	228	5,580.9	302
12	Нийслэл	2,493	188,482.3	520	111,334.1	1 543
13	Орхон	498	93,497.9	114	80,410.6	220
14	Өвөрхангай	318	141,614.4	112	123,002.9	51
15	Өмнөговь	827	156,555.7	292	49,466.6	296
16	Сүхбаатар	457	23,059.3	73	16,258.2	161
17	Сэлэнгэ	740	15,020.1	156	8,001.2	324
18	Төв	1,139	47,930.2	333	22,726.3	568
19	Увс	242	26,137.7	124	15,725.6	53
20	Ховд	835	23,754.8	219	4,480.8	458
21	Хөвсгөл	566	20,208.9	121	6,866.1	416
22	Хэнтий	712	64,651.8	180	9,473.9	323

ХАВСРАЛТ 3

Орон нутаг дахь Төрийн аудитын газрын бодлогоор гүйцэтгэсэн аудит

АУДИТЫН СЭДЭВ
Нийслэл дэх Төрийн аудитын газар
Нийслэл, дүүргийн төсвийн 2020 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн, үр ашиг
Нийслэлд тээврийн хэрэгслийг зөөж шилжүүлэх, саатуулах, төлбөртэй зогсоол ажиллуулах журмын хэрэгжилт
Нийслэлийн өмчийн байрнуудын 2018-2020 оны түрээсийн төлбөрийн орлогын бүрдүүлэлт, зарцуулалтын үр дүн
Архангай аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Орон нутгийн хөгжлийн сангийн 2020 оны хөрөнгийн зарцуулалт
Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын 2020 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн
Аймгийн Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сангийн 2019-2020 оны зээлийн үр дүн, эргэн төлөлт
Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуулийн хэрэгжилт /2019-2020 он/
Баян-Өлгий аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн үйл ажиллагааны үр дүн
Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвийн үйл ажиллагааны үр дүн
Төсөвт байгууллагын халаалтын зардлын төлөвлөлт, хуваарилалт, гүйцэтгэл
Баянхонгор аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт /2019-2020 он/
Төсөвт байгууллагуудын халаалтын зардлын төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл /2019-2020 он/
Орон нутгийн хөгжлийн сангийн 2020 оны хөрөнгийн зарцуулалт
Сум хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийн зарцуулалт, үр ашиг /2019-2020 он/
Булган аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн үйл ажиллагаа, үйлчилгээний чанар хүртээмжийн үр дүн
Улс, орон нутгийн төсвийн халамжийн сангийн үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн үр дүн
Шинэ хөдөө төслийн хэрэгжилтийн үр дүн
Аймгийн МСҮТ-ийн үйл ажиллагаа, хууль, журмын хэрэгжилтийн үр дүн
Говь-Алтай аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Төрийн албан хаагчийг үндэслэлгүйгээр ажлаас халсны улмаас төрд учруулсан хохирлыг нөхөн төлөх үүргийн хэрэгжилт
Орон нутгийн төсвийн 2020 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн, үр ашиг
Уул уурхайн ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалт, нөхөн сэргээлтийн хэрэгжилт
Орон нутгийн өмчит дулааны станцуудын үйл ажиллагаа, хөрөнгийн зарцуулалт
Говьсүмбэр аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Орон нутгийн төсвийн 2020 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн
ХЭДС-гаас олгосон хөтөлбөр, арга хэмжээний хэрэгжилт
ОНӨААТҮГ-ын худалдан авах ажиллагааны хуулийн хэрэгжилт

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт болон ОНХС-ийн 2020 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн, үр ашиг
Замын сангийн хөрөнгийн зарцуулалт, үр дүн
Төв аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Орон нутгийн төсвийн 2020 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт үр дүн, үр ашиг
"Элэг бүтэн Төв аймагчууд" хөтөлбөрийн хэрэгжилт
Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвүүдийн үйл ажиллагааны өнөөгийн байдал, үр дүн
Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн үр дүн
Увс аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Орон нутгийн 2019-2020 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн, үр ашиг
Орон нутгийн хөгжлийн сангийн 2020 оны хөрөнгийн зарцуулалт
Баруун бүсийн эрчим хүчний системийн 2018-2020 оны санхүүгийн үйл ажиллагааны үр дүн
Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын 2019-2020 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн
Орон нутгийн өмчийн ашиглалт хамгаалалтын үр дүн
Усны тухай хуулийн хэрэгжилт
Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Орон нутгийн хөрөнгө оруулалт, замын сангийн 2020 оны хөрөнгийн зарцуулалт түүний хэрэгжилт, үр дүн, үр ашиг
Ханх сумын төсөвт байгууллагуудын үйл ажиллагааны үр дүн
Хөвсгөл Ус суваг ХХК-ийн үйл ажиллагааны үр дүн
Хэнтий аймаг дахь Төрийн аудитын газар
Аймгийн засаг даргын мөрийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн хөтөлбөрийн төлөвлөлт, хэрэгжилт, үр дүн, үр ашиг
Орон нутгийн төсөв болон Орон нутгийн хөгжлийн сангаас 2020 онд санхүүжсэн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, зарцуулалт, үр дүн, үр ашиг
Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн эрх зүйн үндэслэл, үйл ажиллагааны зохицуулалт, үр ашиг

ТӨРИЙН АУДИТЫН СОНИРХОЛТОЙ СТАТИСТИК 2022

92,821

хуудас аудитын
тайланг цахимжуулж

15-60 жил ургаж
төлжсөн

11 модыг эх дэлхийд
нь үлдээжээ.

ЭЭЙЖЛЭД ХЭ
ХАЙРЛАЯ

ЦААСНЫ
ХЭРЭГЛЭЭГ
БАГАСГАЯ

92,821

хуудас аудитын
тайланг цахимжуулж

46,411

литр ус хэмнэхэд хувь
нэмрээ оруулжээ.

Цахим
хувилбарыг
QR кодоор
үзнэ үү.

